

Wiesław Wika

Piłka nożna w Pruszczu Gdańskim (1922-2022)

Wiesław Wika

Piłka nożna
w Pruszczu Gdańskim
(1922-2022)

Pruszcz Gdański 2022

© Gmina Miejska Pruszcz Gdański

Tytuł

Piłka nożna w Pruszczu Gdańskim (1922-2022)

Autor

Wiesław Wika

Wydanie

pierwsze (I)

Recenzent

prof. zw. dr hab. Andrzej Gąsiorowski Uniwersytet Gdański

Redakcja

Urząd Miasta Pruszcz Gdański
Referat Współpracy i Promocji

Opracowanie graficzne schematów

Anna Bohdziewicz

Korekta tekstu

Marta Kozera

Projekt okładki, skład i łamanie

Janina Wilkos-Gad

ISBN 978-83-963657-0-5 - książka w oprawie miękkiej

ISBN 978-83-963657-1-2 - online pdf

Szanowni Państwo!

Miasto Pruszcz Gdański od lat wspiera rozwój sportu. Zależy nam na promowaniu aktywności fizycznej wśród najmłodszych, ale nie tylko. Chętnie angażujemy się w inicjatywy, które mają za zadanie zachęcić wszystkich naszych mieszkańców do różnorodnych form ruchu.

Trzeba przyznać, że spośród wszystkich dyscyplin sportu, piłka nożna rozwija się najprężniej. Być może wynika to z faktu, że sport ten mocno wpisał się w tożsamość miasta i w jego historię. W tym roku

obchodzimy wyjątkowy jubileusz – 100-lecia futbolu w Pruszczu Gdańskim. Warto zwrócić uwagę na niestąbnące zainteresowanie młodych adeptów treningami odbywającymi się w pruszczańskich klubach. Tym bardziej cieszy pomysł realizacji takiej publikacji jak ta książka, która dotyczy bezpośrednio Pruszcza Gdańskiego i jego futbolowych dziejówna przestrzeni wieku.

Z dumą możemy patrzeć na kolejne pokolenia zawodników z zaangażowaniem rozwijających swoje umiejętności na pruszczańskich murawach. Być może już niebawem będziemy mieli szansę usłyszeć o następnych pruszczańcach zasilających szeregi czołowych klubów piłkarskich, którzy swoje pierwsze kroki stawiali właśnie w Pruszczu Gdańskim. Na co szczerze liczę.

Janusz Wróbel
Burmistrz Pruszcza Gdańskiego

Szanowni Państwo!

Futbol wzbudzał emocje zawsze. Można się z tego śmiać, można przejść obojętnie, ale takie są fakty. Futbol wzbudzał emocje wśród starszych i młodszych. Kto z nas, oglądając Mundial, nie chciał być Mario Kempsem, Rene van de Kerkhofem czy Kevinem Keeganem?

Jako chłopcy wychodziliśmy na podwórko, ustawialiśmy kamienie, będące słupkami bramek i graliśmy. Graliśmy od rana aż do

momentu, kiedy nie było widać piłki. Każdy z nas chciał grać w klubie.

Kiedy okazało się, że można iść do MOSiR-u Pruszcz Gdański i spróbować się zapisać, radość była wielka. Ale tam równie szybko przyszedł pierwszy rozczarowanie: wymagający trener, lepsi koledzy. Ale była też ta rozpierająca duma, kiedy dostałeś pierwsze trampokorki ze Stomilu. No i dres. Ten słynny brązowy dres, w którym grateś, biegałeś, chodziłeś do szkoły i do kościoła.

W mojej pamięci do dnia dzisiejszego zostaną obozy w Przywidzu i Brennej. Ci, którzy byli, dobrze wiedzą, o czym piszę. Bardzo się cieszę, że powstała pozycja mówiąca o piłce w naszym mieście, bo na pewno będzie to skarbnica futbolowej wiedzy.

Ryszard Świlski
Senator Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowni Państwo!

W roku 2022 świętować będziemy stulecie powstania piłki nożnej w podgdańskiej miejscowości Pruszcz. Tutaj w ramach utworzonego w początku lat dwudziestych XX w. niemieckiego stowarzyszenia gimnastyczno - sportowego TSV Praust zaczęto m.in. uprawiać futsal. Drużyna piłkarska ze wsi nad Radunią dość szybko zadomowiła się w strukturach futbolowych Wolnego Miasta Gdańska, grając przez kilka sezonów w klasie B. Rozgrywała liczne mecze mistrzowskie, pucharowe i towarzyskie. Pod koniec funkcjonowania WMG zbudowano tutaj nowoczesny obiekt piłkarski.

Czas II wojny światowej zatrzymał znacząco rozwój piłkarstwa w Pruszczu. Tuż po wojnie nastąpił dynamiczny rozwój piłki nożnej już w polskim powiatowym mieście Pruszcz Gdański. W latach 1946-2022 działało w grodzie nadraduńskim kilkanaście klubów piłkarskich, z czego największymi sukcesami mogły się poszczycić: Spójnia, Czarni, Neptun, Radunia, MOSiR i ponownie Czarni, których drużyny występowały w najwyższej klasie rozgrywkowej w okręgu bądź we współzawodnictwie międzyokręgowym.

Pierwsze kroki w pruszczańskim futbolu stawiało wielu zawodników, z których kilku osiągnęło wyżyny: Brunon Szlagowski, Witold Kulik, Tomasz Sokółowski czy Mariusz Malinowski.

Warto wspomnieć, że w czołowych klubach z Trójmiasta występowało kilku zawodników wywodzących się z Pruszcza Gdańskiego, w Lechii grali: B. Szlagowski, S. Matuk, M. Bąk, Ł. Paulewicz, J. Surdykowski, barwy Arki reprezentowali: H. Ryba i E. Traczyk, w Bałtyku ligowe mecze zaliczyli: A. i M. Sutkowski, a swoją piłkarską karierę w Polsce (Stoczniowcu) kontynuowali: W. Kulik, M. Malinowski, D. Kusiak.

Pruszczańskie środowisko piłkarskie to także wielu znakomitych trenerów, rzesze oddanych działaczy piłkarskich czy wreszcie rozmitowana w „kopanej” społeczność lokalna.

Pozwolę sobie na pewne osobiste wspomnienia związane z ludźmi pruszczańskiej piłki nożnej. Z W. Kulikiem spotkałem się w gdańskiej Polonii, z T. Sokołowskim występowałem w warszawskiej Legii. Aktualnie dość często odbywam spotkania z Burmistrzem Pruszcza Gdańskiego J.Wróblem, w sprawach dotyczących organizacji na terenie miasta imprez piłkarskich o zasięgu międzynarodowym, ponadregionalnym bądź regionalnym. Dość regularnie w ramach rekreacyjnego futbolu gramy mecze z obecnym senatorem (a w przeszłości niezłym napastnikiem MOSiR-u) R. Świłskim.

Z okazji stulecia pruszczańskiego futbolu, w imieniu rodziny piłkarskiej Pomorza, składam serdeczne podziękowania za dotychczasowe liczne osiągnięcia na polu sportu piłkarskiego: zespołom, zawodnikom, trenerom, działaczom piłkarskim z miasta nad Radunią. Podziękowania kieruję do licznych donatorów pruszczańskiej piłki nożnej, którzy przez wiele lat dokładali wszelkich starań, aby zachować ciągłość futbolu, początkowo we wsi, a później w mieście powiatowym leżącym na południe od stolicy Pomorza – Gdańska. Nie byłoby TSV, Spójni, Czarnych czy MOSiR-u bez grona znaczących sponsorów: zakładów pracy, rzemieślników, handlowców, organizacji społecznych, wojska, samorządu lokalnego czy indywidualnych darczyńców.

Jednocześnie z okazji pięknego jubileuszu ślę tą drogą serdeczne życzenia dalszych sukcesów, nie mniejszych niż w minionym stuleciu, „okraszonych” wynikami sportowymi, które będą radować miejscowych kibiców. Żywię nadzieję, że pojawią się nowe talenty na miarę B. Szlagowskiego, T. Sokołowskiego czy M. Malinowskiego, a drużyny seniorskie i juniorskie przy ul. Chopina brylować będą nie tylko w pomorskiej piłce.

Radostaw Michalski

Prezes Pomorskiego Związku Piłki Nożnej

SPIS TREŚCI

WSTĘP	19
I. FUTBOŁOWE POCZĄTKI WE WSI PRAUST /PRUSZCZ/ - DO ROKU 1945 .	24
1. W kręgu kultury fizycznej w nadraduńskiej wsi	26
2. Tworzenie podstaw fussballu w Pruszczu	30
3. Spowolnienie rozwoju piłkarstwa w czasie II wojny światowej	34
II. PIONIERZY POLSKIEGO PIŁKARSTWA W PRUSZCZU GDAŃSKIM (1945-1969)	37
1. Pierwsze polskie kluby sportowe w Pruszczu Gdańskim	40
2. Sukcesy piłkarskie Spójni Pruszcz Gdański	44
3. Jeszcze w opłotkach piłkarstwa kwalifikowanego	47
III. SEZONY RYWALIZACJI PRUSZCZAN W GDAŃSKIEJ KLASIE OKRĘGOWEJ (1969-1980)	52
1. Czarni Pruszcz Gdański – drugi w historii miasta klub w „okręgówce”	54
2. Trochę Neptuna Pruszcz Gdański, trochę Czarnych Pruszcz Gdański	57
3. Radunia Pruszcz Gdański – nieskuteczne koło ratunkowe	62
IV. SPORT PIŁKARSKI W STRUKTURACH MIEJSKIEGO OŚRODKA SPORTU I REKREACJI W PRUSZCZU GDAŃSKIM (1983-1999)	64
1. Dlaczego futbol zagościł w pruszczańskim MOSiR-ze ?	66
2. Piłkarstwo młodzieżowe w pruszczańskim ośrodku	69
3. Sukcesy seniorskich drużyn MOSiR-u	72
V. PONOWNE LATA KLUBU SPORTOWEGO CZARNI PRUSZCZ GDAŃSKI (1999-2022)	79
1. Pruszczańscy Czarni w pierwszych latach po reaktywowaniu	81
2. Jedenastka czarno-żółto-czerwonych na szczeblu IV ligi pomorskiej	86
3. Długi serial w pomorskiej klasie okręgowej piłkarzy z boiska przy ul. Chopina ..	89
VI. LUDZIE PRUSZCZAŃSKIEJ PIŁKI NOŻNEJ	98
1. Czołowi zawodnicy pruszczańskiej piłki nożnej	100
2. Znakomici trenerzy pruszczańskiego futbolu	103
3. Wytrawni działacze piłkarscy z Pruszcz Gdańskiego	105
4. Osoby mocno związane z pruszczańską „kopaną”, które osiągnęły znaczące sukcesy poza sportem	107

VII. BAZA PIŁKARSKA I IMPREZY FUTBOŁOWE W PRUSZCZU GDAŃSKIM	
109	
1. Stadion miejski pod zarządem Centrum Kultury i Sportu w Pruszczu Gdańskim	
111	
2. Inne obiekty sportowe mogące służyć piłkarzom	113
3. Imprezy piłkarskie w Pruszczu Gdańskim	116
ZAKOŃCZENIE.....	118
BIBLIOGRAFIA	123
SPIS ANEKSÓW.....	128

WSTĘP

W bliskości Gdańska rozłożył się Pruszcz. Początkowo duża wieś podmiejska, a od roku 1942 jako obszar miejski wchłonięty przez gród Neptuna. Po roku 1945 już jako samodzielny ośrodek miejski Pruszcz Gdański (nazwa została nadana w połowie lat czterdziestych) miasto nadraduńskie zaczyna się dynamicznie rozwijać. Powstaje tutaj obok istniejącej od roku 1880 cukrowni nowoczesny przemysł, rozwija się komunikacja, buduje się nowe osiedla, przybywa mieszkańców. Od 1950 roku Pruszcz Gdański staje się siedzibą władz powiatu gdańskiego (choć niektóre powiatowe funkcje władcze pełnił już wcześniej).

Dzisiejszy Pruszcz Gdański jest prężnym miastem, o dobrze prosperującej gospodarce, z kreatywnym samorządem terytorialnym, posiadającym należycie działającą sieć placówek ochrony zdrowia, oświaty, kultury czy sportu. Na taki stan rzeczy Pruszczańanie pracowali przez bardzo długi czas. Pewne rozwiązania techniczne czy obiekty użyteczności publicznej w mieście działają już kilka wieków (Kanał Raduni, kościoły, szkoły), inne sięgają XIX wieku (kolej, cukrownia, szpital), a jeszcze inne miały swój początek w minionym stuleciu.

Sędziwym stulatkim jest futbol pruszczański. Rodził się on w ramach powstałego w początku lat dwudziestych ubiegłego wieku TSV Praust (stowarzyszenie gimnastyczno-sportowe), którego początki notuje się w okresie pierwszych lat po wielkiej wojnie (1914-1918). Po ustaniu działań wojennych wzrosła znacząco aktywność społeczności lokalnej, a jednym z tego przejawów było powołanie pruszczańskiego „vereinu”. Początkowo nastawiony był on na promowanie gimnastyki w jej różnych odmianach. Stopniowo jednak swoje miejsce w pruszczańskiej organizacji sportowej znalazły: pływanie, lekkoatletyka, piłka nożna. Już na początku roku 1923 zgłoszono do rozgrywek piłkarskich prowadzonych w Wolnym Mieście Gdańsku zespół Praust SV, stąd też można domniemywać, że zespół piłkarski we wsi Pruszcz zaczęto tworzyć w roku 1922, a może nawet wcześniej. Zazwyczaj zanim zespół piłkarski zostanie zgłoszony do systematycznej rywalizacji musi się do niej przygotować (pozyskanie piłkarzy, przygotowanie ich motorycznie i techniczno-taktycznie, zgranie drużyny, a nawet zapewnienie odpowiedniego boiska i sprzętu). Czynności tych nie da się poczynić przez kilka dni, wymagają one w wielu przypadkach dłuższego czasu. Stąd też można śmiało przyjąć, że początki futbolowego sportu, jeszcze w wersji żywiotowej, poza strukturami związku piłkarskiego w Gdańsku, to pierwsze lata w trzeciej dekadzie XX wieku.¹

¹ Pruszczański podmiot piłkarski należał do najstarszych, jakie utworzono w środowiskach wiejskich na obszarze obecnego województwa pomorskiego. Nieco wcześniej mogliśmy odnotować zespoły piłkarskie założone we wsiach Kartuzy i Pelplin, a równoległe z drużyną pruszczańską rodziła się jedenastka piłkarska we wsi Skórcz. Wymienione wyżej wsie prawa miejskie otrzymały po roku 1920.

Później już życie futbolowe toczyło się we wsi nadraduńskiej wartkim nurtem. Udane lata rywalizacji w klasie B z drużynami z Gdańska i okolic, mecze towarzyskie, turnieje okolicznościowe zaczęły wypełniać rzeczywistość piłkarską Pruszcza będącego jedną z większych wsi w Wolnym Mieście Gdańsku.

W opracowaniu pragniemy zaprezentować historię pruszczańskiej piłki nożnej od jej narodzin, w czasach Wolnego Miasta Gdańska, aż po sezon 2021/2022 kiedy to zespół MKS Czarni Pruszcz Gdański awansował po raz drugi do rozgrywek w IV ligi pomorskiej.

Warto zaznaczyć, że dzieje pomorskie w ostatnich czterech wiekach stanowiły swoisty tygiel społeczności i kultur polskiej oraz niemieckiej (katolickiej i ewangelickiej) okraszony wątkami żydowskimi, menonickimi oraz rosyjskimi. Badacze często podkreślają regionalną wielokulturowość tego obszaru, co pozwala stworzyć wrażenie prawdziwie europejskiej metropolii. W wielu publikacjach związanych z polityką, kulturą bądź sportem obrazujących dzieje ziemi pomorskiej zostały zachwiane proporcje narracyjne związane z prezentacją wkładu Polaków i Niemców w życie regionu. Autorzy często gloryfikują jednych kosztem drugich. Spotkać można liczne publikacje zarówno depolonizujące, jak i degermanizujące pamięć o regionie. Pisząc, będziemy starali się wyważyć wkład społeczności niemieckiej oraz polskiej w tworzenie i rozwój piłki nożnej na prezentowanym obszarze.²

Skoro przyjęliśmy, że piłka nożna jest zjawiskiem kulturowym, nieodzowne będzie pokazanie wątków niemieckich w futbolu pruszczańskim, które szczególnie mocno zaznaczyły się w latach 1920-1945. Po klęsce Niemiec hitlerowskich, kiedy to ziemia pruszczańska powróciła do Polski, zaczęto tutaj tworzyć polskie życie piłkarskie. Powstawały liczne stowarzyszenia, gdzie uprawiano sport piłkarski (KS OMTUR, Cukrownik, Budowlani, Związkowiec, Gwardia, Unia czy Spójnia). W późniejszym okresie piłka nożna zawładnęła życiem klubowym w LZS-ie, Czarnych, Neptunie oraz Raduni, a od kilku dekad przypisana została do MOSiR-u i Czarnych.

Przez boiska w Pruszczu przewinęło się już kilka pokoleń piłkarzy – tych, którzy byli typowymi amatorami i tych, którzy później trafili do futbolu profesjonalnego. Zaczynało tutaj swoje piłkarskie kariery wielu młodych graczy, którzy po latach założyli koszulki z białym orłem (w kategorii seniorów, młodzieżowców bądź juniorów). Kilkunastu młodych piłkarzy z pruszczańskim rodowodem trafiło do klubów ekstraklasy, I, II lub III ligi. Kilku wychowanków pruszczańskich klubów może poszczycić się medalami zdobytymi w rozgrywkach prowadzonych przez Polski Związek Piłki Nożnej w kategorii juniorów (w relacjach klubowych

² W. Wika, Pierwsze dekady piłki nożnej na Pomorzu Gdańskim / w: / Moda na sport red. W. Moska i inni, Gdańsk 2013.

oraz okręgowych).

W publikacji skoncentrujemy się generalnie na prezentacji osiągnięć pierwszych zespołów seniorskich piłkarskich klubów z Pruszcza Gdańskiego³. Zajmiemy się pokazaniem sukcesów i porażek nadraduńskich teamów piłkarskich rywalizujących w grupach „dorostej piłki nożnej”. Ograniczone ramy pracy nie pozwalają na przypomnienie niejednokrotnie znaczących osiągnięć zespołów seniorskich rezerw, drużyn młodzieżowych czy też jedenastek piłkarek nożnych. Taki typ narracji wydaje się być uzasadniony, gdyż zazwyczaj pierwsza drużyna seniorska klubu stanowi o jego obliczu, jest jego wizytówką i „oczkiem w głowie” miejscowych kibiców. Do największych sukcesów pierwszych zespołów seniorów występujących w barwach pruszczańskich możemy zaliczyć: występy w rozgrywkach IV ligi (międzywojewódzkiej i kilkanaście sezonów w rozgrywkach wojewódzkiej klasy okręgowej) oraz zdobycie Pucharu Polski na szczeblu wojewódzkim i udział zespołu w batalii krajowej imprezy tysiąca drużyn. Obok niewątpliwych osiągnięć pruszczańskich jedenastek i grających w nich zawodników przez boiska lokalne przewinęło się wielu zasłużonych trenerów piłkarskich i nietuzinkowych działaczy sportowych. Tutaj, co warto jest podkreślić, na pruszczańskich boiskach kształtowały swoje charaktery i umysły osoby, które w przyszłości osiągnęły znaczące sukcesy w polityce, biznesie, wojskowości czy nauce.

Śledząc stuletnie dzieje pruszczańskiego sportu piłkarskiego, można w nich wyodrębnić cztery charakterystyczne okresy:

- piłkarstwa osadzonego w społecznościach niemieckich,
- piłkarstwa opartego o polskie stowarzyszenia i zakłady pracy,
- piłki nożnej zdominowanej przez kluby działające pod egidą LZS-ów,
- piłki „kopanej” pod auspicjami miasta (faza ośrodka i faza klubu).

Przy konstrukcji pracy związanej z dziejami i dniem dzisiejszym piłki nożnej korzystano z następujących źródeł:

- dokumentacji Centrum Kultury i Sportu (dawniej MOSiR),
- dokumentów papierowych i elektronicznych klubu MKS Czarni Pruszcz Gdański,
- składnicy akt Pomorskiego Związku Piłki Nożnej (dawniej GOZPN),
- archiwaliów Urzędu Miasta Pruszcz Gdański,
- wydawnictw związanych z dziejami wsi i miasta Pruszcz Gdański⁴,

³ Wyjątek poczyniono w przypadku MOSiR-u, kiedy to przyszło tworzyć od podstaw piłkarską piramidę po latach „baniacji” piłki nożnej w mieście.

⁴ H.T Jakubek, Pruszcz Gdański. Przewodnik, Pruszcz Gdański 1992; J.Ciarkowski, Pruszcz Gdański.

- publikacji poświęconych historii piłki nożnej na Pomorzu⁵,
- prac książkowych wydawnictwa GiA z Katowic (blisko 100 tomów, m.in. roczniki, kolekcja klubów),
- prac magisterskich i licencjackich, których promotorem był autor niniejszej książki⁶,
- prasy lokalnej i regionalnej,
- wywiadów z byłymi zawodnikami, trenerami i działaczami z Pruszcza Gdańskiego,
- obserwacji uczestniczącej⁷,
- stron internetowych poświęconych miastu i futbolowi pruszczańskiemu,

W pracy przedstawiliśmy początki i rozwój sportu piłkarskiego na obszarze wsi, a później miasta Pruszcza Gdańskiego. Zasadnicza część opracowania została ujęta we wstęp, siedem rozdziałów merytorycznych, zakończenie, bibliografię, spis aneksów i aneksy. Pierwsze pięć rozdziałów w książce ma charakter historyczny i obejmuje następujące przedziały czasowe: do roku 1945, 1945-1969, 1969-1980, (w latach 1981-1982 w Pruszczu Gdańskim całkowicie zamarło życie piłkarskie), 1983-1999 (w roku 1999 sport piłkarski funkcjonował w Pruszczu w dwóch strukturach: w styczniu i lutym w MOSiR-ze, a od 2 marca w Czarnych), 1999-2022. Rozdział szósty i siódmy zogniskowane zostały wokół znaczących osobowości związanych z pruszczańską piłką nożną oraz infrastrukturą piłkar-

Wczoraj i dziś na widokówkach i fotografiach. Przewodnik, Pruszcz Gdański 2001; J. Ciarkowski, M. Ambros-Zezula, Pierwszy był Pruszcz, Pruszcz Gdański 2002; J. Krośnicka, W cieniu Gdańska (Zarys dziejów Pruszcza Gdańskiego i okolicy na tle historii ziemi gdańskiej), Pruszcz Gdański 2003-2006, t. I-III; Historia Pruszcza Gdańskiego do 1989 roku, red. B. Śliwiński, Pruszcz Gdański 2008.; W. Hofmann, Kronika wsi Pruszcz w powiecie Gdańskie Wyżyny, Pruszcz Gdański 2012 / reprint z wydania z roku 1913/.

- 5 25 lat Gdańskiego Okręgowego Związku Piłki Nożnej, red. S. Stanowski, Gdańsk 1970; W. Wika, Piłka nożna na Wybrzeżu Gdańskim. 50 lat Gdańskiego Okręgowego Związku Piłki Nożnej, Gdańsk 1995; W. Wika, Z dziejów pomorskiej piłki nożnej, Gdańsk 2005; P. Chomicki, Piłkarskie dzieje Wybrzeża, Gdańsk-Mielec 2006-2019, t. I, II, III; P. Chomicki, K. Nawrocki, W. Wika, Szkice z dziejów pomorskiej piłki nożnej (1903-2015). 70 lat Pomorskiego Związku Piłki Nożnej, Gdańsk 2015; P. Chomicki, L. Śledziona, E. Kowszewicz, Piłka nożna na polskim Pomorzu, 1920-1939, Mielec 2016.
- 6 T. Cieszyńska, Geneza i rozwój regionalnych związków piłkarskich na Pomorzu (w latach 2000 – 2006) praca magisterska powstała w Akademii Wychowania Fizycznego i Sportu w Gdańsku, Gdańsk 2007; B. Praclewski, Dzieje bramkarstwa na ziemi pomorskiej, praca licencjacka wykonana w Europejskiej Szkole Hotelarstwa Turystyki i Przedsiębiorczości w Szkole Wyższej w Sopocie, Sopot 2007; R. Diduch, Historia piłki nożnej w Pruszczu Gdańskim od roku 1945 po lata współczesne, praca licencjacka wykonana w ESHTiPSwS, Sopot 2007.
- 7 Autor przez 13 lat pracował jako trener piłki nożnej w Sekcji Piłki Nożnej MOSiR Pruszcz Gdański, a pełniąc funkcję koordynatora GOZPN i Pom. ZPN na bieżąco monitorował działania piłkarskie MOSiR-u i Czarnych Pruszcz Gd.

ską i imprezami futbolowymi w mieście nad Radunią.

W rozdziale pierwszym dokonano próby przybliżenia początków sportu, w tym także futbolu, na prezentowanym obszarze w czasach kiedy dominował tutaj żywioł niemiecki, drugi rozdział zawiera informacje o pierwszych latach polskiej piłki nożnej w stolicy powiatu gdańskiego. W trzecim zobrazowano funkcjonowanie piłkarstwa na poziomie najwyższej klasy w okręgu kolejno w klubach: Czarni, Neptun i Radunia. Następny rozdział poświęciliśmy działaniom piłkarskim realizowanym w ramach MOSiR-u Pruszcz Gd., a ostatni historyczny fragment publikacji przybliży piłkarstwo pruszczańskie funkcjonujące w MKS-ie Czarnych Pruszcz Gdański. Rozdział VI wypełniają syntetyczne notki biograficzne piłkarzy, trenerów, działaczy oraz osób związanych z pruszczańskim futbolem, którzy spełnili się także w innych sferach działalności. Ostatni, siódmy rozdział, prezentuje bazę piłkarską, miasta oraz obiekty pozapiłkarskie mogące służyć piłkarzom, a także zawiera informacje o imprezach piłkarskich. W zakończeniu dokonano podsumowania pracy oraz wyartykułowano syntetyczne wnioski. Publikację zamyka bibliografia, spis aneksów i aneksy (grafiki i zdjęcia).

Zobowiązany jestem podziękować za wydanie pracy w formie książkowej Burmistrzowi Pruszcza Gdańskiego Januszowi Wróblowi i Zastępcy Burmistrza ds. Społecznych Jerzemu Kulce oraz Radzie Miasta Pruszcz Gdański⁸.

Podziękowania składam senatorowi Ryszardowi Świlskiemu za inspirację podjęcia tematu opracowania i pomoc w wydaniu publikacji.

Składam podziękowania recenzentowi publikacji – historykowi dziejów współczesnych prof. zw. dr hab. Andrzejowi Gąsiorowskiemu z Uniwersytetu Gdańskiego za cenne uwagi we wnikliwej recenzji, które pozwoliły nadać książce ostateczny kształt.

Gorące podziękuję przesyłam Jarosławowi Karnathowi, Krzysztofowi Lisowskiemu i Wiesławowi Włodarczykowi, ludziom mocno związanym z pruszczańskim futbolem, za owocne konsultacje dotyczące historii pruszczańskiej piłki nożnej w jej różnych okresach.

Kieruję serdeczne ukłony w stronę Janiny Wilkos-Gad wraz z zespołem Referatu Współpracy i Promocji Urzędu Miasta w Pruszczu Gdańskim za finalną redakcję książki, jej ostateczny skład oraz przygotowanie strony graficznej wydawnictwa.

Dziękujemy, jako twórcy publikacji, wszystkim, którzy przyczynili się do wydania niniejszej książki obrazującej stuletnie dzieje piłki nożnej w nadraduńskim

⁸ Autor był radnym tejże Rady w jej pierwszej kadencji 1990-1994, sprawował wówczas funkcję Przewodniczącego Komisji Kultury, Oświaty i Sportu.

grodzie, Pruszczu Gdańskim, żywiąc nadzieję, że stanie się ona ważną cegietką w gmachu tworzącym historię pomorskiej piłki nożnej.

Publikację chcemy zadedykować szczególnie ludziom młodym, aby mogli poprzez jej przeczytanie i „przetrawienie” zapoznać się z niewątpliwymi osiągnięciami lokalnego pruszczańskiego futbolu w jego pełnej odstonie. Żywimy nadzieje, iż jej uważna lektura pozwoli zrozumieć niepodważalne walory sportu piłkarskiego wynikające z zasady fair play: kolektywność, rycerskość, wytrwałość, sumienność, ducha zespołu, walkę do końca, umiłowanie sukcesu, radzenie sobie z porażką itp., które mogą okazać się niezwykle przydatne w życiu każdej jednostki. Nie każdy może zostać profesjonalnym piłkarzem (piłkarką), ale wszyscy mogą uprawiać futbol, nawet na poziomie amatorskim bądź, będąc jego prawdziwym fanem kształtować swoje charaktery w walce boiskowej, która jest niezwykle preludem do przyszłych zmagania w polityce, biznesie, w służbach mundurowych, a nawet w życiu rodzinnym.

I. FUTBOLOWE POCZĄTKI WE WSI PRAUST /PRUSZCZ/ - DO ROKU 1945

Nazwa Pruszcz przypisywana jest osadzie, stanowiącej obecnie miasto Pruszcz Gdański. Historyczne zapisy notuje się już od początków XIV wieku: Pruszy (1315), Praust (1438), Pruszcz (1583). Nie można jednoznacznie objaśnić etymologii terminu Pruszcz. Jedną z hipotez głosi, że pochodzi ona od słowa Probst (probstwo). Współczesna nazwa Pruszcz Gdański weszła do użycia w roku 1946.⁹

Miasto Pruszcz Gdański położone jest w województwie pomorskim utworzonym w roku 1999. Gród nad Radunią jest jedną ze 123 gmin (tzw. gmina miejska) składających się na kształt aktualnego województwa. W Pruszczu Gd. zlokalizowane zostały ponadto władze jednego z 16 powiatów ziemskich (powiatu gdańskiego) obejmującego następujące gminy: Pruszcz Gdański (miasto), Pruszcz Gdański (gmina wiejska), Cedry Wielkie, Suchy Dąb, Pszczółki, Trąbki Wielkie, Przywidz i Kolbudy Górne.¹⁰

Współczesny Pruszcz jest ważnym ośrodkiem przemysłowym i usługowo-handlowym, stanowiącym istotny węzeł kolejowy i drogowy łączący Trójmiasto z południem Polski. W mieście zlokalizowane jest także lotnisko. Przez zurbanizowane terytorium przepływają dwie rzeki: Radunia i Nowa Radunia (kanał), a wyróżnić można w nim trzy charakterystyczne obszary: zachód, centrum, wschód. Centrum jest obszarem o wymiarze zabytkowym, natomiast osiedla na zachodzie

9 H. T. Jakubek, Pruszcz Gdański. Przewodnik, Pruszcz Gdański 1992, s. 4.

10 Wielka Encyklopedia PWN, red. R. Burek, Warszawa 2002, t. 10, s. 18.

i schodzie zaczęły powstawać po roku 1956.¹¹

Dzieje Pruszcza są bardzo rozległe, a zarazem skomplikowane. Widać w nich wyraźnie jak podgdańska wieś ewaluowała w kierunku osiedla zurbanizowanego (miasteczka), przyjmując zarazem liczne funkcje władcze w stosunku do otaczających ją obszarów.

W historii Pruszcza Gdańskiego wyróżnić można następujące przedziały czasowe:

- okres pradziejów,
- okres książąt pomorskich i polskich władców,
- okres krzyżacki,
- okres gdański, w ramach I Rzeczypospolitej Polskiej (Prus Królewskich),
- okres królestwa pruskiego i cesarstwa niemieckiego,
- okres Wolnego Miasta Gdańska i II wojny światowej,
- okres Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej,
- okres III Rzeczypospolitej Polski.¹²

Istotne dla pruszczańskiej piłki nożnej były trzy ostatnie okresy odnotowane w dziejach Pruszcza Gdańskiego. Chociaż można przyjąć z dużym prawdopodobieństwem, że pewne informacje związane z piłką nożną docierały do podgdańskiej wsi już przed wybuchem I wojny światowej (okres królestwa pruskiego i cesarstwa niemieckiego), głównie z pobliskich miast: Gdańska, Sopotu, Tczewa, Kościerzyny czy Starogardu.

Wraz z pojawieniem się pierwszych ludzi na prezentowanym obszarze, możemy dostrzec ich aktywność na polu szeroko pojętej kultury fizycznej przejawiającej się m.in. w przygotowywaniu młodego pokolenia do przyszłych czynności użytkowych: opanowania sztuki łowiectwa, zbieractwa czy wędrownictwa, a także przyswojenia umiejętności rytualnych.

W celu przybliżenia początków kultury fizycznej na ziemi pruszczańskiej, należałoby spróbować odtworzyć jej pewne elementy sięgające XIV wieku (parafia, szkoła), czasów prusko-niemieckich (organizacje, wybitne jednostki) czy funkcjonowania Wolnego Miasta Gdańska (stowarzyszenia sportowe, baza sportowa). Drugi punkt niniejszego rozdziału wypełnią rozważania na temat tworzenia podstaw sportu futbolowego we wsi Pruszcz na tle systemu piłkarskiego działającego w Wolnym Mieście Gdańsku. Ostatni fragment rozdziału chcemy poświęcić „piłkarstwu wojennemu” na prezentowanym terenie, przypominając, że Pruszcz w roku 1942 wchłonięty został do obszaru hanzatyckiego Miasta

11 Wielka Encyklopedia PWN, red. J. Wojnowski, Warszawa 2004, t. XXII, s. 389.

12 Historia Pruszcza Gdańskiego do 1989 roku, red. B. Śliwiński, Pruszcz Gdański 2008, s. 252.

Gdańska, zyskując w ten sposób status ośrodka miejskiego.

1. W kręgu kultury fizycznej w nadraduńskiej wsi

Pierwszy fragment publikacji pragniemy poświęcić dziejom kultury fizycznej we wsi Pruszcz. Chcemy zarysować jej kształt na przestrzeni wielu wieków, počawszy od czasów średniowiecza, a skończywszy na drugiej wojnie światowej.

Należałoby na wstępie uściślić kategorię „kultura fizyczna”. W ujęciu encyklopedycznym rozumie się przez kulturę fizyczną część składową kultury społeczeństwa obejmującą wszystkie wartości i działania związane z dbałością o zdrowie, budowę i postawę ciała, rozwój fizyczny człowieka, kształtowanie i doskonalenie jego ruchowych uzdolnień, sprawności i wydolności fizycznej, system zachowań i potrzeb indywidualnych, społecznych, poglądy, postawy, teorie i organizację w tej dziedzinie.¹³

Nieco węższa definicja została przedstawiona w leksykonie turystyki i rekreacji, a brzmiała ona: kultura fizyczna to suma wszelkich przejawów społecznych i indywidualnych działań związanych z wychowaniem fizycznym, sportem, rekreacją i rozwojem fizycznym człowieka.¹⁴

Na złożony charakter tego pojęcia zwrócił uwagę B. Ryba, mocno akcentując w swoich wywodach zagadnienia rekreacji ruchowej oraz rehabilitacji ruchowej, form które dopełniają obraz globalnej kultury fizycznej.¹⁵

Zamierzamy pokazać rozwój wychowania fizycznego w szkołach (przedszkolach) na przestani wieków, przybliżyć wątki związane z szeroko pojętą kulturą fizyczną w lokalnych organizacjach społecznych, pokazać stowarzyszenia miejscowe działające wyłącznie na polu kultury fizycznej, a także przypomnieć działania na obszarze kultury fizycznej aktywnych mieszkańców Pruszcza. Postaramy się także zarysować rozwój bazy sportowo-rekreacyjnej w tej dużej podgdańskiej wsi.

Szkolnictwo w późnym średniowieczu związane było bardzo mocno z kościołem rzymsko-katolickim. Początki pruszczańskiej parafii notuje się na pierwszą połowę trzynastego stulecia. Można więc przypuszczać, że niechybnie pojawiła się szkółka parafialna, ucząca chłopców głównie w oparciu o treści religijne. Mieściła się ona zapewne w drewnianym budynku, zlokalizowanym w bliskości kościoła, a decydujący wpływ na jej funkcjonowanie miał miejscowy proboszcz.¹⁶ Obok wpajania elementów sakralnych zapewne chłopcy mieli także

13 Mała encyklopedia sportu, red. L. Bednarski, Warszawa 1984, t. I, s. 315-316.

14 W. Siwiński, R. Tauber, Leksykon turystyki i rekreacji, Poznań 2008, s. 128.

15 B. Ryba, Podstawy organizacji i zarządzania instytucjami sportowo-rekreacyjnymi, Warszawa 2004, s. 28-36.

16 S. Kot, Historia wychowania, Warszawa 2010, t. I, s. 315.

możliwości rozgrywek i uciechy. W niedzielę wolno im było zabawić się gromadnie na placu przykościelnym, a w lecie zdarzały się wycieczki. Dużą swobodę otrzymywali uczniowie w czasie zapustów i Świąt Bożego Narodzenia (pochody, uczty, gry i zabawy)¹⁷.

Wraz z pojawieniem się na Pomorzu Gdańskim reformacji na pierwszy plan w edukacji elementarnej wybijać zaczęło się szkolnictwo protestanckie. W połowie XVI wieku kościół katolicki przeszedł w ręce protestantów. Według ordynacji szkolnej dla Pruszcza z 1634 r. nauczyciel miejscowej szkoły winien uczyć dzieci katechizmu, pisma drukowanego i ręcznego, języka niemieckiego, ale także języka polskiego i elementów łaciny.¹⁸

Dynamicznie rozwijać zaczęło się szkolnictwo w Pruszczu w czasach zaboru pruskiego. W roku 1826 uruchomiono drugi etap nauczycielski, w 1857 r. utworzono klasę dla najmłodszych dzieci, co zmusiło władze do zatrudnienia nauczycielki. W roku 1866 zorganizowano szkołę katolicką (mieszczącą się w wynajętym budynku). W 1879 r. przeniesiono szkołę do nowo wybudowanego budynku. U schyłku XIX wieku szkoła pruszczańska uzyskała status szkoły ludowej (Volksschule), zatrudniała już ośmiu nauczycieli i uczyła dzieci obojga płci, zarówno wyznania ewangelickiego, jak i katolickiego.¹⁹

W początkach XX wieku działały w Pruszczu także liczne szkoły prywatne oraz szkoła zawodowa (mleczarska).

Jak wyglądał program nauczania szkoły ludowej wieloklasowej w prowincji pruskiej Cesarstwa Niemieckiego? Na treść nauczania składały się następujące przedmioty: religia, język niemiecki, rachunki z geometrią, rysunek, życie społeczne, śpiew, roboty ręczne i gimnastyka.²⁰

Gimnastyka stała się przedmiotem obowiązkowym w publicznych szkołach średnich już w roku 1844, a w szkołach ludowych od roku 1860.²¹ Jakie treści obejmowały obowiązkowe zajęcia z edukacji fizycznej na szczeblu podstawowym? Były to gimnastyka (wolna i przyrządowa), gry i zabawy ruchowe na otwartej przestrzeni, pływanie, elementy lekkoatletyki, a zimą łyżwiarstwo i saneczkarstwo.²²

W okresie Wolnego Miasta Gdańska gross zajęć z zakresu gimnastyki w szkole pruszczańskiej odbywało się na dziedzińcu szkolnym (boisku szkoły) oraz funk-

17 Tamże, s.174.

18 Historia Pruszcza Gdańskiego do 1989 roku, red. B. Śliwiński, Pruszcz Gdański 2008, s.97.

19 Historia Pruszcza Gdańskiego..., Pruszcz Gdański 2008, s.127-128.

20 L. Burzyńska-Wentland, Stajki szkolne w Prusach Zachodnich w latach 1906-1907, Gdańsk 2009, s. 38-39.

21 J. Gaj, K. Hądzelek, Dzieje kultury fizycznej w Polsce, Poznań 1997, s. 28.

22 Tamże, s.35.

cjonującej w bliskości budynku szkolnego adaptowanej po katolickiej kaplicy sali gimnastycznej.

Należy wspomnieć także o wychowaniu fizycznym regularnie prowadzonym w zasach Wolnego Miasta Gdańska w ochronkach (przedszkolach) zarówno niemieckich jak i polskich. Składało się na nie gimnastyka, gry i zabawy, pląsy i tańce, śpiew oraz wycieczki.

Ten nawet skrócony przegląd kultury fizycznej wśród najmłodszych pozwala na dobrą jej ocenę zarówno od strony programów, jak i ich realizacji. Wystarczająca była też baza edukacyjna niezbędna do należytego prowadzenia zajęć cielesnych. Sprzyjające były dla rozwijania tężyzny fizycznej także miejscowe warunki terenowe (rzeka Radunia, Kanał Raduni, park miejski, bliskość terenów lesistych itp.).

Drugim środowiskiem gdzie eksponowano sprawy szeroko pojętej kultury fizycznej były miejscowe organizacje społeczne. Ich spora liczba i szeroki zakres działalności świadczyć mogły o dużej aktywności w społeczności lokalnej.

Jedną z najstarszych organizacji było założone już w roku 1838 *Massigkeitsgesellschaft des Danziger Landkreises* (Towarzystwo Trzeźwości Powiatu Gdańskiego), które miało charakter ponadwyznaniowy. W latach 1879-1921 bardzo dynamicznie działało *Bildungsverein Praust* (Pruszczańskie Towarzystwo Oświatowe) organizujące koncerty, zabawy, gry i wycieczki. Inną prężną organizacją, której nie obce były treści z zakresu sprawności fizycznej był *Kriegerverein Danziger Hohe* (Związek Byłych Wojaków) powstały w roku 1891. Krzewił on, nie tylko we własnych szeregach, kult fizyczności (była to jednak organizacja kombatancka mocno akcentująca elementy pruskie i niemieckie). Jeszcze inną organizacją, skupiającą miłośników floty wodnej, było stowarzyszenie *Deutschen Flotten-Verein* (Niemieckie Towarzystwo Przyjaciół Floty) powstałe w roku 1901. Odnotować należy także powstanie w roku 1908 Ochotniczej Straży Pożarnej.

Prężnie działały także organizacje niemieckie związane z życiem gospodarczym wsi: Towarzystwo Rolnicze (powstałe w połowie XIX w.), Rokitnicki Związek Wałowy (1888 r.), Związek Robotników (1898 r.) o orientacji katolickiej czy też utworzony w 1921 r. Związek Samodzielnych Przedsiębiorców.

Czas wielkiej wojny (1914-1918) znacznie spowolnił rytm życia społeczno-kulturalnego w Pruszczu. Tuż po wojnie nastąpiło znaczące ożywienie działań na polu społecznym. W 1919 r. powstało Pruszczańskie Towarzystwo Muzyczne, które stało się inspiratorem licznych przedsięwzięć we wsi Pruszcz. Zaczęły się z początkiem lat dwudziestych ubiegłego stulecia odbywać liczne imprezy „na rzecz...”, gdzie rej wodziły formacje polityczne, związki pracowników i praco-

dawców, kościoły, związek byłych wojaków oraz pruszczańskie stowarzyszenie gimnastyczno-sportowe.

W czasach faszycyzacji Wolnego Miasta Gdańska nastąpiło wyraźne ożywienie działalności organizacji paramilitarnych zarówno w społeczności osób dorosłych, jak i młodzieży (Sturm Abteilungen- SA, Hitler Jugend, Bund Deutschen Madel itp.).

Nieodzowne będzie wymienienie także kilku polskich organizacji społecznych afirmujących ducha sportowego, funkcjonujących w czasach Wolnego Miasta Gdańska w Pruszczu: Kolejowy Klub Sportowy, Kolejarskie Przynależenie Wojskowe, Towarzystwo Byłych Powstańców i Wojaków czy też drużyny Związku Harcerstwa Polskiego (harcerska i zuchowa).²³

We wsi Pruszcz, podobnie jak w zachodnich obszarach Niemiec, gdzie każda nieomal wieś posiadała swoje towarzystwo gimnastyczne, działały także sportvereiny.²⁴

Wiodącą organizacją sportową we wsi był Związek Sportowo-Gimnastyczny Pruszcz (Der Turn- und Sportverein Praust). Stowarzyszenie powstało tuż po I wojnie światowej, lansowało wiele dyscyplin sportu: gimnastykę, pływanie, lekkoatletykę ... a nawet piłkę nożną. Innym podmiotem sportowym aktywnym w Pruszczu był w czasach międzywojnia Der Arbeiter- Turn- und Sportverein Jahn Ahmsen (Robotniczy Związek Gimnastyczno-Sportowy imieniem Jahna). Szkoda, że funkcjonował on tylko kilka lat. Został rozwiązany wraz z tzw. ujednoliceniem sportu w czasach III Rzeszy.²⁵ Sportowcy spod znaku Związku Sportowo-Gimnastycznego byli prekursorami piłki nożnej we wsi nad Radunią, występowali w rozgrywkach piłkarskich pod nazwą Praust SV.

Ważną grupą, która włożyła duży wkład w rozwój szeroko pojętej lokalnej kultury fizycznej byli mieszkańcy podgdańskiej wsi. Należałoby tutaj wymienić dr Hermanna Wiedemanna (twórcę domu opieki dla osób starszych, szpitala oraz inicjatora budowy cukrowni).²⁶ Równie oddany na polu zdrowotności był syn Hermanna dr Hugo Wiedemann, który od roku 1876 prowadził praktykę lekarską we wsi Pruszcz (był on także pierwszym prezesem Pruszczańskiego Towarzystwa Oświatowego). Inną osobą wartą odnotowania był kupiec Wilhelm Hoffman, wieloletni sołtys wsi Pruszcz sprawujący urząd w latach 1908-1923. Dokonał on wiele na polu kultury fizycznej w trudnych latach I wojny światowej i w okresie formowania się Wolnego Miasta Gdańska (był on także autorem so-

23 J. Gaj, Zarys historii polskiej kultury fizycznej w Wolnym Mieście Gdańsku, Gdańsk 1976, s. 69.

24 Dr Nadmorski, Kaszuby i Kociewie. Język, zwyczaje, przesady, podania, zagadki i pieśni ludowe, Poznań 1892, s. 99 (reprint).

25 Historia Pruszcza Gdańskiego..., Pruszcz Gdański 2008, s. 150.

26 Społeczność pruszczańska nadała mu w roku 1896 tytuł Honorowego Obywatela Pruszcza.

lidnej monografii wsi Pruszcz). Warto w tej galerii osób zastużonych dla pruszczańskiej kultury fizycznej z czasów niemieckich wymienić Waltera Hilgendorfa, który przybył do Pruszcza z Sopotu w początkach XX w. i poczynił liczne inwestycje rehabilitacyjne (m.in. zbudował urządzenia do kąpeli cieplicowych). Jednak po kilku latach zbankrutował, głównie z powodu nadmiernej miłości do koni wyścigowych.²⁷

Baza rekreacyjno-sportowa w niemieckim Pruszczu rozbudowywała się stopniowo i wydawać się mogła wystarczająca jak na potrzeby gdańskiej wsi. W Pruszczu było sporo obszarów zielonych, główną ich oazą był park przy ulicy Tczewskiej, obrzeża rzeki Raduni i Kanatu Raduni (obficie obsadzone drzewostanem). Pierwsze boisko szkolne powstało przy Szkole Ludowej (którą rozbudowano w roku 1897). Obok szkoły zlokalizowano kąpielisko, które otwarto w roku 1909 (był to drewniany basen zlokalizowany na rzece Raduni). W latach 1933-1972 przystosowano dla celów kultury fizycznej była kaplicę katolicką, w bliskości szkoły, która pełniła rolę sali gimnastycznej.²⁸ W roku 1938 otwarto nowoczesny kompleks sportowy ulokowany w bliskości Kanatu Raduni, nieopodal cukrowni, na który złożyły się: boisko piłkarskie, bieżnia lekkoatletyczna, rzutnie i skocznie, odkryty basen kąpielowy oraz domek klubowy. Pruszcz jeszcze jako wieś uzyskał bardzo dobrą infrastrukturę sportową, która w większości, po kilku zabiegach adaptacyjnych, służy jego mieszkańcom do dnia dzisiejszego.

Reasumując, należy uznać, że we wsi Pruszcz dopracowano się, w latach zaboru pruskiego i Wolnego Miasta Gdańska, wielu przedsięwzięć, które przyczyniły się do rozwoju miejscowej kultury fizycznej. Spora w tym zasługa, oprócz władz administracyjnych, miejscowych elit (księży, pastorów, lekarzy, nauczycieli, miejscowych właścicieli podmiotów gospodarczych itp.). Z chwilą powrotu Pruszcza do państwa polskiego, podówczas już jako miasto, posiadał on znaczące tradycje sportowe oraz, zlokalizowany dzisiaj prawie w centrum miasta, kompleks sportowy.²⁹

2. Tworzenie podstaw fussballu w Pruszczu

Piłka nożna była sportem, który z początkiem XX w. zadomowił się na dobre w Gdańsku. Ruch piłkarski w grodzie Neptuna rozwijał się wprawdzie nierównomiernie, z pewnym opóźnieniem w stosunku do innych ośrodków w Niemczech.

27 W. Hoffmann, Kronika wsi Pruszcz w powiecie Gdańskie Wyżyny, Pruszcz Gdański 2012, s. 116.

28 Budynek w latach siedemdziesiątych XX w. został zaadoptowany na restaurację Karczma u Jakuba”.

29 Podobne centralne położenie obiektów sportowych ma miejsce w Chojnicach (stadion Chojniczanki). Oba obiekty powstały po zasypaniu leżących w miejscu dzisiejszych stadionów jezior, w przypadku Pruszcza Jeziora Trzciniowego.

Najwcześniej nad Bałtykiem pojawiły się drużyny piłkarskie w Szczecinie i Królewcu. W portowym grodzie nad Motławą „piłka kopana” zjawiała się w końcu dziewiętnastego stulecia gdzie przywieźli ją marynarze i handlowcy brytyjscy. Szybko ją podchwyciła pomorska młodzież, trafiła do licznie lokowanych tutaj jednostek wojskowych, zagnieździła się w towarzystwach gimnastycznych.

Pierwszy prawdziwie piłkarski klub powstał w Gdańsku 13 kwietnia 1903 roku. Była to drużyna Fussballclub Danzig. Od 1905 r. klub ten przyjął nazwę Ballspiel Und Eislauf-Verein (BuEV). W pierwszym dziesięcioleciu XX wieku powstało w samym Gdańsku jeszcze kilka klubów piłkarskich.³⁰Niebawem pojawiły się zespoły piłkarskie w Lęborku, Słupsku, Elblągu, Kwidzynie, Malborku, Starogardzie, Tczewie, Kościerzynie czy w Kartuzach.³¹

Warto w tym miejscu przypomnieć jak wyglądała rywalizacja piłkarska w Wolnym Mieście Gdańsku. Po wielkiej wojnie, już w roku 1919 reaktywowano rozgrywki piłkarskie w Gdańsku, w których uczestniczyło 6 drużyn (mistrz Gdańska po zwycięstwie nad triumfotorem rozgrywek w Elblągu awansował do gier o prymat w związku bałtyckim). W 1920 r. utworzono nowe struktury piłkarskie dostosowane do zaistniałych zmian polityczno-administracyjnych. Obszar Gdańska z okolicami zaliczono do nowego okręgu – Danzig Bezirk. Mistrzem rywalizacji okręgowej w 1920 r. został zespół Preussen Danzig, który bez powodzenia uczestniczył w finale bałtyckim. W 1921 r. powołano w Gdańsku ligę złożoną z klubów tzw. 1 klasy, zwyciężył w niej team Polzai Sport Verein Danzing (bez powodzenia startował w finale bałtyckim). W roku 1922 w lidze gdańskiej rywalizowało 6 zespołów, zwyciężyła drużyna Preussen. Rozgrywki sezonu 1923 przebiegały w nieco zmienionym systemie. W lidze okręgu Gdańsk uczestniczyło 7 zespołów, które rywalizowały w systemie dwurundowym. Ponownie najlepsza była drużyna Preussen (jak w poprzednim roku, bez sukcesów w zmaganiach bałtyckich).

Rok 1924 był brzemienny dla systemu współzawodnictwa Wolnym Mieście Gdańsku. Obok Bezirksligi (7 zespołów), uruchomiono także niższe poziomy rozgrywek: poziom drugi – klasa A i poziom trzeci – klasa B, wprowadzając tym samym mechanizm awansów i spadków. W kolejnych latach: 1925-1928 współzawodnictwo przebiegało z niewielkimi zmianami w rywalizacji zarówno w okręgu, jak i w zmaganiach o prymat bałtycki. Należy wspomnieć, że w roku 1927 zmieniono nazwę Baltischer Rasen Und Winter Verband na Baltischer Sport Verband. W okresie tym także znacząco zwiększyła się liczba rywalizujących klubów (powołano m.in., obok trzech grup rozgrywkowych, zmagania w lidze rezerw i trzech niższych klasach, a także rozgrywki juniorów).

30 W. Wika, Pierwsze dekady piłki nożnej na Pomorzu Gdańskim /w:/ Moda na sport, red. W. Moska, M. Brodnicki, Z. Tylewska-Ostrowska, Gdańsk 2013.

31 P. Chomicki, Rozgrywki piłkarskie na Pomorzu do roku 1914, Mielec 2020, s. 219-240.

W latach 1929-1932 walka o mistrzostwo, w pierwszej fazie rozgrywek przebiegała w tzw. Okręgu Granicznym (Granzmark), gdzie obok zespołów z Gdańska były drużyny ze Słupska, Elbląga, a później z Koszalina, Kołobrzegu i Piły. Liga gdańska w ten sposób z ligi okręgowej (Bezirk) stała się ligą powiatową (Kreis). Nie przyniosło to wcale wzrostu poziomu sportowego zespołów z Wolnego Miasta Gdańska. Dalej drużyny z grodu Neptuna były tłem dla jedenastek ze Szczecina, Królewca czy Olsztyna.

Lata 1932-1939 stanowiły nowy, mocno upolityczniony okres funkcjonowania piłki nożnej w grodzie nad Motławą. W maju 1932 roku zlikwidowano Bałtycki Związek Sportowy (podobnie jak wszystkie inne związki krajowe). Powołano Grossdeutscher Fussball Bund (1933), w ramach którego utworzono 16 nowych okręgów. Wolne Miasto Gdańsk trafiło do Okręgu Prusy Wschodnie, a Słupsk, Koszalin i Piła do Okręgu Pomorze. Rywalizacja w gdańskiej piłce nożnej seniorów przebiegała od sezonu 1932/33 w następujących grupach rozgrywkowych: Gauliga Prusy Wschodnie, Bezirk Liga Gdańsk, klasa A, klasa B. Do wybuchu drugiej wojny światowej jeszcze kilka razy zmieniano formułę organizacyjną Gauligi. Niewielkie natomiast zmiany poczyniono w rozgrywkach wewnętrznych Wolnego Miasta Gdańska (niższe klasy rozgrywkowe seniorów i juniorów).

Bliskość przestrzenna Gdańska, Tczewa i Kartuz, spotęgowana dobrymi połączeniami kolejowymi i drogowymi, stanowić mogła znakomity zaczątek dla rodzin piłki nożnej we wsi Pruszcz. Początki futbolu w osadzie nadraduńskiej sięgają pierwszych lat w dwudziestoleciu międzywojennym. Już w roku 1923 odnotowujemy wśród 29 drużyn zgłoszonych do rozgrywek w Wolnym Mieście Gdańsku zespół TSV Praust.³²

Pruszczanie rozpoczęli regularne zmagania w gdańskiej klasie B, rywalizując z zespołami z najbliższego sąsiedztwa. Przykładowo w sezonie 1925 przyszło grać jedenastce Praust SV z 5 drużynami: Olivia Sport Verein, Sport Verein Weichselmunde (Wistujście), Guttempler Turn Und Sport Verein, Sport Club Leuental (Letniewo) oraz SC Gedania Danzig. Zwycięzcą tej batalii okazał się polski klub z WMG – S.C. Gedania Gdańsk.

Za rok drużyna z cukrowniczej osady współzawodniczyła już sześcioma rywalami. Ostatecznie po dwurundowym cyklu rozgrywek uplasowała się w środku tabeli klasy B. Jak wyglądała ostateczna tabela tej rywalizacji:

32 Sportvereine mit Fussball im Freistadt Danzig im Jahr 1923 (wymieniono na tej liście 19 klubów z Wolnego miasta Gdańska i 10 klubów niemieckich, które wówczas działały w Polsce. Wśród klubów z WMG znalazły się: 10 klubów z Gdańska, 3 kluby z Wrzeszcza, 1 z Oliwy, 1 z Siedlec, 1 z Wistujścia, 1 z Pruszcza i 2 z Sopotu. Obok nich znalazły się kluby z: Tczewa (2), Bydgoszczy (1), Grudziądza (1), Inowrocławia (1), Chojnic (1), Starogardu (1), Skarszew (1), Działdowa (1), i Torunia (1).

1 Tabela klasy B rozgrywek gdańskich – rok 1926

1.	Waichselminde	12	19	43:15
2.	Oliva	12	18	37:11
3.	Leuental	12	18	29:21
4.	Praust	12	14	27:26
5.	Zolibund	12	7	22:37
6.	Guttempler	12	5	16:31
7.	DHV	12	3	9:42 ³³

Później przez kilka kolejnych sezonów piłkarze z Pruszcza z powodzeniem walczyli w gdańskich rozgrywkach mistrzowskich z zespołami o niższym potencjale piłkarskim, osiągając zwykle średnie wyniki. Pruszczanie także często grali mecze towarzyskie, okazjonalne czy pozazwiązkowe. Odnotowaliśmy mecz z 1934 roku, kiedy to zespołowi SV Praust przyszło grać na wyjeździe na boisku w Gdańsku-Wrzeszczu z zespołem polskiego klubu Gedania II. Zawody odbyły się 28 stycznia 1934 roku i zakończyły porażką SV 1:5.³⁴

Należałoby w tym miejscu wspomnieć gdzie trenowano i grano mecze mistrzowskie i towarzyskie w Pruszczu. Najprawdopodobniej początkowo ćwiczono na boisku szkolnym, i pobliskich łąkach oraz wolnych placach. W latach trzydziestych pojawiło się boisko przy Bahnhofstrase (obecnie ulica Chopina), które zostało przerobione na stadion sportowy w roku 1938. Na tym reprezentacyjnym obiekcie sportowym położonym obok cukrowni mieściły się: pełnowymiarowe boisko piłkarskie, czterotorowa bieżnia okalająca płytę boiskową, budynek klubowy oraz odkryty basen kąpielowy.³⁵

Próbując podsumować początki sportu piłkarskiego w Pruszczu możemy stwierdzić, że zespół piłkarski ze wsi nadraduńskiej należał do pierwszych na tzw. Pomorzu Nadwiślańskim jedenastek reprezentujących środowisko wiejskie. Trzeba równie podkreślić niezwykle istotne położenie Pruszcza w blisko-

33 P. Chomiccki, K. Nawrocki, W. Wika, Szkice z dziejów pomorskiej piłki nożnej (1903-2015)Gdańsk 2015, s. 101.

34 J. Trupinda, KS Gedania – klub gdańskich Polaków 1922-1953, Gdańsk 2015, s. 396.

35 Płyta piłkarska znajdowała się w innym miejsce niż ta z obecnego obiektu Centrum Kultury i Sportu. Znaczne powiększenie stadionu mogło nastąpić po zasypaniu Jeziora Trzcinowego i wykupieniu gruntów od sąsiadujących z obiektem sportowym właścicieli ziemskich.

ści Gdańska, który przez lata wydatnie oddziaływał na życie polityczne, społeczne, kulturalne czy sportowe całego regionu. Gród Neptuna wykreował się na centrum życia piłkarskiego. Były tu dobre drużyny, odbywały się emocjonujące mecze na reprezentatywnych stadionach, kwitło w pełni życie piłkarskie. Warto w tym miejscu podkreślić, że w roku 1938 w Gdańsku i jego okolicach były aż 43 boiska sportowe (piłkarskie), 9 hal sportowych, 20 kortów tenisowych i 2 pływalnie.³⁶

Wydaje się, już po wielu latach, że były dość solidne korzenie piłkarskie w podgdańskim Pruszczu. Zrodziły się one w czasach Wolnego Miasta Gdańska, kiedy to w początku lat dwudziestych pojawił się zespół Praust Sport Verein rywalizujący przez okres międzywojnia z plejadą okolicznych klubów. Udało się zbudować nietuzinkową infrastrukturę piłkarską, która po pewnej modernizacji służy do dnia dzisiejszego piłkarzom z pruszczańskiego grodu. Można śmiało stwierdzić, że bez pionierskiego zespołu Praust SV nie byłoby po latach innych wielu ponadprzeciętnych pruszczańskich jedenastek, począwszy od klubu Sportowego Organizacji Młodzieżowej Towarzystwa Uniwersytetu Robotniczego Pruszcz Gdański do Miejskiego Klubu Sportowego Czarni Pruszcz Gdański. Pruszczańska „piłka kopana” to już sto lat emocji i tych, co radowały, a także tych, co smuciły, to mozaika sukcesów i porażek, to najokazalsza dyscyplina sportu funkcjonująca w mieście nad Radunią. Tutaj stawiali pierwsze kroki na boiskach piłkarskich późniejsi reprezentanci Polski seniorów, młodzieżowców i juniorów. Tutaj zaczynał swój „piłkarski żywot” wielu graczy, którzy później występowali w ekstraklasie, I, II bądź w III lidze. Tutaj także udawało się osiągnąć przez miejscowe drużyny seniorskie czwartoligowe progi w rozgrywkach międzyokręgowych bądź okręgowych, tutaj osiągnięto sukcesy w Pucharze Polski, a także odnotowano rozegranie kilku meczy międzypaństwowych w kategorii juniorów.

3. Spowolnienie rozwoju piłkarstwa w czasie II wojny światowej

Od pierwszego września 1939 roku rozpoczął się zupełnie nowy etap w dziejach Pomorza Nadwiślańskiego, w tym również Pruszcza. W wyniku działań wojennych Wolne Miasto Gdańsk wraz zagarniętymi ziemiami polskiego województwa pomorskiego oraz częścią ziem Prus Wschodnich zostało włączone do Rzeszy. Utworzono nowy Okręg III Rzeszy Gdańsk-Prusy Zachodnie – Gau-Danzig-Westpreussen. W skład okręgu wchodziły trzy obwody (rejencje): gdańska, kwidzyńska i bydgoska.³⁷

Nowi „władcy” ziemi gdańskiej (z gauleiterem A. Forsterem) pokazali już zbrod-

36 Historia Pomorza. Polityka i kultura (1918-1939) red. Sz. Wierchośłowski, P. Olstowski, Toruń 2018, t. V, cz. 2, s. 403.

37 Historia Gdańska 1920-1945, red. E. Cieślak, Gdańsk b.r.w., tom IV, cz. 2, s. 107.

niczy rys w Wolnym Mieście Gdańsku gdzie eksterminowano politycznych przeciwników (socjalistów, działaczy związkowych, polską inteligencję czy też gdańskich Żydów). Po wybuchu wojny zaostrozono politykę eksterminacyjną wobec Polaków. Z Pruszcza i okolic aresztowano około 200 osób. Szczególnie hitlerowcy pastwili się nad kolejarzami, nauczycielami oraz działaczami polonijnymi. Kilkadziesiąt osób zgładzono w obozach koncentracyjnych, więzieniach bądź też w masowych egzekucjach.³⁸Wiele rodzin polskich wysiedlono do Generalnego Gubernatorstwa (łącznie planowano wywieść z nowego Okręgu Rzeszy 400 tys. Polaków).

W ramach zmian obszaru gminy miejskiej Gdańsk, z dniem 1 kwietnia 1942 roku w granice hanzatyckiego Miasta Gdańska wcielono m. in. gminę Pruszcz.³⁹ Odtąd Pruszcz stał się częścią Gdańska, w pewnym sensie jego dzielnicą taką jak: Wrzeszcz, Oliwa, Orunia, Święty Wojciech itp. Była to ostatnia przed rokiem 1945 regulacja granic gdańskiej gminy miejskiej. W ten sposób obszar Pruszcza stał się miastem, do którego aspirował już od wielu lat. Czy owe wchłonięcie małego Pruszcza przez duży Gdańsk było dla mieszkańców korzystne? Bardziej chyba zaspokoili pragnienia mieszkańców z grodu Neptuna, głównie z uwagi na pojawienie się nowych obszarów budowlanych.

Gospodarka wsi Pruszcz, jak i miasta Pruszcz skierowana została na zabezpieczenie coraz większych potrzeb wynikających z eskalacji konfliktu światowego, coraz bardziej zaczęto zamierać życie kulturalne i sportowe. Muzyka i śpiew ograniczały się często do pieśni wojskowych, w kinie wyświetlano filmy przepojone ideologią nazistowską, a radio i gazety serwowały spreparowane wiadomości gloryfikujące nację niemiecką. Również odnotowano wyraźne spowolnienie w funkcjonowaniu ruchu sportowego. Niewiele było czasu na rzetelny trening, coraz mniej odbywało się autentycznych zawodów i popisów sportowych, a wyczyny młodzieżowe ograniczały się w wielu przypadkach do hałaśliwych przemarszów podrostków Hitlerjugend. Życie codzienne Pruszcza podporządkowane zostało całkowicie wymogom wojennym: wprowadzono rygor policyjne, pojawiły się kartki żywnościowe i obuwniczo-odzieżowe, coraz więcej młodych mężczyzn zaczęto powoływać do armii niemieckiej, w szkole wprowadzono do okrojonego programu elementy przysposobienia wojskowego, obumarła działalność niemieckich organizacji społecznych (z wyjątkiem związanych z Narodowo Socjalistyczną Partią Niemiec – NSDAP), na ulicach można

38 J. Krośnicka, Księga pamiątkowa kolejarzy polskich z rejonu Pruszcza Gdańskiego w latach 1920-1939 pozostających w służbie Polskich Kolei Państwowych (PKP) na terenie Wolnego Miasta Gdańska zamordowanych w hitlerowskich obozach koncentracyjnych w latach 1939-1944, Pruszcz Gdański b.r.w.

39 Obok Pruszcza włączono skład Gdańska wówczas: Piecki, Migowo, Ujeścisko, Lipce, Roszkowo, Kępę Krakowiecką i Juszkowskie Łąki (łącznie przyłączony obszar stanowił 42,8 km. kwadratowych, a zamieszkiwało go 66,6 tys. ludzi).

było z jednej strony dostrzec majestatycznie poruszających się ludzi w mundurach: żołnierzy, policjantów, działaczy organizacji paramilitarnych, z drugiej strony poganianych więźniów obozu Stutthof czy jeńców wojennych.

Sporemu ograniczeniu uległo także życie piłkarskie na obszarach byłego województwa pomorskiego. Zlikwidowano wszystkie polskie stowarzyszenia piłkarskie, które do roku 1939 legitymowały się dobrym poziomem sportowym (Gedania Gdańsk, Unia Tczew, Bałtyk Gdynia, Flota Gdynia, SKS Starogard i inne). Spowolniły także swoją działalność kluby niemieckie (liczne pobory do wojska, migracje ludności związane z wojną, brak dostępu do piłki nożnej ludzi innej nacji niż Niemcy, krótkie żywoty klubów w czasie wojny oraz częste zmiany systemów rywalizacji).⁴⁰

Jak wyglądał system rywalizacji piłkarskiej w nowym Okręgu III Rzeszy Gdańsk-Prusy Zachodnie? Najwyższą grupą rozgrywkową była Gauliga. W sezonie 1939/40 zespoły z Wolnego Miasta Gdańska współzawodniczyły jeszcze w grupie Prusy Wschodnie. Wprawdzie rozgrywki przerwano z uwagi na wojnę, jednak już w październiku 1939 roku uruchomiono je ponownie. Natomiast w sezonach 1940/41-1944/45 działała Gauliga dla nowego Okręgu Rzeszy. Powołano ją w roku 1940 wraz z innymi czterema nowymi Gauligami. Na przestrzeni wojennych lat grały w tej podstawowej grupie niemieckie zespoły z Gdańska, Gdyni, Elbląga, Kwidzyna, Bydgoszczy i Torunia. Rywalizowano tam systemem każdy z każdym, dwurundowym, mistrz awansował na szczebel ogólnoniemiecki, a najstarsze zespoły były degradowane do tzw. I ligi.⁴¹

Obok zespołów prezentujących już pewien poziom sportowy (rywalizujący głównie w ramach Gauligi) funkcjonowało także wiele zespołów o niższym statusie sportowym. Tworzono je najczęściej przy siłach zbrojnych, policji, organizacjach paramilitarnych czy zakładach pracy. Najlepsze z tych jedenastek grały w tzw. I lidze piłkarskiej XIX Okręgu Sportowego. Współzawodniczono tam w trzech lub czterech grupach terytorialnych, a najlepszy zespół uzyskiwał awans do Gauligi. Przykładowo w sezonie 1943/44 w grupie gdańskiej grało 8 drużyn, w grupie gdyńskiej 10 drużyn oraz w grupie bydgoskiej także 10 drużyn. W sezonie 1944/45 walczono w czterech grupach: gdańskiej (6 drużyn), gdyńskiej (5 drużyn), elbląskiej (4 drużyny) i bydgoskiej (4 drużyny). Wśród zespołów w I lidze nie było drużyn z Pruszcza.

Działały także drużyny, które współzawodnictwo ograniczały do ram powiatu. Rozgrywały one sporo meczy z zespołami reprezentującymi środowiska lokalne. Taki model rywalizacji funkcjonował w Pruszczu, gdzie w latach 1940-1944

40 W. Wika, Piłka nożna na Pomorzu Gdańskim w okresie I i II wojny światowej, Rocznik Naukowy AWFIS Gdańsk 2016, t. XXVI.

41 Zwycięzcy Gauligi Gdańsk-Prusy Zachodnie w latach 1941-1944: Preussen Gdańsk, HUS Kwidzyn, SV19 Nowy Port, Luftwaffen SV Gdańsk.

drużyny piłkarskie działały przy: miejscowej cukrowni, w jednostce wojsk lotniczych, w organizacji miejskiej Hitlerjugend oraz wśród jeńców alianckich.⁴² W Pruszczu w czasie wojny działały dwa komanda (obozy) jenieckie: przy lotnisku oraz na terenie cukrowni. W pobliżu Pruszcza funkcjonowały podobozy jenieckie w Goszynie, Reksinie i Łęgowie. Najwięcej w nich przebywało jeńców angielskich i francuskich.⁴³ Dziwić może zespół piłkarski złożony z jeńców wojennych. Takie zespoły działały także w innych pomorskich miejscowościach, np. w Gdańsku były drużyny jenieckie złożone z Anglików i Francuzów, a grały swoje mecze na boisku w Biskupiej Górcie, w Ostrowitym/k. Gniewa w obozie jenieckim futbol uprawiali jeńcy angielscy.⁴⁴ W piłkę nożną grano nawet w obozie koncentracyjnym Sachsenhausen, gdzie drużyna złożona z więźniów z Wolnego Miasta Gdańska, występująca pod nazwą Gedania wygrała rozgrywki obozowe.⁴⁵

Czas wojny na obszarze już miasta Pruszcza nie był zbyt łaskawy dla lokalnej piłki nożnej. Wprawdzie funkcjonowało kilka drużyn piłkarskich, działały one jednak tylko na poziomie rekreacyjnym i nie uczestniczyły w systemie rozgrywek prowadzonych przez gdańską centralę piłkarską. Ciągłość w ruchu piłkarskim na terenie miasta została wprawdzie zachowana, ale jakość sportowa jednostek pruszczańskich pozostawiała wiele do życzenia. Na lepsze lata pruszczańskiego futbolu przyszło nam czekać jeszcze kilka lat.

II. PIONIERZY POLSKIEGO PIŁKARSTWA W PRUSZCZU GDAŃSKIM (1945-1969)

W roku 1945 skończyła się w Pruszczu hegemonia piłkarstwa zbudowanego na wzorach niemieckich. Przez ponad dwadzieścia lat miejscowi futboliści współzawodniczyli głównie z zespołami lokalnymi, których siedziby zlokalizowane były w granicach Wolnego Miasta Gdańska i Okręgu III Rzeszy Gdańsk-Prusy Zachodnie. Ludność pruszczańska będąca w znaczącej większości narodowości niemieckiej „po przyłączeniu” miejscowości Praust do nowo powstałego województwa gdańskiego w niepodległej Polsce masowo zaczęła emigrować do Niemiec, pozostawiając już w Pruszczu Gdańskim zupełnie niezłe tradycje gdańskie i dobrze zachowaną bazę stadionową.

42 Informacje dotyczące piłkarstwa wojennego w Pruszczu Gdańskim przekazał B. Gondek (rzecznik prasowy Urzędu Miejskiego w Pruszczu Gd.), na konferencji na AWFIS w Gdańsku w dniu 12 maja 2016 rok.

43 J. Krośnicka, W cieniu Gdańska (1772-1945), Pruszcz Gdański 2006. T. III, s. 350-351.

44 J. Daniluk, Piłka nożna na Biskupiej Górcie do 1945 r. Gdańsk 2014 (źródło elektroniczne) oraz J. Ejankowski, Piwniażkowska parafia w latach II wojny światowej, „Kociwski Magazyn Regionalny” 2013, nr 1.

45 W. Wika, Piłka nożna na Wybrzeżu Gdańskim. 50 lat Gdańskiego Okręgowego Związku Piłki Nożnej, Gdańsk 1995, s. 23-24.

Licznie przebywający do nadraduńskiego polskiego miasta osadnicy legitymowali się różnym pochodzeniem. Byli tutaj przybysze z biskich Kaszub i Kociewia, ale także osiedleńcy z centrum kraju, małopolski, czy też kresów wschodnich. W pierwszych latach społeczność pruszczańska była tygłem etniczno-kulturowym, a sport (w tym piłka nożna) był jednym z czynników integrujących zbiorowość lokalną.

Podjęmowano liczne próby tworzenia pruszczańskich zespołów piłkarskich, w oparciu o organizacje młodzieżowe, zakłady pracy, rzemieślników, handlowców, milicjantów czy wojskowych. Pęd do zbudowania polskiego piłkarstwa od podstaw był olbrzymi, baza boiskowa odziedziczona po niemieckim fussballu po drobnych pracach remontowych była jedną z lepszych w okolicach Gdańska, stąd też nikogo nie dziwił masowy, acz żywiołowy rozwój piłki nożnej w Pruszczu w drugiej połowie lat czterdziestych XX w.

Nim zajmiemy się przybliżeniem czasów tworzenia podstaw polskiego piłkarstwa na obszarze grodu nad Radunią, postaramy się zaprezentować dwie fundamentalne kwestie związane z dziejami sportu piłkarskiego w Polsce: poziomami rywalizacji piłkarskiej funkcjonującymi w latach 1945-2022 oraz syntetycznymi wskaźnikami potencjału piłkarskiego jaki stanowią tabele finalne współzawodnictwa.

Jak na przestrzeni 76 sezonów kształtowano poziomy rozgrywek prowadzonych przez Polski Związek Piłki Nożnej i jego agendy okręgowe? Analizując obowiązujące systemy współzawodnictwa, można dostrzec jedenaście charakterystycznych okresów rywalizacji w polskiej piłce nożnej: 1945 -1952, 1953-1956, 1957-1966, 1966-1973, 1973-1976, 1976-1989, 1989/90, 1990-1998, 1998-2000, 2001-2008 i od 2008 do czasów obecnych. Przeważały okresy wieloletnie: trzynastosezonowe (dwa razy), dziesięciosezonowe (jeden raz), ośmiusezonowe (dwa razy) i siedmiusezonowe (dwa razy). Okresów cztero-, trzy-, dwu- i jednosezonowych było po jednym.⁴⁶

Zmieniała się na przestrzeni badanych lat liczba poziomów rywalizacji. Od 4-5 w latach 1945-1952 poprzez 6 w latach 1953-1966, 7 w latach 1966-2000 do 8 od roku 2000 do czasów współczesnych. Poziomy I, II i III prowadził zazwyczaj PZPN (lub upoważnione przez niego odrębne podmioty), natomiast poziomy niższe były w gestii terenowych agend związku. Na poziomie pierwszym walczone w ramach: finałów mistrzostw Polski (1945-1947), I ligi (1947-2008) oraz od sezonu 2008/09 w ekstraklasie. Poziom drugi rywalizacji przypisany został: eliminacjom międzyokręgowym (1945-1947), wojewódzkiej klasie A (1947-1949), II lidze (1949-2002) i I lidze (od sezonu 2008/09 - obecnie). Poziom trzeci

46 P. Chomicki, Piłkarskie dzieje Wybrzeża 1976-1990, Gdańsk 2008, t. II, s. 389-390 (w przedstawionej strukturze rozgrywek dokonano kilka poprawek i uzupełnień).

utożsamiany był z: mistrzostwami okręgu (1945/46), wojewódzką klasą A i wojewódzką klasą B (1946-1951), I klasą piłkarską (1952), ligą międzywojewódzką (1953-1956), ligą okręgową (1957-1966), ligą międzywojewódzką (1966-1973), klasą okręgową (1973-1976), III ligą (1976-2000) i II ligą (od sezonu 2008/09 - obecnie). Pozostałe poziomy od czwartego do ósmego przypisane były okręgowym lub regionalnym związkom piłkarskim, a obejmowały zmagania piłkarskie prowadzone w niższych grupach (dla zespołów o mniejszym potencjale piłkarskim) z jednego lub kilku terenowych struktur piłkarskich. Prowadzono w różnych latach na czwartym i kolejnych poziomach, między innymi: eliminacje do mistrzostw okręgu, wojewódzkie klasy A, wojewódzkie klasy B, wojewódzkie klasy C, klasy powiatowe, a także IV ligę wojewódzką bądź IV ligę międzywojewódzką.⁴⁷

Drugą kategorią, którą chcemy przybliżyć jest pojęcie tabeli rozgrywek. Jest ona głównym narzędziem pozwalającym zaprezentować potencjał zespołu w trakcie sezonu, na jego półmetku czy po zakończeniu zmagania piłkarskich. Tabele końcowe z kolejnych cykli rozgrywkowych pozwalają porównywać osiągnięcia zespołu w ujęciu dynamicznym. Tabela dość precyzyjnie określa poziom zespołu na tle jego przeciwników. Tabela finalna jest syntetycznym dokumentem, statystycznym majstersztykiem, obrazującym przebieg współzawodnictwa piłkarskiego w zamkniętym przedziale czasowym. Kilkanaście wierszy, kilka kolumn obrazuje często przebieg kilkunastu, a nawet kilkadziesiątu meczy, sumuje zdobycze punktowe, porządkuje bilansy bramkowe, a nade wszystko klasyfikuje zespoły według ich poziomu sportowego. Tabela jest zawsze sumaryczną formą piłkarskich dokonań, często mówi więcej niż w niej zapisano, jest ona doskonałym materiałem do analiz i porównań. Konstrukcje tabel rozgrywek mogą być różnorodne: skrócone (zawierają jedynie miejsce drużyny i sumaryczną zdobycz punktową), pełne (obok zdobyczy punktowych zawierają informacje o zdobytych i straconych bramkach), poszerzone (zawierają dodatkowe informacje o spotkaniach domowych i wyjazdowych, o osiągnięciach w pierwszej i drugiej rundzie rozgrywek, a także zsumowanie zwycięstw remisów i porażek), krzyżowe (pokazujące osiągnięcia wszystkich spotkań piłkarskich z zespołów w roli gospodarza i na wyjeździe, po prawej stronie takiej konstrukcji tabelarycznej zamieszcza się także tabelę końcową obrazującą zdobycze punktowe i bramkowe).⁴⁸

W rozdziale obrazującym pierwsze dekady pruszczańskiej piłki nożnej w warunkach nowej rzeczywistości, odrodzonego państwa polskiego, postaramy się zaprezentować w trzech punktach: tworzące się polskie lokalne stowarzysze-

47 Przykładowo Pomorski Związek Piłki Nożnej posiadał w sezonie 2021/22 swoich przedstawicieli (zrzeszone w Pom. ZPN kluby) na wszystkich ośmiu poziomach zmagania piłkarskich: Ekstraklasa, I liga, II liga, III liga, IV liga, V liga - klasa okręgowa, klasa A oraz klasa B.

48 W. Wika, Piłka nożna w tczewskiej Unii 1922-2002, Tczew 2002, s. 12-13.

nia sportowe, w których uprawiano sport piłkarski, wyczyny piłkarskie graczy pruszczańskich zrzeszonych w klubie Spójnia Pruszcz Gdański oraz kolejne lata zmagani piłkarzy, już na nieco niższym poziomie, z miasta stanowiącego siedzibę powiatu gdańskiego.

1. Pierwsze polskie kluby sportowe w Pruszczu Gdańskim

Ofensywa wojsk radzieckich i polskich brnęła coraz bardziej zdecydowanie ze wschodu na zachód. Już 30 stycznia 1945 roku wyzwolony z pod panowania hitlerowskiego został Elbląg, 12 marca oswobodzony został Tczew, Pruszcz został zdobyty 24 marca, a 28 marca tegoż roku poddał się Gdańsk. Generalnie ziemię gdańską udało się odzyskać do końca kwietnia, chociaż niektóre oddziały niemieckie broniły się jeszcze do 9 maja (na Helu, czy Żuławach).

Województwo gdańskie w wyzwolonej Polsce zostało powołane 30 marca 1945 roku, z ziem byłego Okręgu Rzeszy Gdańsk-Prusy Zachodnie, z którego południowe tereny zostały przyłączone do województwa pomorskiego z siedzibą w Bydgoszczy. Pruszcz, już w randze miasta, stał się oczywiście składnikiem nowego tworzywa administracyjnego. Nadano mu nazwę Pruszcz Gdański oraz ustanowiono w nim siedzibę powiatu gdańskiego.

Tuż po wyzwoleniu zaczęło się formować życie piłkarskie. Już 17 kwietnia 1945 r. rozegrano pierwszy mecz w wyzwolonym Gdańsku, grali miejscowi milicjanci z drużyną reprezentującą wojska radzieckie. Nieco później zaczęto reaktywować kluby polskie, które działały tutaj do roku 1939. Pierwsza odżyła Gedania Gdańsk, po niej reanimowano, m. in. Unię Tczew, Wisłę Tczew, SKS Starogard, Grom Gdynia, Bałtyk Gdynia, Flotę Gdynia czy Gryf Wejherowo. Powstało także szereg nowych klubów. Już w roku 1945 udało się utworzyć w województwie gdańskim około 25 klubów, które posiadały sekcje piłki nożnej.⁴⁹ Piłkarstwo już od pierwszych miesięcy po wyzwoleniu było mocno osadzone w miejscowych środowiskach, a dominowały wówczas kluby wojskowe, milicyjne, organizacji młodzieżowych oraz zakładowe.

Wiele z nowo powstałych stowarzyszeń piłkarskich miało jednak krótki żywot. Często zmieniano opiekunów i nazwy. Odnotowano także liczne fuzje. Klamrą spinającą pierwsze miesiące futbolu na ziemi gdańskiej było powołanie 30 lipca 1945 roku Gdańskiego Okręgowego Związku Piłki Nożnej.⁵⁰

W Pruszczu życie piłkarskie zaczęło odradzać się wśród licznie przybyłych tutaj polskich osadników już w drugiej połowie 1945 roku. Dość dobrze zachowała się po wojnie baza sportowa. Boisko z odpowiednim zapleczem latem i jesienią

49 W. Wika, Piłka nożna na Wybrzeżu Gdańskim..., Gdańsk 1995, s. 29.

50 Tamże, s.30-33 (powstanie GOZPN stworzyło m.in. szansę uruchomienia wojewódzkiego systemu rozgrywek piłkarskich).

coraz częściej zaczęło się wypełniać grającymi tam piłkarzami. Początkowo były to mecze towarzyskie zespołów lokalnych, zmagania wewnętrzne uczniów czy wojskowych, potyczki z drużynami z najbliższego sąsiedztwa. Coraz bardziej zaczęła dojrzewać myśl o powołaniu klubu piłkarskiego. Pierwszym stowarzyszeniem gdzie zaczęto w polskim Pruszczu uprawiać piłkę nożną był klub sportowy Organizacji Młodzieżowej Towarzystwa Uniwersytetu Robotniczego (OMTUR), który po wypełnieniu wszystkich nieodzownych procedur stał się członkiem GOZPN i od roku 1946/47 uczestniczył w rozgrywkach jednej z grup klasy C, rywalizując z jedenastoma innymi drużynami.⁵¹ W województwie gdańskim działało wówczas wiele klubów piłkarskich związanych z organizacjami młodzieżowymi, różnych orientacji politycznych. Były to m. in.: OMTUR Oliwa, HKS Odwet Sopot, OMTUR Błysk Gdynia, ZWM Tczew czy HKS Starogard.

Pruszcząńskim młodzieżowcom przyszło rywalizować z następującymi zespołami: Błyskawica Starogard, Zryw Gdańsk, Mewa Nowy Port, Gigant Sopot, Zryw Lębork, Polonia Gdańsk, Klub Sportowy Puck, Kotwica Gdynia, HKS Starogard, Stotrzy Nowy Port i Burza Elbląg. Żywoć OMTUR-u ograniczył się do jednego sezonu rozgrywkowego, w roku 1947/48 funkcjonował już w Pruszczu Gdańskim nowy podmiot piłkarski, którego głównym opiekunem była miejscowa cukrownia. Klub ten występował pod nazwą Cukrowniczy Zakładowy Klub Sportowy Cukrownik Pruszcz Gdański (CZKS Cukrownik). Piłkarze spod znaku Cukrownika rywalizowali w jednej z trzech grup klasy C (łącznie grały w tej klasie 23 zespoły). W klasie, gdzie współzawodniczył CZKS Cukrownik grało 9 zespołów.⁵² W kolejnym sezonie drużyna okrzepła i zaczęła spisywać się coraz lepiej, uzyskując awans na poziom klasy B. Warto wspomnieć pionierów życia piłkarskiego w Pruszczu Gdańskim: M. Drywa, M. Krzyżanowski, F. Jurczyk, S. Sałek, F. Jurczyk, A. Łopatyński, S. Bucholc, F. Krzyżanowski, S. Seroczyński, R. Krzyżanowski, P. Szner. Brak było trenera, a ton szkoleniu nadawali starsi zawodnicy, gospodarzem sprzętu był Mieczysław Drywa, a boiskiem opiekował się pan Przychocki. Bramki wówczas były wykonane z drewna, a siatki na bramkach były druciane. Spartańskie były także warunki higieniczne: brak bieżącej i ciepłej wody w szatniach, mycie się w miskach, a sprzęt meczowy i treningowy prano i konserwowano własnym sumptem.⁵³

W roku rozgrywkowym 1948/49 pruszcząńscy piłkarze występowali już pod nową nazwą – Związkowiec Pruszcz Gdański (klub ten będzie brylował w piłkarstwie w mieście nad Radunia przez dwa kolejne sezony). Interesujące wydają się być rozstrzygnięcia piłkarzy z pruszcząńskiego Związkowca w sezonie 1948/49.

51 25 lat Gdańskiego Okręgowego Związku Piłki Nożnej, red R. Stanowski, Gdańsk 1970, s. 24.

52 Tamże, s. 28. (obok CZKS Cukrownik w grupie grali: Zryw Lębork, Polonia Nowy Port, KMSS Kartuzy, Czytelnik Wejherowo, Zryw Gdańsk-Orunia, Pogranicze Gdańsk, ZEW Gdańsk i Czyn Gdynia).

53 R. Diduch, Historia piłki nożnej w Pruszczu..., Sopot 2007, s. 18 (praca licencjacka).

Graczom z Pruszcza Gdańskiego przyszło rywalizować w jednej z trzech grup klasy B (łącznie współzawodniczyło 25 zespołów). Pierwszy zespół Związkowca Pruszcz grał z sześcioma przeciwnikami, osiągając w dwunastu meczach średnie wyniki, które pozwoliły mu zająć miejsce w środku tabeli końcowej. Drużyna rezerw seniorów pruszczańskiego klubu występowała w jednej z grup klasy C (których łącznie w okręgu było pięć, a grały w nich 33 drużyny). Spisywała się bardzo słabo, gdyż zdobyła w całym sezonie tylko 2 punkty, co uplasowało ją na ostatnim miejscu tabeli w klasie C. Warto zaznaczyć, że klub Związkowiec zgłosił do rozgrywek w sezonie 1948/49 trzydziestu ośmiu piłkarzy. Aby pokazać wyniki pierwszej drużyny Związkowca, przytoczymy tabelę końcową klasy B, na zakończenie sezonu z czerwca 1949 roku.

2 Tabela końcowa klasy B II – sezon 1948/49

1.	Spójnia Kościerzyna	12	24	59:7
2.	Ogniwo Gdańsk	12	16	40:20
3.	Stal II Gdańsk	12	13	24:23
4.	Związkowiec Pruszcz	12	12	32:25
5.	Union II Gdynia	12	4	15:45
6.	Zatoka Puck	12	5	22:38
7.	Gryf II Wejherowo	12	3	8:54 ⁵⁴

Spójnia Kościerzyna walczyła później o mistrzostwo klasy B z triumfatorami grup I i III: Spójnią Gdynia i Ogniwem Sopot. Rywalizację wygrał zespół z Gdyni, wyprzedzając imienniczkę z Kościerzyny. Obie jedenastki awansowały do najwyższej podówczas klasy rozgrywkowej prowadzonej przez okręg.⁵⁵

W kolejnym sezonie 1949/50 Związkowiec Pruszcz grał dalej w jednej z trzech grup klasy B. Walczył o prymat w swojej grupie rozgrywkowej z zespołami: Spójni Starogard, Ognia Elbląg, Związkowca Starogard, Związkowca Malbork, Kolejarsza Tczew, Ognia Kwidzyn i Związkowca Nowy Staw.⁵⁶ W tym sezonie rozgrywkowym po raz pierwszy zastosowano w rozgrywkach okręgowych

⁵⁴ Sprawozdanie Zarządu Gdańskiego Okręgowego Związku Piłki Nożnej za rok 1949, Gdańsk 1950, s. 9-10.

⁵⁵ W. Wika, Sport w Kościerzynie. Sześćdziesiąt lat Klubu Sportowego Kaszubia, Kościerzyna 2006, s. 47-48.

⁵⁶ P. Chomicki, Piłkarskie dzieje Wybrzeża 1945-1975, Gdańsk 2006, t. I, s. 49-50.

nowy rodzaj punktacji: łączną, obejmującą wyniki I i II drużyny (tzw. tabela drużynowa), i osobno tabele zwykłe dla pierwszego i drugiego zespołu seniorów (klasa B i klasa C).⁵⁷

Pod koniec lat czterdziestych i na początku lat pięćdziesiątych w polskim futbolu zaczęto dokonywać rewolucyjnych zmian. Zlikwidowano Polski Związek Piłki Nożnej, zaniechano działalności okręgowych związków piłkarskich, a kluby próbowano skojarzyć ze zrzeszeniami sportowymi, jednocześnie „obdzierając je” z tradycyjnych nazw. Wszystko w piłce nożnej zaczęło się dziać na modę radziecką.⁵⁸Zmiany te objęły również środowisko piłkarskie Pruszcza Gdańskiego. Miały one podnieść poziom piłki nożnej i jednocześnie powiększyć liczbę uprawiających sport piłkarski. Konstruowano tak regulaminy rozgrywek na lata 1950-1954, aby zwiększyć liczbę rywalizujących drużyn w miastach i wsiach województwa gdańskiego.

W tym miejscu należałoby przybliżyć nieco system rywalizacji jaki obowiązywał wówczas zespoły zrzeszone w Sekcji Piłki Nożnej Wojewódzkiego Komitetu Kultury Fizycznej (SPNWKKF) w Gdańsku. Rok 1951 stał pod znakiem reorganizacji systemu rozgrywek mistrzowskich w województwie gdańskim. Poza prowadzeniem klasy wojewódzkiej nowy regulamin przewidywał także rozgrywki mistrzowskie w powiatach, które miały zastąpić dotychczasowy system współzawodnictwa prowadzonego na poziomie klas A, B i C. Wprowadzono rozgrywki w dwóch rzutach. W pierwszym walczone w 14 grupach obejmujących powiaty i miasta wydzielone. W drugim rzucie mistrzowie powiatów oraz wicemistrz Gdańska rywalizowali w trzech grupach o awans do klasy wojewódzkiej. Klasa wojewódzka składała się w roku 1951 z dziewięciu najlepszych zespołów (przewodziła jej zdecydowanie drużyna Stali Gdańsk, która w całym cyklu rozgrywek straciła tylko 1 punkt).

W rozgrywkach o mistrzostwo powiatów triumfowali: Gdańsk (Kolejarz oraz AZS), Gdynia (Flota), Kartuzy (Kolejarz), Sopot (Ogniwo), Tczew (Kolejarz), Lębork (Kolejarz), Kościerzyna (LZK Skarszewy), Wejherowo (Kolejarz Hel), Starogard (Spójnia), Elbląg (Budowlani), Malbork (Unia), Kwidzyn (WKS), Sztum (Gwardia) i Pruszcz Gdański – powiat gdański (Unia). Klub Unia Pruszcz Gdański był mocno powiązany z miejscową strażą pożarną, łożącą na jego utrzymanie środki finansowe i rzeczowe. W drugim rzucie zmagani między powiatowych najlepsze okazały się jedenastki Budowlanych Elbląg, Floty Gdynia i Ogniwa Sopot (wywalczyły te drużyny awans do klasy wojewódzkiej). Oprócz tej trójki, przy „zielonym stoliku” nagrodzono kwalifikacją do klasy wojewódzkiej Koleja-

⁵⁷ Sprawozdanie Zarządu..., Gdańsk 1950, s.15.

⁵⁸ P. Godlewski, Sport w Polsce na tle politycznej rzeczywistości lat 1944-1956, Poznań 2006, s. 146-147.

rza Gdańsk i AZS Gdańsk.⁵⁹

Drużyna Unii Pruszcz Gdański, po osiągnięciu sukcesu powiatowego, zachłysnęła się chyba swoimi osiągnięciami, gdyż później już zaginęła w piłkarskim korowodzie. Należy również wspomnieć o drużynie lokalnej, która nie była związana ze strukturami GOZPN czy SPNWKKF, był to zespół pruszczańskich milicjantów występujących pod szyldem Gwardii. Milicjanci byli aktywni na piłkarskich boiskach w latach 1948-1952.⁶⁰Swoją cegiełkę w pierwszych latach polskiego futbolu w Pruszczu Gdańskim dołożyły także drużyny szkolne zarówno ze szkół średnich (ogólnokształcących i zawodowych – pionu rolniczo-ogrodniczego), jak też placówek szkolnictwa podstawowego.

2. Sukcesy piłkarskie Spójni Pruszcz Gdański

W początku lat pięćdziesiątych na mapie stowarzyszeń sportowych Pruszcz pojawiła się nowa struktura, klub Spójnia Pruszcz Gdański. Przyjąć należy, że Spójnia powstała na przelomie lat 1950-1951.⁶¹Jej bardzo owocna działalność przypadła jednak na lata 1952 i 1953, kiedy to mocno zapisała się w dziejach nie tylko pruszczańskiej piłki nożnej.

Spójnia zaczęła swój udział w życiu piłkarskim Pruszcz Gdańskiego dość nietypowo. Zatrudniono, co było wtedy jeszcze mało praktykowane, trenera (Czesława Lorenza z Gdańska), rozpoczęto systematyczną pracę z młodzieżą piłkarską (juniorami), zadbano o zdobycie środków finansowych na rzecz klubu. Można zawyrokować, że w wielu przedsięwzięciach działaczy klubu dostrzec można było pewne elementy myślenia strategicznego.

System rywalizacji piłkarskiej z roku 1951 przetrwał tylko jeden sezon. W roku 1952 stworzono coś zupełnie kuriozalnego. Regulamin przewidywał współzawodnictwo zespołów w czterech grupach rozgrywkowych. O zakwalifikowaniu do tzw. klasy I decydowała liczba 4 zespołów, które prowadzić musiał klub (2 zespoły seniorów, 1 zespół juniorów oraz 1 zespół trampkarzy). W klasie II kwalifikowano kluby które posiadały 3 drużyny piłkarskie (2 seniorów i 1 juniorów), w klasie III grupowano kluby posiadające tylko 2 drużyny (seniorów i juniorów), natomiast w klasie IV umieszczano kluby, które posiadały tylko jeden zespół seniorów. Do klasy I udało się w województwie zakwalifikować 34 kluby, a do pozostałych klas tylko 28 klubów. Warto w tym miejscu zaznaczyć, iż w powiecie gdańskim tylko jeden klub (Spójnia Pruszcz) został zakwalifikowany do I klasy wojewódzkiej.

Mecze mistrzowskie klasy I rozgrywano w trzech grupach (podokręgach): Trój-

59 25 lat Gdańskiego Okręgowego Związku Piłki Nożnej..., s. 34.

60 Historia Pruszcz gdańskiego..., Pruszcz Gdański 2008, s. 211.

61 Historia Pruszcz Gdańskiego..., Pruszcz Gdański 2008, s. 211.

mieście (13 drużyn), podokręgu tczewskim (11 drużyn) i podokręgu wejherowskim (10 drużyn). Dość nieoczekiwane rezultaty osiągnięto w poszczególnych grupach. Mistrzem w Trójmieście została Flota Gdynia, w podokręgu tczewskim triumfowała tczewska Spójnia, a zwycięzcą w podokręgu wejherowskim okazała się jedenastka Spójni Pruszcz Gdański. Te trzy zespoły spotkały się później w finale, który miał wyłonić zespół przewidziany do eliminacji o II ligę. Najlepsza okazała się drużyna gdyńskich marynarzy, druga była tczewska Spójnia, a pruszczańskiemu zespołowi przyszło zadowolić się trzecim miejscem.⁶²

Za rok dzięki bardzo dobrej postawie we współzawodnictwie wojewódzkim w roku 1952 zakwalifikowano pruszczańską Spójnię do rozgrywek wojewódzkiej klasy A, gdzie przyszło po raz pierwszy zespołowi z miasta nad Radunią walczyć z najlepszymi drużynami z okręgu.⁶³Należy przypomnieć, że województwo gdańskie posiadało, obok czterech zespołów w lidze międzywojewódzkiej, również w roku 1953 swego przedstawiciela w I lidze – Lechię (Budowlanych) Gdańsk.

Ulubieńcy Pruszcza Gdańskiego dość dobrze, jak na beniaminka, radzili sobie w rywalizacji na poziomie wojewódzkiej klasy A. Zgromadzili łącznie 21 punktów, mając dodatni bilans bramkowy (+5). Do wybijających się graczy pruszczyńskiej jedenastki należeli: F. Jurczyk, R. Nast, M. Drywa, R. Krzyżanowski, K. Łopatyński, B. Bucholc i H. Ryba. Wielu z nich reprezentowało już pruszczański futbol wcześniej, grając w drużynach, które działały w Pruszczu w drugiej połowie lat czterdziestych i na początku lat pięćdziesiątych XX wieku. Ostateczna tabela rozgrywek inauguracyjnego sezonu w najwyższej klasie rozgrywkowej w województwie ukształtowała się następująco:

3 Tabela wojewódzkiej klasy A – sezon 1953

1.	Arka (Kolejarz) Gdynia	18	28	59:27
2.	Kolejarz Łębork	18	25	46:26
3.	Ogniwo Sopot	18	21	44:28
4.	Spójnia Pruszcz Gdański	18	21	40:35
5.	AZS Gdańsk	18	15	32:39

62 P. Chomicki, Piłkarskie dzieje Wybrzeża..., Gdańsk 2006. T. I, s. 70.

63 Grupa przeciwników Spójni Pruszcz Gdański nieoczekiwanie zmniejszyła się o zespoły Polonii (Stali) Gdańsk, Gedanii (Kolejarza) Gdańsk, Floty Gdynia i Wybrzeża (Gwardii) Gdańsk z uwagi, że te zespoły rozpoczęły w roku 1953 rywalizację w 10-zespołowej klasie międzywojewódzkiej (III lidze) powołanej pierwszy raz w Polsce.

6.	Wisła (Spójnia) Tczew	18	15	32:47
7.	Kaszubia (Spójnia) Kościerzyna	18	14	27:35
8.	Unia (Kolejarz) Tczew	18	14	30:46
9.	Spójnia Malbork	18	14	27:42
10.	Kolejarz Elbląg	18	13	38:50 ⁶⁴

Awans do klasy międzywojewódzkiej uzyskały zespoły Arki Gdynia i Kolejarza Łębork, a zdegradowano najstarszych: Spójnię Malbork i Kolejarza Elbląg. Na miejsce spadkowiczów do klasy A w sezonie 1954 awansowały Spójnia Gdynia i Unia Gościcino.

Wydawało się, że Pruszczenie zadomowili się na dobre w najwyższej klasie rozgrywkowej w województwie. Wszak miejsce na podium przegrali z Ogniwnem Sopot tylko gorszą różnicą bramek, a do ewentualnego awansu na szczybel klasy międzywojewódzkiej zabrakło tylko czterech punktów.

Po zakończeniu sezonu 1953 doszło do bardzo dużego konfliktu wewnętrznego w klubie na linii trener Cz. Lorenc – działacze klubowi. Trudno po latach dociekać, co było przyczyną zaognienia relacji w klubie. Finał okazał się optykany dla pruszczańskiej Spójni. Drużynę rozwiązano, część zawodników ulokowano w bratniej Spójni Starogard Gdański, część piłkarzy przeszła do Startu Orunia, a kilku zawodników otrzymało tzw. karty na rękę (co oznaczało, że mogli sami wybrać sobie klub, w którym chcieli grać w sezonie rozgrywkowym 1954).⁶⁵

Tak zakończył się niezwykle udany dwuletni okres w pruszczańskiej piłce nożnej. Spójnia w latach 1952 i 1953 bliska była awansów na szczybel międzywojewódzki, a nawet krajowy, do II ligi. Wynik sportowy chyba przerósł wszystkich, a głównie piłkarzy, ich trenera oraz działaczy piłkarskich.

Po zaprzestaniu działalności piłkarskiej Spójni Pruszcz Gdański na rok zamarło życie piłkarskie w mieście. Powoli zaczął raczkować zespół LZS-u Pruszcz Gdański, który w późniejszych latach stanowić będzie o sile pruszczańskiego futbolu. Warto w tym miejscu również nadmienić, że w latach 1954-1956 swoje mecze mistrzowskie i pucharowe na boisku w Pruszczu Gdańskim rozgrywał AZS Gdańsk (silny wówczas zespół w okręgu i jeden z najlepszych w Polsce ze-

64 P. Chomicki, Piłkarskie dzieje..., Gdańsk 2006, t. I, s. 82.

65 Trener Czesław Lorenc po odejściu z Pruszcza Gdańskiego związał się na wiele lat z zespołem Startu Orunia (który przez kilka sezonów występował w rozgrywkach najwyższej klasy w okręgu).

spotów akademickich).

3. Jeszcze w opłotkach piłkarstwa kwalifikowanego

Po rocznej „banicji” piłki nożnej w Pruszczu Gdańskim, na poziomie związkowym utworzono klub Budowlani Pruszcz, powracając do nazwy, która funkcjonowała już w mieście w końcu lat czterdziestych XX wieku. Budowlańcy dość szybko zwarli swoje szeregi, pomimo że przyszło im startować od najniższej grupy rozgrywkowej prowadzonej przez SPNWKKF w Gdańsku. Udało się już w pierwszym roku pobytu w klasie C uzyskać po pasjonujących eliminacjach, prowadzonych w trzech grupach, awans do klasy B.⁶⁶ W roku rozgrywkowym 1956 zespół pruszczańskich Budowlanych, grając jako beniaminek w klasie B osiągnął zupełnie przyzwoite wyniki, plasując się w środku tabeli finalnej rywalizacji.

4 Tabela rozgrywek wojewódzkiej klasy B – sezon 1956

1.	Kolejarz Ostrów Gdańsk	38:6
2.	Polonia Elbląg	37: 7
3.	LSZ Skarszewy	27:17
4.	Start Kwidzyn	23:21
5.	Start Orunia	21:23
6.	Turbina Elbląg	21:32
7.	Budowlani Pruszcz Gd.	18:26
8.	Włókniarz Malbork	18:26
9.	LZS Pszczółki	17:27
10.	LZS Malbork	16:28
11.	Mewa Gniew	13:31
12.	Stal EFUK Elbląg	13:31 ⁶⁷

⁶⁶ 25 lat Gdańskiego Okręgowego Związku..., Gdańsk 1970, s. 42. (obok Budowlanych Pruszcz awans uzyskały zespoły: Gwardia Gdynia, Włókniarz Rumia, Zryw TPO Gdańsk, Stal EFUK Elbląg oraz Włókniarz Malbork).

⁶⁷ P. Chomicki, Piłkarskie dzieje..., Gdańsk 2006, t. I, s. 128.

Rok 1956 okazał się ostatnim w startach Budowlanych na szczeblu rozgrywek wojewódzkich. W następnym sezonie (1957) już nie wystartowali, a w roku 1958 skreślono ostatecznie klub Budowlani Pruszcz Gd. z ewidencji stowarzyszeń GOZPN. Od sezonu 1957 w pruszczańskiej piłce nożnej zaczął coraz odważniej pojawiać się zespół LZS Pruszcz Gdański. Zrzeszenie Ludowe Zespoły Sportowe datuje swój początek 19 kwietnia 1952 roku, kiedy to zostało powołane mocą uchwały Głównego Komitetu Kultury Fizycznej. Wprawdzie już w drugiej połowie lat czterdziestych XX wieku pojawiły się pierwsze ludowe zespoły sportowe (w tym także w województwie gdańskim), tym niemniej od roku 1952 formalnie stały się one masową organizacją kultury fizycznej i turystyki mieszkańców wsi, małych miast i miasteczek o charakterze rolniczym czy też szkół i instytucji związanych z rolnictwem.⁶⁸

Drużyny LZS-owskie w mieście Pruszcz Gdański i powiecie gdańskim zaczęły dynamicznie rozwijać się od roku 1953, z chwilą powołania Rady Powiatowej Zrzeszenia Ludowe Zespoły Sportowe w Pruszczu Gdańskim. W środowisku miasta LZS-owcy uprawiali sport piłkarski już w latach 1953-1956. Drużyny te nie były jednak zgłaszane do regularnych rozgrywek prowadzonych przez Sekcję Piłki Nożnej Wojewódzkiego Komitetu Kultury Fizycznej w Gdańsku, rozgrywały jedynie mecze z zespołami z najbliższej okolicy, najczęściej z innymi zespołami ludowymi.⁶⁹ Duży rozmach działalność LZS-owców w Pruszczu Gdańskim nabrała od roku 1957, kiedy to powołano prężny zarząd klubu, w którym działali: ksiądz proboszcz Józef Dydymski, dyrektor Liceum Ogólnokształcącego Czesław Antoniewicz oraz Alfons Kalinowski, Zbigniew Żywiołowski, Romuald Gaweł, Edward Szenejko i Tadeusz Krzyżanowski.⁷⁰ W tym roku ambitni piłkarze z „zielonego bractwa”, grając w klasie C, wywalczyli awans do rozgrywek klasy B. Kolejne sezony 1958-1960/61 spędzili piłkarze pruszczańskiego LZS-u w rozgrywkach o mistrzostwo klasy B prowadzonych już przez reaktywowany Gdański Okręgowy Związek Piłki Nożnej.⁷¹

W pierwszym zmienionym czasowo sezonie 1960/61 udało się drużynie LZS Pruszcz Gdański awansować na szczebel klasy A, wraz z zespołami Zatoki Puck

68 Mała encyklopedia sportu, red. L. Bednarski, Warszawa 1987, t II, s. 674.

69 W drużynie LZS Pruszcz Gd. występował początkowo m.in. późniejszy piłkarz AZS Gdańsk i Lechii Gdańsk, reprezentant Polski juniorów i młodzieżowców Bronisław Szlagowski.

70 W drugiej połowie lat pięćdziesiątych pruszczański LZS występował już w podwójnej roli.

Pierwszy zespół seniorów uczestniczył w systemie rozgrywek pilotowanych przez SPNWKKF, a drużyna rezerwowa grała w grupie wiejskiej powiatu gdańskiego (prowadzonej przez Radę Powiatową LZS w Pruszczu Gdańskim). Rozgrywki w tzw. klasie W toczyły się w niewielkiej grupie drużyn, a każdy zespół grał tylko jeden mecz z przeciwnikiem (nie było meczów rewanżowych). Przykładowo w roku 1958 w klasie W prowadzonej przez pruszczańską centralę LZS-u grały

drużyny z Bystrej, Skowarcza, Pruszcza Gdańskiego (rezerwy), Brentowa, Etganowa i Juszkowa.

71 Od sezonu 1960/61 zmieniono na szczeblu GOZPN terminy rywalizacji na „jesień-wiosna”, w roku 1960 musiano więc grać dwa cykle rozgrywkowe: 1960 (skrócony) i 1960/61 (normalny).

i Olimpii II Elbląg.⁷²

W sezonie 1961/62 pruszczańskiemu zespołowi LZS przyszło więc grać na poziomie klasy A (drugiej w hierarchii ważności lidze prowadzonej przez Gdański Okręgowy Związek Piłki Nożnej). Tabela końcowa rywalizacji w klasie A przedstawiała się następująco:

5 Tabela klasy A GOZPN – sezon 1961/62

1.	Zatoka Puck	31:13
2.	Flota II Gdynia	29:15
3.	Polonia II Gdańsk	27:17
4.	Ogniwo Sopot	27:17
5.	Jurand Malbork	25:19
6.	LZS Skarszewy	24:20
7.	LZS Pruszcz Gdański	22:22
8.	Arka II Gdynia	21:23
9.	Victoria Gdańsk	16:28
10.	Rodło Kwidzyn	14:30
11.	Olimpia II Elbląg	10:34
12.	Kaszubia Kościerzyna	10:34 ⁷³

W klasie A zespół LZS-u, w jego inauguracyjnym sezonie prowadził trener Ryszard Nast., a występowali w nim najczęściej następujący piłkarze: P. Pajewski, Z. Czyż, W. Rosiak, R. Kuźma, F. Sokalski, Z. Gawiński, J. Garczyński, T. Zwierchowski, F. Hanzel i K. Mucharzewski. Równie udany w batalii A klasowej był rok rozgrywkowy 1962/63 kiedy to pruszczańskiemu LZS-owi przyszło grać w 14-zespołowej grupie rozgrywkowej.⁷⁴Rozgrywki w tym sezonie były dość

⁷² 25 lat Gdańskiego..., Gdańsk 1970, s. 55.

⁷³ 25 lat Gdańskiego..., Gdańsk 1970, s.56.

⁷⁴ Wówczas jeszcze na szczeblu okręgu funkcjonowała jedna grupa klasy A, a jej zwycięzca uzyskiwał zazwyczaj awans do „okręgówki”.

emocjonujące, a rozstrzygnięcia końcowe zgoła sensacyjne. Tabela końcowa tego kuriozalnego sezonu ukształtowała się w następującej konfiguracji:

6 Tabela klasy A GOZPN – sezon 1962/63

1.	Arka II Gdynia	39:12
2.	Polonia II Gdańsk	34:18
3.	Pogoń Tczew	33:19
4.	LZS Pruszcz Gdański	31:21
5.	Gryf Wejherowo	31:21
6.	Rodło Kwidzyn	29:23
7.	Vicoria Gdańsk	27:25
8.	RLS Stocznia Gdańsk	24:28
9.	Flota II Gdynia	24:28
10.	Start Gdańsk	23:29
11.	Start Łeba	21:31
12.	LZS Skarszewy	19:33
13.	Ogniwo Sopot	17:35
14.	Jurand Malbork	14:38 ⁷⁵

Z przyczyn regulaminowych nie mogły uzyskać awansu na poziom ligi okręgowej ani Arka II Gdynia ani Polonia II Gdańsk. Ostatecznie z dobrodziejstwa gry w „okręgówce” w sezonie 1963/64 skorzystał zespół tczewskich wojskowych, Pogoń, która wyprzedziła na finiszu rozgrywek piłkarzy z Pruszcza Gdańskiego tylko o dwa punkty (wówczas była to zdobycz punktowa po wygraniu jednego meczu).

Ważnym wydarzeniem w dziejach pruszczańskiego sportu było powołanie je-

⁷⁵ 25 lat Gdańskiego..., Gdańsk 1970, s. 58.

sienią 1960 roku klubu sportowego Czarni Pruszcz Gdański.⁷⁶Początkowo klub ograniczył się do utworzenia trzech sekcji sportowych: piłki nożnej, piłki siatkowej i podnoszenia ciężarów. Od 1963 roku przemianowano go na Ludowy Zespół Sportowy Czarni Pruszcz Gdański. W roku 1964 klub przyjmuje nazwę Międzyzakładowy Ludowy Klub Sportowy Czarni Pruszcz Gdański⁷⁷(klub zrzeszał wówczas 148 członków, którzy uprawiali sport w następujących sekcjach: piłka nożna, gimnastyka, lekkoatletyka, piłka koszykowa, piłka ręczna, piłka siatkowa i szachy).

Sezon 1963/64 zapisał się dużym wzmocnieniem pruszczańskiej LZS-owskiej drużyny. Przybyło do niej wielu nowych zawodników, którzy w poprzednich edycjach reprezentowali kluby w Gdańsku, Pszczółkach, Trąbkach Wielkich czy Sobowidzu. Drużyna najczęściej występowała w następującym składzie: P. Pawełowski, M. Brzeziński, R. Kuźma, F. Jurczyk, B. Ołęczyn, W. Gielniowski, T. Gwarecki, J. Wachulewicz, Z. Gawiński, Z. Rajski, E. Zaniewski, L. Gdaniec. Trenerem zespołu był Ryszard Nast, a kierownikiem drużyny Alfons Kalinowski.⁷⁸

W sezonie 1964 trenera R. Nasta zastąpił H. Czubata. Od tego sezonu w dokumentach Gdańskiego Okręgowego Związku Piłki Nożnej i prasie wybrzeżowej zaczęła pojawiać się zamiast LZS nazwa Czarni, czasami bywała dwuczłonowa: LZS Czarni lub LKS Czarni. Niewiele to zmieniło w sytuacji zespołu. Pruszczańscy Czarni ledwo wybroniли się od spadku. Edycja 1965/66 była również nieudana i tylko dzięki temu, że w końcówce batalii uzyskano dodatkowe punkty za przyznany walkower, udało się zachować status A-klasowca.

Kolejny sezon, 1966/67, ulubieńcy Pruszcza Gdańskiego spędzili w wojewódzkiej klasie A z dziewięcioma zespołami. Uplasowali się w końcowych rejonach tabeli, zajmując ostatecznie ósme miejsce. Awans do ligi okręgowej uzyskał zespół Juranda Malbork, na finiszu wyprzedzając zespoły Polonii II Gdańsk, Startu Starogard, LZS-u Skarszewy, Olimpii Sztum, Olimpii Elbląg, Włókniarza II Starogard, Czarnych Pruszcz, LZS-u Pelplin i LKS-u Dzierżgoń (ten ostatni zespół odnotował spadek do klasy B).

W następnym roku także nie było o wiele lepiej. W 12-zespołowej klasie A (jednej z dwóch funkcjonujących w okręgu gdańskim) złożonej z zespołów z centrum południa i wschodu województwa gdańskiego. Jedenastka pruszczańska uplasowała się na dziesiątym miejscu z niewielkim naddatkiem nad dwoma zespołami okupującymi ostatnie miejsca w tabeli. Tabela finalna tego sezonu ukształtowała się następująco:

⁷⁶ Historia Pruszcza Gdańskiego..., Pruszcz Gdański 2008, s. 211.

⁷⁷ J. Gebert, Z gdańskich boisk i stadionów, Gdańsk 1970, s. 335.

⁷⁸ Zarząd klubu funkcjonował wówczas w następującym składzie: Cz. Antoniewicz (prezes), B. Łukaszewski (wiceprezes), E. Szenejko (skarbnik), J. Szatkowski, Z. Kwiatkowski, A. Kalinowski i R. Gawet (członkowie).

7 Tabela klasy A/II GOZPN – sezon 1967/68

1.	Start Starogard Gd	34	79:26
2.	Olimpia Sztum	33	41:19
3.	Olimpia II Elbląg	24	36:30
4.	Rodło Kwidzyn	23	42:33
5.	Famor Starogard Gd.	22	44:48
6.	LZS Pelplin	21	44:48
7.	LZS Skarszewy	21	36:47
8.	Włóknierz II Starogard	20	37:38
9.	LZS Tolkmicko	19	67:50
10.	LKS Czarni Pruszcz	19	30:44
11.	Cartusia	15	23:52
12.	LZS Pszczółki	13	18:48 ⁷⁹

Kilka lat rozgrywkowych piłkarzy występujących w barwach LZS Pruszcz Gdański i Czarnych Pruszcz Gdański, pomimo usilnych starań, nie przyniosło oczekiwanego awansu, na szczebel najwyższej hierarchicznie grupy rozgrywkowej w okręgu gdańskim. Pruszczanie zwykle bliżsi byli spadku z klasy A niż uprawionego awansu do elity okręgowej.

III. SEZONY RYWALIZACJI PRUSZCZAN W GDAŃSKIEJ KLASIE OKRĘGOWEJ (1969-1980)

Na przelomie lat sześćdziesiątych i siedemdziesiątych XX wieku pruszczański futbol w polskim wydaniu osiągnął swój wiek pełnej dorosłości. Spróbowano już w dziejach piłkarskich Pruszcza Gdańskiego smaku rywalizacji na wszystkich poziomach współzawodnictwa okręgowego seniorów. Rozpoczynano zazwyczaj rywalizację od podstaw, grając w najniższej grupie rozgrywkowej w województwie gdańskim, klasie C, a nawet „potykając się” w jeszcze niższych struk-

⁷⁹ P. Chomicki, Piłkarskie dzieje..., Gdańsk 2008, t. II, s.62.

turach rozgrywkowych, tzw. klasach W (klasach wiejskich), zarezerwowanych dla drużyn ze środowiska wiejskiego, których kierowaniem zajmowały się rady gminne i powiatowe Zrzeszenia Ludowe Zespoły Sportowe w kooperacji z okręgowym związkiem piłkarskim w Gdańsku.

Kilka sezonów drużyny spod herbu złotego lwa z literą P spędziły na potyczkach w klasie B. Grali tam najczęściej zespołami reprezentującymi okoliczne wsie, na dość prymitywnych boiskach, przy arbitrażu przeciętnych sędziów piłkarskich. Sporo czasu pruszczańskie zespoły futbolowe grały w rozgrywkach klasy A (prowadzonej przez okręgowy związek piłkarski początkowo w jednej, a później w dwóch grupach). Współzawodniczono już wtedy z jedenastkami o pewnym poziomie piłkarskim wywodzącymi się ze wsi oraz miast. Mecze wówczas odbywały się na wiele lepszych boiskach piłkarskich, gościom zapewniano w miarę przyzwoite szatnie, a w wielu przypadkach sędziowała trójka arbitrow.

Tylko raz do tej pory nie licząc zupełnie oderwanego współzawodnictwa okręgowego w piłce nożnej w latach 1951 i 1952, zespół z grodu nad Radunią miał komfort gry w najwyższej klasie rozgrywkowej prowadzonej przez Sekcję Piłki Nożnej Wojewódzkiego Komitetu Kultury Fizycznej w Gdańsku. Drużyna Spójni Pruszcz Gdański radziła sobie zupełnie przyzwoicie w elitarnej grupie, gdzie występowały czołowe drużyny z województwa gdańskiego. Szkoda tylko, że stan ten trwał jedynie jeden sezon rozgrywkowy (1953), gdyż Spójnia, pomimo niezłej drużyny i dobrego miejsca w finalnej tabeli rozgrywek, nie wystartowała już w sezonie 1954.

W Pruszczu Gdańskim od tego czasu trwało oczekiwanie na kolejny awans do najwyższej postawionej w drabince rozgrywek grupy rozgrywkowej. Nie sprzyjały temu często krótkie żywoty niektórych klubów, licznie występujące fuzje drużyn, ciągłe zmiany w kadrze trenerskiej, spore przeobrażenia w składach osobowych zespołów pruszczańskich czy niewystarczający poziom szkolenia piłkarskiego narybku (juniorów i trampkarzy). Istotną barierą hamującą rozwój lokalnej piłki nożnej był także nie do końca uregulowany sposób finansowania miejscowego futbolu.

W rozdziale zamierzamy pokazać jak wyglądał pruszczański sport piłkarski przez kolejne dwanaście sezonów rozgrywkowych, licząc od momentu wywalczenia drugiego w dziejach miasta awansu zespołu z Pruszcza Gdańskiego do ligi (klasy) okręgowej. Drużyna MLKS Czarni Pruszcz Gdański jako druga, po Spójni Pruszcz Gdański, zagościła w progach najwyższej hierarchicznie grupy rozgrywkowej prowadzonej przez okręg.

W punkcie pierwszym zaprezentujemy genezę i rok pobytu Czarnych Pruszcz Gdański w elicie okręgowej. Punkt drugi wypełnią informacje o bojach drużyn Neptuna Pruszcz Gdański i Czarnych Pruszcz Gdański o miano najlepszych jede-

nastek okręgu (premiowanych najczęściej awansem do ligi międzywojewódzkiej – III ligi). Ostatni fragment rozdziału poświęcimy schyłkowemu okresowi pobytu Pruszczan w przewodniej grupie rozgrywkowej okręgu – drużynie LKS Radunia Pruszcz Gdański.⁸⁰

1. Czarni Pruszcz Gdański – drugi w historii miasta klub w „okręgówce”

W sezonie 1968/69 podjęto w Pruszczu Gdańskim kolejną próbę wywalczenia awansu na szczebel najwyższej grupy rozgrywkowej w okręgu. Sięgnięto po kilka sprawdzonych, także gdzie indziej, argumentów: zatrudniono w roli trenera byłego zawodnika pierwszoligowej Lechii Gdańsk Czesława Lenca,⁸¹ wzmocniono zespół o czterech wartościowych piłkarzy (Marchlewski i Mirowski z Lechii II, Szaławiga z Gedanii i Michaliszyn z LZS Tolkmicko), a także poprawiono znacząco warunki sportowo-organizacyjne.

Nic też dziwnego, że poziom sportowy pruszczańskiej jedenastki, tkwiącej od wielu lat w klasie A wyraźnie się poprawił. Drużyna z miasta nad Radunią stała się rewelacją rozgrywek i w cuglach osiągnęła mistrzostwo jednej z dwóch grup klasy A. Tabela końcowa tego udanego sezonu ukształtowała się następująco:

8 Tabela klasy A/ II GOZPN – sezon 1968/69

1.	Czarni Pruszcz Gdański	39	58:18
2.	Wierzyca Pelplin	35	64:42
3.	Kaszubia Kościerzyna	32	60:48
4.	Rodło Kwidzyn	30	67:43
5.	Olimpia Elbląg	29	57:38

⁸⁰ W Pruszczu Gdańskim niezwykle często zmieniano nazwy klubów uczestniczących we współzawodnictwie na najwyższym szczeblu w okręgu. Z inicjatywy zarządu klubów podejmowano uchwały dotyczące nowego nazewnictwa stowarzyszeń na linii: Czarni – Neptun – Czarni – Neptun – Radunia. Akty prawne związane ze zmianą „szyldów” klubów podejmowano najczęściej w początkach roku kalendarzowego, powodując, że klub w cyklu rozgrywkowym jesień-wiosna grał często pod dwiema różnymi nazwami. W niektórych przypadkach używano nazwy podwójnej: z rundy jesiennej i rundy wiosennej. Przyczyny takiego stanu rzeczy wydawały się dwie. Pierwszą było ciągłe poszukiwanie lepszych warunków finansowo-organizacyjnych dla klubu. Drugą wydawała się być chęć szybkiego „zamazania” niepowodzeń, które osiągnęły klub w niedługim czasie.

⁸¹ Cz. Lenc początną sobie równie dobrze w roli szkoleniowca piłkarskiego, pracując między innymi w Lechii Gdańsk, Portowcu Gdańsk i Gedanii Gdańsk.

6.	Włókniarz Starogard	27	56:49
7.	Olimpia Sztum	26	40:45
8.	Cartusia Kartuzy	25	46:52
9.	Barkas Tolkmicko	24	56:64
10.	LZS Skarszewy	23	55:46
11.	Nogat Malbork	22	39:49
12.	Famor Starogard	22	46:70
13.	Powisłe Dzierzgoń	18	37:63
14.	Żuławy Nowy Dwór	12	30:80 ⁸²

Czarni Pruszcz osiągnęli niedostępne przez wiele lat progi elity rozgrywek okręgowych, a zespoły z Dzierzgonia i Nowego Dworu jako ostatnie w tabeli rozgrywek klasy A zostały zdegradowane do klasy B. Z drugiej, równoległej klasy A mistrzostwem cieszone się w Wejherowie, gdzie miejscowy Gryf także miał zasmakować od sezonu 1969/70 dobrodziejstwa rozgrywek na najwyższym szczeblu w okręgu.

Jak wyglądała podstawowa jedenastka Czarnych w roku awansu? Najczęściej w barwach czarno-żółto-czerwonych występowały: Miklis, Szaławiga, Mirowski, Kogut, Marchlewski, Winnicki, Michaliszyn, Pajewski, Rokita, Trabut, Pezdek. Kapitanem zespołu był ten ostatnio wymieniony zawodnik. W Pruszczu Gdańskim po awansie miejscowych Czarnych zapanowała radosna atmosfera. Wreszcie udało się, po wielu latach błąkania się w niższych klasach w rozgrywkach okręgowych, uzyskać upragniony przeskok do topowej grupy rozgrywkowej w ojewództwie gdańskim. Od roku rozgrywkowego 1969/70 przyszło więc występować nieopierzonemu beniaminkowi w 12-zespołowej klasie okręgowej. Obok dwóch nowicjuszy (liderów klasy A sezonu 1968/69), pojawił się w miejsce Motławy Gdańsk nowy zespół MRKS Gdańsk, a w miejsce awansującej do III ligi Unii Tczew, spadkowiec z III ligi Włókniarz Starogard Gdański.

W sezonie inauguracyjnym dla Czarnych w batalii na najwyższym szczeblu rozgrywek okręgowych musieli ulubieńcy Pruszcza Gdańskiego stoczyć 22 mecze

⁸² Sprawozdanie z działalności Gdańskiego Okręgowego Związku Piłki Nożnej za rok 1969, Gdańsk 1970.

mistrzowskie z zespołami klubów z: Gdańska (4), Gdyni (3), Starogardu Gdańskiego (2), Wejherowa (1) i Tczewa (1). Grały więc na najwyższym szczeblu rozgrywek same tylko drużyny reprezentujące ośrodki miejskie, wieś, jeszcze ciągle szykowała się na skok do klasy okręgowej.⁸³

Awans ekipy Czarnych do „okręgówki” był dla pruszczańskiego beniaminka tęgim wyzwaniem. Trzeba było grać jedenastce z miasta nad Radunią z drużynami reprezentującymi mocne i zaprawione w boju „firmy”: Włókniarz Starogard, Wisła Tczew, Gedania Gdańsk czy MRKS Gdańsk. Jeżeli do tego dodamy nieobliczalne zawsze zespoły rezerw klubów wyższych klas: MZKS (dzisiejsza Arka), Floty Gdynia (klub nie posiada na dzień dzisiejszy sekcji piłki nożnej), Lechii Gdańsk i Bałtyku Gdynia, to widać jaki potencjał sportowy posiadała gdańska „okręgówka” u schyłku lat sześćdziesiątych.

Rzeczywistość piłkarska okazała się brutalna. Pomimo heroicznego boju Pruszczańskie na koniec sezonu zgromadzili zbyt małą sumę punktów i zostali zdegradowani do klasy A z jedenastego miejsca. Tabela klasy okręgowej za sezon 1969/70 prezentowała się następująco:

9 Tabela klasy okręgowej gdańskiej – sezon 1969/70

1.	MRKS Gdańsk	38	56:12
2.	MZKS II Gdynia	33	44:19
3.	Włókniarz Starogard	33	43:23
4.	Gryf Wejherowo	28	51:28
5.	Wisła Tczew	25	52:38
6.	Flota II Gdynia	21	31:34
7.	Gedania Gdańsk	19	34:35
8.	Lechia II Gdańsk	18	35:36
9.	Bałtyk II Gdynia	17	23:47
10.	Stocznia Północna	16	29:49

⁸³ Pierwszym zespołem wiejskim, który „zameldował się” w najwyższej klasie w okręgu w katach siedemdziesiątych był zespół z pobliskich Trąbek Wielkich – Ludowy Zespół Sportowy (awans 1973/74).

11.	Czarni Pruszcz Gd.	11	22:56
12.	Start Starogard Gd.	7	26:71 ⁸⁴

Czy można było się w „okręgówce” utrzymać? Wydaje się, że tak. Dwa mecze Czarnych zostały zaklasyfikowane jako walkowery dla przeciwników, co budziło wątpliwości do strony organizacyjnej klubu. Bardzo kiepsko grano na wyjazdach, wygrywając tylko dwa mecze, słabo spisywała się obrona i bramkarz, inkasując ponad pół setki bramek, a pod względem zdobyczy bramkowych Czarni byli najstarszym zespołem w całej grupie rozgrywkowej. Po spadku z klasy okręgowej zarząd klubu postanowił zmienić nazwę stowarzyszenia na Neptun. Od tej pory pełna nazwa klubu brzmiała Ludowy Klub Sportowy Neptun Pruszcz Gdański.⁸⁵

2. Trochę Neptuna Pruszcz Gdański, trochę Czarnych Pruszcz Gdański

Po degradacji z klasy okręgowej postanowiono pod nowym szyldem Ludowego Klubu Sportowego Neptun Pruszcz Gdański szybko odbudować poziom sportowy i awansować ponownie do grona najlepszych jedenastek w okręgu. Poczyniono pewne zmiany kadrowe w zespole, pożegnano trenera Cz. Lenca, zastępując go J. Kołaczem. Po rocznej kwarantannie jedenastka dalej funkcjonująca w pionie sportu ludowego choć już pod nową nazwą, powraca do upragnionej klasy okręgowej, wygrywając zdecydowanie jedną z grup klasy A. Drugim beniaminkiem, który uzyskał awans do klasy okręgowej został zespół Rodła Kwidzyn – triumfator drugiej grupy klasy A.⁸⁶

W latach 1970-1972 w drużynie Neptuna najczęściej występowali: J. Myśliwiec, K. Jurczyk, B. Strojewski, E. Polasik, E. Warsiński, L. Kaszowski, D. Darek, J. Dulski, J. Michaliszyn, A. Duc i K. Jurkiewicz. Pierwszy rok występów Neptuna w klasie okręgowej nie był także zbyt udany. Zespół po zakończeniu sezonu formalnie został zdegradowany do klasy A. Ale miał trochę szczęścia, gdyż w wyniku weryfikacji, po złożonym przez Pruszczan proteście, organ prowadzący rozgrywki postanowił uznać protest za zasadny i dołączyć w sezonie 1972/73 drużynę Neptuna do rywalizacji w klasie okręgowej (jako dodatkową, 13).⁸⁷ Fi-

84 P. Chomicki, Piłkarskie dzieje..., Gdańsk 2006, t. I, s. 316.

85 Zmieniając szyld klubu liczono się z dopływem większych środków finansowych i rzeczowych ze strony priorytowego klubu ludowego w województwie WLKS Neptun powołanego w 1969 roku (J. Gebert, Z gdańskich boisk..., s. 348).

86 P. Chomicki, Piłkarskie dzieje Wybrzeża 1991-2005, Mielec 2019, t. III, s. 127.

87 Protest dotyczył rozegranego meczu z Bałtykiem II Gdynia, który na boisku w Gdyni zakończył się zwycięstwem jedenastki gdyńskich stoczniovców. Pruszczanie odkryli, że w drużynie Bałtyku występował nieuprawniony do gry zawodnik. W pierwszej instancji oddalono protest i

nalna tabela (bez uwzględnionych punktów za protest) z sezonu 1971/72 gdańskiej klasy okręgowej przedstawiała się następująco:

10 Tabela klasy okręgowej gdańskiej – sezon 1971/72

1.	Flota Gdynia	40	44:10
2.	MRKS Gdańsk	33	47:13
3.	Gedania Gdańsk	24	44:26
4.	Włókniarz Starogard	23	27:22
5.	Arka II Gdynia	21	41:42
6.	Stoczniowiec II Gdańsk	21	31:43
7.	Bałtyk II Gdynia	20	22:24
8.	Ogniwo Sopot	20	37:43
9.	Gryf Wejherowo	17	27:34
10.	Rodło Kwidzyn	17	21:42
11.	Neptun Pruszcz Gd.	15	23:39
12.	Lechia II Gdańsk	13	14:40 ⁸⁸

Kolejny sezon, 1972/73, pomimo że w sposób niezwykle szczęśliwy zachowano status klubu klasy okręgowej, był już dla Pruszcza o wiele bardziej udany. Neptun występujący w 13-klubowej klasie okręgowej, uplasował się po zakończeniu rozgrywek na miejscu w środku tabeli. Zawodnicy Neptuna ostatecznie zajęli szóstą pozycję, gromadząc 24 punkty (bramki 38:44). Zespół LKS-u z Pruszcza wyprzedził w tabeli drużyny: MRKS-u Gdańsk, Bałtyku II Gdynia, Arki II Gdynia, Ogniwa Sopot i Gryfu Wejherowo. Pruszczanie natomiast, w ostatecznej rozgrywce, okazali się lepsi od Stoczniowca II Gdańsk, Gedanii Gdańsk, Startu Starogard, Włókniarza Starogard, Rodła Kwidzyn, Unii Tczew i Floty II Gdynia (dwa ostatnie zespoły zostały zdegradowane do klasy A).

pozostawiono wynik uzyskany na boisku. Dopiero w drugiej instancji, po ponownym odwołaniu się Neptuna protest uznano za uzasadniony i podjęto dość kuriozalną decyzję ratującą skórę piłkarzom z Pruszcza Gdańskiego.

88 P. Chomicki, Piłkarskie dzieje..., Gdańsk 2006, t. I, s. 349.

W sezonie 1973/74 powiększono do 16 zespołów klasę okręgową, nadając jej nieco na wyrost nazwę ligi okręgowej gdańskiej. Rywalizacja w tak rozbudowanej grupie okazała się mocno zróżnicowana. Były mecze bardzo wyrównane, ale zdarzały się zawody gdzie uzyskiwano wyniki dwucyfrowe: 19:0, 12:0 czy 10:0 (osiągaty je jako porażki drużyny, które w ostatecznym rachunku zostały zdegradowane). Pruszczanie piłkarze, występując pod patronem Boga Mórza-Neptuna spisali się dobrze, lokując się w pierwszej połowie tabeli rozgrywek. Neptun zdobył ostatecznie 30 punktów (bramki 42:33), co dało mu siódmą pozycję w finalnej tabeli. Lepsze od ulubieńców Pruszcza Gdańskiego okazały się drużyny: Olimpia Elbląg (grała później bez powodzenia w barażach o II ligę), MRKS Gdańsk, Wisła Tczew, Włókniarz Starogard, Ogniwo Sopot Gryf, Wejherowo. Pruszczanie na pobitym polu pozostawili: Lechię II Gdańsk, Stoczniowca II Gdańsk, Arkę II Gdynia, Bałtyk II Gdynia, Gedanię Gdańsk, Rodło Kwidzyn, Powiśle Dzierżgoń oraz Orła Trąbki Wielkie (do niższych klas „spadły” zespoły Orła, Startu, Powiśla i Rodła).

Kolejny rok rozgrywkowy 1974/75 dla pruszczańskiego Neptuna nie był już tak udany jak dwa poprzednie sezony. W zmniejszonej do czternastu zespołów lidze okręgowej prym wiodła jedenastka tczewskiej Wisły (grała później bez powodzenia w barażach o II ligę z Jagiellonią Białostok, Wisłą Płock i Gwardią Olsztyn). Pruszczanom po dość przeciętnym sezonie przyszło się zadowolić dwunastą pozycją, zdobywszy tylko 16 punktów (bramki 33:52), co pozwoliło im jednak zachować ligową egzystencję. Wynik jednak sugerował, że drużyna zaczyna tracić pod nogami grunt ligi okręgowej. W tym nieco okrojonym roku rozgrywkowym (mniejsza liczba spotkań) Neptuna Pruszcz wyprzedziły: Wisła Tczew, Olimpia Elbląg, MRKS Gdańsk, Lechia II Gdańsk, Włókniarz Starogard, Stoczniowiec II Gdańsk, Gryf Wejherowo, Arka II Gdynia, Pogoń Lębork, POM Gronowo i Gedania Gdańsk. Pruszczanie okazali się lepsi tylko od zespołu Bałtyku II Gdynia i Ogniwa Sopot – oba te zespoły zostały zdegradowane na niższy poziom rozgrywek.

Sezon 1975/76 okazał się równie mało udany, jak wcześniejszy cykl rozgrywkowy. Pruszczanie nieomal od początku rozgrywek plasowali się w końcowych rejonach, stanowiąc „czerwoną latarnię” w tabeli. Tylko dzięki zbiegowi okoliczności przedłużyli swój ligowy byt na kolejny sezon.⁸⁹Końcowa tabela sezonu 1975/76 prezentowała się następująco:

⁸⁹ Od sezonu 1976/77 utworzono ponownie III ligę co spowodowało, że kilka czołowych zespołów z ligi okręgowej (Wisła Tczew, MRKS Gdańsk, Pomowiec Gronowo, Włókniarz Starogard przeniesiono do III ligi), co dało w roku rozgrywkowym 1976/77 dodatkowe miejsca i tak okrojonej lidze okręgowej).

11 Tabela ligi okręgowej gdańskiej – sezon 1975/76

1.	Olimpia Elbląg	43	75:16
2.	Lechia II Gdańsk	39	53:17
3.	Wisła Tczew	39	55:33
4.	MRKS Gdańsk	38	45:12
5.	Arka II Gdynia	32	40:33
6.	Włókniarz Starogard	26	44:32
7.	Stoczniowiec II Gdańsk	24	31:29
8.	Gryf Wejherowo	23	31:40
9.	Pomowiec Gronowo	20	35:20
10.	Unia Tczew	20	35:50
11.	Gedania Gdańsk	20	34:50
12.	Pogoń Lębork	19	26:47
13.	Neptun Pruszcz	12	13:69
14.	Drużno Elbląg	7	28:80 ⁹⁰

Komentarz przy analizie tabeli rozgrywek wydaje się być zbyteczny. Neptun grał bardzo słabo i tylko dzięki szczęśliwej gwiazdzie zachował ligową egzystencję. Mistrz batalii, Olimpia, po udanych barażach weszła po raz pierwszy w historii klubu do II ligi. Gwoli kronikarskiej ścisłości warto przytoczyć skład Neptuna w sezonie 1975/76. Grali najczęściej: M. Darul, K. Kulki, R. Wesołowski, R. Deka, L. Kaszowski, M. Diak, J. Goleniewski, J. Jaroszek, J. Cątka, E. Pylak, M. Osojca, S. Skonieczny. Trenerem był Tadeusz Puc.

Istotną zmianą, która zaistniała w pruszczańskej piłce nożnej w roku rozgrywkowym 1976/77 była zmiana nazwy klubu z LKS Neptun na LKS Czarni Pruszcz Gdański. Nie spowodował ten fakt jednak większych zmian w funkcjonowaniu

⁹⁰ P. Chomicki, Piłkarskie dzieje..., Gdańsk 2008. t. II, s. 26.

zespołu.⁹¹Czarni (dawniej Neptun) Pruszcz Gdański, rywalizując w 11-zespołowej wojewódzkiej klasie A (pod taką nazwą grała dawna liga okręgowa), zdobywając tylko 10 punktów (bramki 14:50), uplasowali się na przedostatnim, 10. miejscu w tabeli końcowej rozgrywek. Pruszczańskie „smoluchy”⁹² zostały wyprzedzone przez Gedanię Gdańsk, Unię Starogard, Lechię II Gdańsk, Arkę II Gdynia, Stoczniowca II Gdańsk, Bałtyk II Gdynia, Zatokę Puck, Gryfa Wejherowo oraz Wietcisę Skarszewy. Na pobitym polu „nowi” Czarni pozostawili tylko Unię Tczew. Trenerem drużyny był J. Szaławiga, a w zespole występowali następujący zawodnicy: J. Butowski, J. Tomasiewicz, A. Duc, R. Deka, H. Kwizdyński, J. Całka, J. Goleniewski, J. Jaroszek, Z. Kaczmarzski, Cz. Bator, M. Osojca, E. Warsiński, T. Rutkowski, Sz. Kaczmarczyk, B. Kruszewski, W. Kruszewski, K. Karowicz.

W kolejnym sezonie, 1977/78, drużyna walczyła w 12-zespołowej wojewódzkiej klasie A. Czarni Pruszcz ponownie nie zachwycili, grali przeciętnie, zajmując ostatecznie dziesiąte miejsce w finalnej tabeli sezonu. Tabela ta ukształtowała się następująco:

12 Tabela wojewódzkiej klasy A (gdańskiej) – sezon 1977/78

1.	Arka II Gdynia	34	68:18
2.	Lechia II Gdańsk	29	39:21
3.	Ogniwo Sopot	29	33:19
4.	Bałtyk II Gdynia	27	35:20
5.	Włókniarz Starogard	24	38:34
6.	Gryf Wejherowo	22	25:30
7.	Zatoka Puck	20	26:33
8.	Unia Starogard	19	27:40

⁹¹ W warunkach pruszczańskich kilkakrotnie zmieniano nazwy klubowe. Nazwa Czarni w historii piłki nożnej w Pruszczu Gdańskim miała magiczny wydźwięk, wracano do niej przynajmniej cztery razy, głównie w tych okresach działalności klubu kiedy pojawiały się trudności natury finansowej czy organizacyjno-prawnej. Można nawet zaryzykować stwierdzenie, że „Czarni Pruszcz są dobrem na wszystkie przeciwności jakie niosło życie piłkarskie”.

⁹² Często, szczególnie gdy piłkarzom Czarnych nie wiodło się, niezadowoleni kibice zaczęli używać pejoratywnych nazw klubu czarnuchy, smoluchy, bletkowcy.

9.	Wiosna Turze	18	21:33
10.	Czarni (Neptun) Pruszcz	17	24:41
11.	Wietcisa Skarszewy	14	24:50
12.	Stoczniowiec II Gdańsk	11	17:38 ⁹³

Rezerwy Arki awansowały do III ligi. Pruszczanie ledwo „uchowali się” w wojewódzkiej klasie A. Pomimo dość dobrego składu niewiele zwojowali. Godnym odnotowania faktem była kolejna zmiana dokonana wiosną 1978 r. z Czarnych Pruszcz ponownie na Neptuna Pruszcz.⁹⁴

3. Radunia Pruszcz Gdański – nieskuteczne koło ratunkowe

Sezon 1978/79 był dla piłkarzy Pruszcza Gdańskiego nieco podobny do poprzedniego cyklu rozgrywkowego. Jesienią 1978 roku wystartowali jako LKS Neptun Pruszcz Gdański, ale wiosną grali już pod inną nazwą, związaną z rzeką przepływającą przez miasto Pruszcz Gdański – Radunią. Wiosną 1979 r. Zarząd Neptuna podjął uchwałę o zmianie nazwy klubu, na skutek zaprzestania finansowania klubu przez przedsiębiorstwa sektora rolniczego.

Zespół Neptuna/Raduni prowadził trener E. Warsiński, a grali w nim m.in. J. Polasik, A. Duc, M. Wiśniewski, W. Hinc, E. Hinc, Z. Polasik, J. Całka, Cz. Bator, T. Rutkowski, C. Koleśnik, M. Osojca, K. Uber, R. Łuszczak. Pruszczańska Radunia nie płynęła zbyt wartko w wojewódzkiej klasie A, zajmując dziesiątą pozycję w 12-zespołowej grupie rozgrywkowej, gromadząc w 22 meczach 13 punktów (bramki 22:44). Pruszczanie zostali wyprzedzeni przez Wisłę Tczew (która po bezapelacyjnym wygraniu wojewódzkiej klasy A po wysoko zwycięskich barażach o III ligę z Błękitnymi Orneta awansowała na poziom międzywojewódzki), Wierzęc Starogard, Gryfa Wejherowo, Bałtyk II Gdynia, Ogniwo Sopot, Lechię II Gdańsk, Orkana Gdynia, LZS Subkowy i Zatokę Puck. Lepsi w rywalizacji okazali się od zdegradowanego z 4 punktami Spółdzielcy Walichnowy i wycofanej w pierwszej rundzie Wiosny Turze. Owe trzynaście punktów wystarczyło ostatecznie na przedłużenie przynajmniej na kolejny rok pobytu wojewódzkiej klasie A.

Sezon 1979/80 okazał się bardzo nietaskawy dla Raduni z Pruszcza Gdańskie-

⁹³ P. Chomici, Piłkarskie dzieje..., Gdańsk 2008, t. II, s. 87.

⁹⁴ Uchwała Zarządu Czarnych podjęta pod koniec marca 1978 r., wiosną zespół występował już pod nazwą podwójną.

go. Marazm, na który zapadł zespół w roku rozgrywkowym 1978/79 jeszcze się pogłębił. Tak słabo grającego zespołu pruszczańskiego nie widziano od lat. W powiększonej do czternastu zespołów wojewódzkiej klasie A Pruszczanie zainkasowali tylko 12 punktów, odstając zdecydowanie od drużyn z końca tabeli.⁹⁵Taki wynik spowodował, że Radunia Pruszcz Gdański, zajmując ostatnią, 14. pozycję w najwyższej klasie rozgrywkowej w okręgu, została zdegradowana. Tabela finalna sezonu 1979/80 wyglądała następująco:

13 Tabela wojewódzkiej klasy A – sezon 1979/80

1.	MRKS Gdańsk	45	85:14
2.	Wierzyca Starogard	32	48:25
3.	Wisła II Tczew	31	37:31
4.	Zatoka Puck	29	40:35
5.	Chemik Gdańsk	29	30:33
6.	Orkan Gdynia	27	29:33
7.	Ogniwo Sopot	26	35:37
8.	Gryf Wejherowo	25	35:38
9.	Bałtyk II Gdynia	24	37:36
10.	Lechia II Gdańsk	23	38:47
11.	Wietcisa Skarszewy	21	29:50
12.	Orzeł Wielgłowy	20	44:53
13.	Mewa Gniew	20	44:64
14.	Radunia Pruszcz Gd.	12	30:74 ⁹⁶

⁹⁵ Pośrednio miałem możliwość obserwacji poczynąń tego co dzieje się w piłkarskim Pruszczu Gdańskim w sezonie 1979/80 . W sezonie 1979/80 byłem trenerem Wisły II Tczew (beniaminka rozgrywek) i bacznie przyglądałem się, co działo się w wygranym przez Wisłę meczu w Pruszczu Gdańskim (zespół Raduni nie potrafił, jako gospodarz, wystawić jedenastoosobowego składu).

⁹⁶ P. Chomicki, Piłkarskie dzieje..., Gdańsk 2008, t. II, s. 135.

Triumfator rozgrywek MRKS Gdańsk po udanych barażach z Wielimem Szczecinek, Wdą Świecie oraz Polonią Leszno uzyskał awans do III ligi. Progi najwyższej klasy okręgu okazały się niegościnne dla zespołów: Raduni Pruszcz Gdański, Mewy Gniew i Orła Wielgłowy.

W tym pożegnalnym z wojewódzką klasą A sezonie było kolejno trzech trenerów: E. Warsiński, T. Puc i J. Popielas, a grali w barwach Raduni najczęściej: A. Romankiewicz, E. Hinc, Z. Kaczmarski, J. Całka, L. Marek, C. Koleśnik, H. Kwidzyński, G. Szymański, K. Uber, A. Duc, W. Hinc, M. Osojca, M. Wiśniewski i T. Cieślak. Po spadku na niższy poziom rozgrywek, głównie z powodu pustek w kasie klubu, nie wystartowano w sezonie 1980/81 w rozgrywkach klasy B (wycofując się ostatecznie z rywalizacji prowadzonej w piłkarskim okręgu w Gdańsku). Na kilka lat ustało życie piłkarskie w Pruszczu Gdańskim. Najwidoczniej funkcjonująca przez ostatnie dwanaście sezonów formuła piłkarska w Pruszczu Gdańskim uległa wyczerpaniu. Zabrakło sportowi piłkarskiemu wsparcia i tego ze strony lokalnych decydentów polityczno-administracyjnych i tego płynącego z miejscowych zakładów pracy. Samorząd miejski był także wtedy obojętny na problemy lokalnej piłki nożnej. Ciągłe zmiany trenerów zamiast poprawić poziom sportowy, okazały się przysłówiowym gwoździem do trumny pruszczańskiego futbolu. Piłkarze także znacząco obniżyli loty i u schyłku lat siedemdziesiątych poprzedniego stulecia stanowili jedynie cień pruszczańskich zespołów radzących sobie z powodzeniem w najwyższej klasie rozgrywkowej w okręgu.

Większość zawodników postanowiła zakończyć piłkarskie kariery, a ci którzy zamierzali dalej uprawiać piłkę nożną otrzymali tzw. „wolne karty” i poprzehodzili do innych, głównie pobliskich klubów: beniaminka klasy A Sokola Etganowo⁹⁷, Orła Trąbki Wielkie czy nawet Wisły Tczew.

Po wielu latach pobytu w najwyższej klasie rozgrywkowej okręgu zespołów Czarni Pruszcz, Neptuna Pruszcz oraz Raduni Pruszcz powstała, nie tylko w Pruszczu Gdańskim, pustka. Trudno było uwierzyć, że tak dobrze funkcjonujący ośrodek piłkarski sięgnął dna, a piłka nożna umarła śmiercią naturalną (dobrze, że po kilku latach nastąpiło jej wskrzeszenie). Tak czasami bywa, nie tylko w sporcie piłkarskim.

IV. SPORT PIŁKARSKI W STRUKTURACH MIEJSKIEGO OŚRODKA SPORTU I REKREACJI W PRUSZCZU GDAŃSKIM (1983-1999)

Ośrodki sportu i rekreacji pojawiły się w polskiej rzeczywistości w roku 1975. Decyzją Głównego Komitetu Kultury Fizycznej i Turystyki powołano placówki o zasięgu wojewódzkim, miejskim i gminnym. Ich główne zadania koncentro-

⁹⁷ Biuletyn 70-lecia nadania sztandaru Szkole Polskiej Gdańskiej Macierzy Szkolnej w Etganowie, red. M. Dziekoński, D. Gajewska, J. Trofimowicz, Etganowo 2009, s. 33.

wały się wokół: zagospodarowania wyznaczonych miejsc i terenów w urządzeniach sportowe i rekreacyjne; konserwacji obiektów sportowych i rekreacyjnych; administrowania obiektami sportowymi i ich udostępnienie dla szkolenia zawodników, trenerów i instruktorów; organizowania imprez sportowych i rekreacyjnych; tworzenia i prowadzenia grup ćwiczebnych oraz działalności gastronomicznej i hotelowej w zakładach zorganizowanych na terenie obiektów sportowych, ośrodków wypoczynkowych i rekreacyjnych.⁹⁸W przypadku Polski, po reformie administracji z roku 1974, działało łącznie około 2800 gmin miejskich i wiejskich,⁹⁹w których władze terytorialne (rady i zarządy gmin) podejmowały decyzje związane z funkcjonowaniem sportu i rekreacji na ich terenie. Wiele gmin powołało do życia zakłady budżetowe zwane ośrodkami sportu i rekreacji, czasem też kultury. Systematycznie rosła ich liczba z około dwustu w drugiej połowie lat siedemdziesiątych XX wieku do ponad czterystu w początkach XXI wieku.¹⁰⁰

Pruszcz Gdański, jako jedno z pierwszych miast w województwie gdańskim, utworzył Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji jako jednostkę budżetową. MOSiR został zlokalizowany na obiektach przy ul. Chopina, gdzie mieścił się stadion miejski i biura (pomieszczenia biurowe znajdowały się w części niskiego parteru Miejskiego Domu Kultury w Pruszczu Gdańskim). Ośrodek pruszczański sprawował też pieczę nad innymi obiektami sportowo-rekreacyjnymi w mieście: krytą pływalnią przy Szkole Podstawowej nr 3, boiskiem na Osiedlu Zachód, czy też campingiem i plażą zlokalizowaną przy rzece Raduni. Z biegiem lat MOSiR ewoluował i w roku 2008 został przekształcony w Centrum Kultury i Sportu w Pruszczu Gdańskim. Ta formuła utrzymuje się do dnia dzisiejszego.

Wydaje się, że pruszczański MOSiR dobrze wypełnił czas, w którym przyszło mu działać. Do jego głównych osiągnięć należało:

- wybudowanie nowego stadionu z boiskami do piłki nożnej, urządzeniami do LA i krytej trybuny,
- stworzenie od podstaw sekcji piłki nożnej, która szczytą się osiągnięciami zespołowymi i indywidualnymi,
- organizowanie wielu imprez sportowo-turystycznych m.in. cyklicznych Dni Pruszcza.

Warto wspomnieć ludziach pracujących w MOSiR-ze w czasach jego największej aktywności. Byli to dyrektorzy Zygmunt Patyna, a później Edward Warsiński (ten drugi był przez wiele lat kierownikiem działu sportu), kierownik działu

98 Mała Encyklopedia Sportu, red. L. Bednarski, Warszawa 1987, t. II, s. 236-237.

99 B. Ryba, Organizacja i zarządzanie sportem polskim, Warszawa 1995, s. 48.

100 B. Ryba, Podstawy organizacji i zarządzania instytucjami sportowo-rekreacyjnymi, Warszawa 2004, s. 109.

technicznego Jan Milan, kierownik działu sportu Tadeusz Kado oraz główna księgową Danuta Zarzycka. W pruszczańskim ośrodku pracowało także szereg pracowników działu technicznego i usług, których rzetelna praca dawała podstawy sukcesów na niwie sportu, rekreacji i turystyki. Szczególnie cieszyć mogły osiągnięcia odnotowane w sporcie piłkarskim, w okresie funkcjonowania sekcji piłki nożnej przy MOSiR. Złożyły się na nie sukcesy zespołowe drużyn młodzieżowych i seniorskich przypisanych MOSiR-owi. Gra wychowanków ośrodka w reprezentacji Polski (seniorów i juniorów) oraz w zespołach ligowych, a także praca na szczeblu piłki ligowej trenerów, którzy przez wiele lat prowadzili drużyny pruszczańskie działające w ramach MOSiR.

1. Dlaczego futbol zagościł w pruszczańskim MOSiR-ze ?

„Banicja” piłki nożnej w Pruszczu Gdańskim przedłużała się. Początkowo myślano, że po roku bądź dwóch nastąpi jakiś zbawczy impuls i piłkarze wyjdą ponownie na boiska. Nic z tego, początek lat osiemdziesiątych XX wieku był także w życiu społeczno-gospodarczym grodu nadraduńskiego czasem pewnej stagnacji, wiodąca siła polityczna PZPR miotła się w nieustannych dylematach ideowo-kadrowych, słabo działał samorząd lokalny, mizernie funkcjonowały zakłady pracy, a mieszkańców ogarnął pewien poziom marazmu po sukcesach rządów „wczesnego Gierka”.

Ówczesny naczelnik miasta Benon Weber (1982-1983) postanowił wziąć problem reaktywowania sportu piłkarskiego w mieście w swoje ręce i obarczył kierownictwo pruszczańskie MOSiR-u obowiązkiem utworzenia młodzieżowych grup piłkarskich (trampkarzy, juniorów), które miały stanowić zaczątek piłki nożnej w Pruszczu Gdańskim.¹⁰¹

Dlaczego wybór padł na MOSiR? Od kilku lat toczyła się przebudowa (a w zasadzie budowa od nowa) stadionu miejskiego będącego głównym obiektem administrowanym przez MOSiR i trudno byłoby sobie wyobrazić położony w centrum miasta obiekt bez sportowców. Dyrektor Z. Patyna był doświadczonym pracownikiem samorządowym (był wójt w Suchym Dębnie oraz Kolbudach), dobrze obeznanym w sprawach prawnych jako absolwent Wydziału Prawa i Administracji na Uniwersytecie Gdańskim, a także działaczem młodzieżowym Związku Młodzieży Wiejskiej czy lokalnych ogródków działkowych.

Podobne rozwiązanie związane z przypisaniem MOSiR-owi piłki nożnej zastosowano w pobliskim Gdańsku, gdzie w latach 1981-1987 przy tamtejszym ośrodku działała drużyna piłkarska, złożona głównie z seniorów pozyskanych z innych

¹⁰¹ Kolejny naczelnik Zbigniew Brągoszewski (1984-1990) był także mocno zaangażowany w sprawy odbudowy piłki nożnej w mieście (w przeszłości był on instruktorem ZHP i bardzo dobrane pojmował potrzebę uprawiania sportu przez młodzież).

trójmiejskich klubów (najwięcej zawodników pozyskano do MOSiR Gdańsk z upadłego klubu Chemik Gdańsk). Model pruszczański odtworzenia piłki nożnej miał opierać się nie na stworzeniu podstaw piłkarstwa poprzez pozyskanie już ukształtowanych zawodników, ale wychowaniu od podstaw własnych kadr piłkarskich, bazując na młodzieży z Pruszcza Gdańskiego i okolic.¹⁰²

W przeszłości funkcjonujące w Pruszczu Gdańskim kluby sportowe prowadzące sekcje piłki nożnej finansowane były w znaczącej części przez lokalne podmioty gospodarcze (cukrownia, przedsiębiorstwa rolne, firmy przemysłu stoczniowego, rzemieślników, handlowców itp.). Gospodarka w początkach lat osiemdziesiątych ubiegłego stulecia, na wszystkich jej poziomach działała kiepsko i trudno jej było „wysupłać” środki na sport lokalny. Pozostawało tylko miasto, które gotowe było wesprzeć finansowo nowo utworzone piłkarskie drużyny młodzieżowe.¹⁰³

Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji w Pruszczu Gdańskim powołano decyzją naczelnika miasta z 1 października 1975 roku, w miejsce zlikwidowanego Powiatowego Ośrodka Sportu, Turystyki i Wypoczynku. Głównie zadania MOSiR-u koncentrować miały się wokół szeroko pojętej kultury fizycznej i wypoczynku. MOSiR początkowo był miejskim zakładem budżetowym. Uchwałą Rady Miasta z 20 kwietnia 2000 roku przekształcono jego formę organizacyjno-prawną na jednostkę budżetową. Podstawowe cele i zadania MOSiR-u zostały sprecyzowane w jego statucie i dotyczyły:

- administrowania obiektami sportowymi i rekreacyjnymi oraz utrzymywania ich w gotowości technicznej i eksploatacyjnej,
- udostępniania posiadanej bazy sportowej i rekreacyjnej mieszkańcom Pruszcza, organizacjom i zakładom pracy,
- prowadzenia działalności służącej upowszechnianiu kultury fizycznej,
- rozwijania usług w zakresie rekreacji ruchowej i turystyki.

Utworzenie i prowadzenie młodzieżowych drużyn piłkarskich mieściło się w zadaniach nałożonych na pruszczański ośrodek. Jesienią 1983 roku powołano przy MOSiR-ze Pruszcz Gdański dwie grupy młodzieżowe skupiające chłopców w wieku trampkarza młodszego i starszego. Grupę trampkarzy młodszych prowadził E. Warsiński, natomiast grupą trampkarzy starszych zajmował się W. Kulik.

102 Eksperyment gdański z piłką przypisaną MOSiR-owi szybko się wypalił, drużynę przekazano po kilku latach Gedanii Gdańsk, natomiast pruszczański model powiązania sportu piłkarskiego z lokalnym MOSiR-em okazał się bardzo dobrym rozwiązaniem pozwalającym osiągnąć znaczący poziom futbolu, liczący się nie tylko w mieście (później podobne rozwiązania wprowadzono w kilku gminach woj. gdańskiego: Sopot, Kolbudy czy Starogard Gdański).

103 Początkowo w Pruszczu Gdańskim sądzono, że po kilku latach, kiedy młodzież piłkarska okrzepnie, powoła się autonomiczny klub piłkarski oparty o wychowanków MOSiR-u i on przejmie kierowanie piłką nożną w mieście.

Po dwóch latach działały już cztery zespoły młodzieżowe: trampkarzy młodszych, trampkarzy starszych, juniorów młodszych oraz juniorów starszych, co wiązało się z potrzebą zatrudnienia nowych szkoleniowców: P. Galusa, W. Wiki oraz B. Czaplewskiego. Zaczęto odnosić pierwsze sukcesy drużynowe w Wojewódzkich Igrzyskach Młodzieży Szkolnej i Pucharze Polskiego Radia Gdańsk. Pojawił się pierwszy transfer zawodnika w wieku trampkarza z MOSiR-u do Lechii Gdańsk.¹⁰⁴Od sezonu 1986/87 działało już pięć grup młodzieżowych (obok poprzednio funkcjonujących powołano grupę naborową, a juniorzy starsi osiągnęli wiek seniorski i zaczęli uczestniczyć w rozgrywkach klasy B seniorów).

Kilka wierszy należy poświęcić głównej bazie szkoleniowej, z której korzystali piłkarze MOSiR-u. Zasadnicza część zajęć szkoleniowych odbywała się na budowanym jeszcze w latach 1978-1986 stadionie miejskim. Budowa miała kilka etapów. Początkowo zniwelowano teren i przygotowano tzw. dolne boisko klepiskowe, które od samego początku było w nieustannym użytku na treningi i mecze. Później zbudowano trawiastą, wydrenowaną płytę górną, bieżnię lekkoatletyczną oraz trybuny ziemne. W latach dziewięćdziesiątych powstała kryta trybuna. Boisko główne oddano do użytku w roku 1986. Obok prac przy płytach boiskowych dokonano szeregu przedsięwzięć budowlanych związanych z modernizowaniem budynku hydroforni (stadion mieścił się na podmokłym terenie), budową kas i szaletów, oświetleniem i ogrodzeniem zewnętrznym i wewnętrznym, wykonaniem muru oporowego (od strony hotelu cukrowni), przygotowaniem małych boisk asfaltowych oraz kortów tenisowych czy też stworzeniem bazy campingowej. Obiekt po wielu latach jego przebudowy, pięknie położony w centrum miasta stał się wizytówką nadraduńskiego grodu.¹⁰⁵

Pewna część zajęć odbywała się na boiskach szkolnych, boisku klepiskowym zlokalizowanym na Osiedlu Zachód, boiskach we wsiach Cieplewo i Rusocin. Zimą korzystano ze szkolnych sal gimnastycznych przy szkołach podstawowych oraz Technikum Ogrodniczym, a także krytego basenu kąpielowego mieszczącego się przy Szkole Podstawowej nr 3. Latem i zimą, w okresach wakacji i ferii, organizowano dla młodzieży piłkarskiej MOSiR-u nieodpłatne wyjazdowe obozy szkoleniowe, m. in. w Przywidzu i Stężycy, a także obozy „dochodze-

¹⁰⁴ Pierwszym transferowanym zawodnikiem był Sławomir Matuk (wychowanek trenera P. Galusa), który występując w reprezentacji okręgu gdańskiego jako zawodnik MOSiR-u Pruszcz zdobył dla Gdańska złoty medal w Pucharze im. W. Kuchara. W tej zwycięskiej drużynie był kapitanem.

¹⁰⁵ Warto w tym miejscu przypomnieć ludzi, którzy przystąpili do jego budowy: naczelnicy miasta (J. Golański, S. Matysiak, B. Weber, Z. Brągoszewski), dyrektor MOSiR-u Z. Patyna oraz społeczni działacze sportowi z terenu Pruszcza R. Gawęł, E. Szenejko i W. Witkowski. Swoją przychylność pruszczańskij budowie wykazał dawny mieszkaniec Pruszcza Gdańskiego pracujący na kierowniczych stanowiskach w Głównym Komitecie Kultury Fizycznej i Turystyki w Warszawie dr Bogusław Ryba (na którego części dziedzicznych gruntów zbudowano nowy stadion).

niowe” w Pruszczu Gdańskim. Główny źródło finansowania stanowiły środki miejskie, wraz jednak z rozwojem piłki nożnej udało się dyrekcji MOSiR-u oraz jego pracownikom pozyskać kilku wartościowych sponsorów sportu piłkarskiego: Cukrownię Pruszcz, Zakład Transrol, Firmę Rogum czy kilku rzemieślników, handlowców i gastronomików. Biuro MOSiR-u prowadziło korespondencję związaną z piłką nożną, kwestie uprawnień do gry zawodników, księgowość i kasę na potrzeby piłki nożnej, a także troszczyło się o bazę i sprzęt piłkarski.

2. Piłkarstwo młodzieżowe w pruszczańskim ośrodku

Z uwagi na specyfikę pruszczańskiej drogi odbudowy piłki nożnej w początkach lat osiemdziesiątych ubiegłego stulecia zaprezentujemy nieco szerzej niż w innych fragmentach pracy szkolenie piłkarskiego narybku. Budowę piramidy szkoleniowej opartej na grupach młodzieżowych rozpoczęto w Pruszczu Gdańskim w roku 1983, tworząc dwie grupy piłkarskie w kategorii trampkarzy. Zamysłem kierownictwa MOSiR-u było obsadzenie drużynami młodzieżowymi wszystkich roczników prowadzonych przez okręg piłkarski. Szkolenie prowadziła grupa trenerów i instruktorów piłki nożnej (dość znacząco zróżnicowana stażem trenerskim i kwalifikacjami: od trenera klasy mistrzowskiej do instruktora stopnia podstawowego). Pracę z grupami młodzieżowymi w latach działania sekcji piłki nożnej przy MOSiR-ze Pruszcz Gdański prowadzili: B. Czaplewski, P. Galus, T. Kado, J. Karnath, W. Kulik, W. Kulwicki, T. Pachulczak, E. Warsiński, W. Wika. Ten ostatni, obok prowadzenia jednej z grup szkoleniowych, zajmował się dodatkowo pracą koordynacyjną w sekcji.

Stopniowo rozbudowywano liczbę drużyn młodzieżowych, przykładowo w sezonie 1994/95 uczestniczyło w rozgrywkach pilotowanych przez Gdański Okręgowy Związek Piłki Nożnej pięć drużyn młodzieżowych MOSiR-u: juniorzy starsi, juniorzy młodsi, trampkarze starsi – rocznik 1982, trampkarze młodsi – rocznik 1983 oraz trampkarze młodsi – rocznik 1984. W tym sezonie nie obsadzono tylko rozgrywek trampkarzy starszych z roczników 1980 i 1981.¹⁰⁶

Z biegiem lat starano się w Polsce przystosować system szkolenia i rozgrywek piłkarskich młodzieży do standardów UEFA (Europejskiej Unii Piłkarskiej), obniżając znacząco wiek rozpoczynania szkolenia piłkarskiego, a także proponując dostosowanie do wieku uczestników współzawodnictwa piłkarskiego. Z początkiem XXI wieku obowiązywał podział na sześć grup młodzieżowych: junior starszy (A-1 i A-2), junior młodszy (B-1, B-2), trampkarz starszy (C-1), trampkarz młodszy (C-2), młodzik starszy (D-1), młodzik młodszy (D-2), orlik starszy (E-1), orlik młodszy (E-2), żak starszy (F-1) i żak młodszy (F-2).¹⁰⁷

¹⁰⁶ W. Wika, Piłka nożna na Wybrzeżu Gdańskim..., Gdańsk 1995, s. 161-162.

¹⁰⁷ Z kart historii młodzieżowej piłki nożnej na Pomorzu (1920-2005), red. W. Wika, Gdańsk 2006, s. 25.

Od roku 2013 została wprowadzona aktualnie obowiązująca unifikacja systemu szkolenia i współzawodnictwa w grupach juniorskich (juniorzy w myśl tego dokumentu to zawodnicy od szóstego roku życia do dziewiętnastego roku życia).¹⁰⁸

Rozpoczynając pracę z młodzieżą piłkarską, za główny cel postawiono w sekcji piłki nożnej MOSiR Pruszcz Gdański wychowanie zawodników przygotowanych do rywalizacji w reprezentacji Polski i najwyższych ligach rozgrywkowych. Drużyny były wyniki osiągane przez drużyny młodzieżowe w rozgrywkach prowadzonych przez gdańską centralę piłkarską.¹⁰⁹

Było kilka oryginalnych rozwiązań w szkoleniu piłkarskiej młodzieży w sekcji futbolowej pruszczańskiego MOSiR-u, które okazały się w przyszłości wyjątkowo dobrymi posunięciami:

- zmiany szkoleniowców w grupach po 2-3 latach prowadzenia zespołu,
- organizowanie bezpłatnych obozów szkoleniowych: letnich i zimowych wyjazdowych, a także obozów „dochodzeniowych” w Pruszczu Gdańskim,
- kierowanie czołowych juniorów starszych do grup seniorskich od wiosny w sezonie, w którym kończył im się wiek juniorski,
- przesuwanie wybijających się zawodników młodszych do roczników starszych, aby tam się szkolili i grali,
- planowanie mikrocykli w okresie startowym tak, aby młody piłkarz miał możliwość odbycia co najmniej czterech jednostek szkoleniowych w tygodniu (wszak sukces w piłkarstwie juniorskim oparty jest głównie na objętości szkolenia),
- rozgrywanie dużej liczby meczów kontrolnych, głównie z zespołami silniejszymi (starszymi),
- nagrywanie meczów na taśmę wideo, „naktadanie” komentarza słownego trenera i udostępnianie nagrań zawodnikom,

¹⁰⁸ Unifikacja organizacji szkolenia i systemu współzawodnictwa dzieci i młodzieży w Polsce, Warszawa PZPN, 2013. Od roku 2013 obowiązuje nowa etapizacja szkolenia młodzieży w Polskim Związku Piłki Nożnej: etap gier i zabaw ruchowych (do lat 7), etap wszechstronnego przygotowania wstępnego (7-10/11), etap wszechstronnego nauczania podstawowego (11-12/13), etap ukierunkowanego nauczania i doskonalenia (13-15/16), etap specjalistycznego trenowania (16-18/19), etap specjalistyczny rozwijania maksymalnych możliwości (19-21), etap specjalistyczny utrzymania maksymalnych możliwości (+21). Wprowadzono także nowe nazwy poszczególnych grup wiekowych oraz określono symbolikę dla oznakowania poszczególnych etapów: skrzat (6-7) – junior G, żak (8-9) – junior F, orlik (10-11) – junior E, młodzik (12-13) – junior D, trampkarz (14-15) – junior C, junior młodszy (16-17) – junior B oraz junior starszy (18-19) – junior A.

¹⁰⁹ Przykładowo drużyna juniorów starszych w roku 1993 uzyskała awans do Ligi Juniorów Makroregionu Pomorze, z awansu tego zrezygnowano, a czołowych juniorów dołączono do szkolenia w grupie seniorów.

- wyposażenie zawodników w sprzęt, który po roku użytkowania stawał się ich własnością (piłka, buty piłkarskie, trampkokorki, sprzęt meczowy, dres, torba itp.), zawodnicy sami musieli zadbać o sprzęt meczowy, konserwując go i piorąc,
- promowanie utalentowanych zawodników do kadr GOZPN i reprezentacji Polski juniorów.

W różnego rodzaju młodzieżowych kadrach okręgu gdańskiego i makroregionu pomorskiego występowało kilkunastu utalentowanych juniorów: S. Matuk, D. Kusiak, T. Sokołowski, S. Sąsiedzki, M. Majsak, K. Mazurowski, M. Matuk, T. Sikorski, Ł. Paulewicz, D. Moske, Ł. Piechota, J. Kosznik oraz M. Bąk (ten ostatni był wychowankiem klubu UKS Jantar Pruszcz Gdański). Grzegorz Grochocki zaliczył dwukrotnie występ w reprezentacji Polski juniorów (która zdobyła w 1993 r. mistrzostwo Europy w kategorii U-16), strzelając nawet jednego gola w meczu reprezentacji przygotowującej się do europejskiej batalii.¹¹⁰ Reprezentacyjną koszulkę przywdziewali także inni juniorzy, którzy pierwsze kroki stawiali na pruszczańskich boiskach: Łukasz Paulewicz oraz Janusz Surdykowski.

Problemem, który pojawił się w miarę rozwoju szkolenia młodzieży w mieście nad Radunią były transfery, często jeszcze bardzo młodych zawodników, do klubów trójmiejskich, głównie Lechii Gdańsk: S. Matuk, M. Matuk, Ł. Paulewicz, J. Surdykowski, M. Bąk czy K. Dymanowski. Ten ostatni był transferowany czasowo i po zdobyciu z Lechią Gdańsk klubowego mistrzostwa Polski juniorów młodszych w 1993 r. powrócił do Pruszcza. Trudno było to zjawisko wyhamować, gdańska Lechia była zbyt dużym magnesem dla młodych piłkarzy z Pruszcza.

Przeważająca część utalentowanej młodzieży po zakończeniu występów w kategorii juniorów zasilala zwykle drużyny seniorskie MOSiR-u Pruszcz Gdański (pierwszy zespół grający głównie w lidze okręgowej i zespół rezerw seniorów, który grał w klasach A lub B), część zawodników-seniorów, która nie znajdowała miejsca w seniorskich zespołach w Pruszczu przechodziła do innych, najczęściej okolicznych klubów.

Warto również wspomnieć, że kilku szkoleniowców z Pruszcza Gdańskiego na stałe współpracowało z kadrami występującymi w rozgrywkach prowadzonych przez Polski Związek Piłki Nożnej, opiekując się kadrami występującymi w rozgrywkach patronowanych przez: K. Deynę, J. Michałowicza, W. Kuchara czy K. Górskiego. Współpracując z M. Globiszem jako drugi trener E. Warsiński wywalczył z kadrami w Pucharze im. W. Kuchara w sezonie 1995/96 brązowy medal

¹¹⁰ Encyklopedia Piłkarska FUJI. Rocznik 1992-93, red. H. Biliński, Katowice 1992, s. 44.(G.

Grochocki rozegrał dwa wygrane mecze z rówieśnikami z Rumuni 23 i 25 czerwca 1992 roku na boiskach w Busku Zdroju i Jędrzejewie).

na turnieju finałowym w Pile (w zespole tym występowało aż czterech młodych piłkarzy z Pruszcza Gdańskiego z roczników 1982 i 1983).

Należy także podkreślić bardzo dobrą współpracę rodziców z trenerami zespołów młodzieżowych, która nie ograniczała się jedynie do pobytu ojców na meczach swoich synów. Rodzice często pomagali w zabezpieczeniu dojazdu na mecze wyjazdowe, zakupie firmowych strojów sportowych (meczowych), fundowaniu upominków dla zawodników po zakończeniu rundy lub sezonu czy organizacji zgrupowań zarówno zimowych jak i letnich. Szczególne podziękowania należy złożyć matkom młodych zawodników, piorących na bieżąco stroje meczowe swoich pociech (były w pruszczańskim MOSiR-ze takie przypadki, gdzie grało dwóch, a nawet trzech braci).¹¹¹

3. Sukcesy seniorskich drużyn MOSiR-u

Po trzech sezonach występów piłkarzy MOSiR-u na boiskach tylko w kategoriach młodzieżowych, od sezonu 1986/87 postanowiono zgłosić zespół do kategorii seniorów.¹¹² W pierwszym roku rywalizacji wśród dorosłych piłkarzy młodzież pruszczańska (wzmocniona grającym trenerem W. Kulikiem) wystartowała do współzawodnictwa w klasie B złożonej w większości z zespołów wiejskich działających w bliskości Pruszcza Gdańskiego. Młody zespół, w swoim pierwszym sezonie na najniższym szczeblu rozgrywek okręgowych spisał się doskonale, bezapelacyjnie triumfując w jednej z grup klasy B.¹¹³

Klasa A od roku rozgrywkowego 1987/88 stała się więc udziałem MOSiR-u Pruszcz. Awansując poczyniono kilka wzmocnień, głównie o zawodników mieszkających w Pruszczu. W marcu 1988 roku nastąpiła zmiana trenera (W. Kulik odszedł do ligowego Stoczniowca Gdańsk, a zastąpił go E. Warsiński). Nie odbiło się to wcale na formie zespołu, który w bez problemu wygrał walkę na szczeblu A klasowym, awansując do klasy okręgowej. W składzie mistrza klasy A (grano wówczas w dwóch grupach) można było dostrzec: L. Koronowskiego (pseudonim Korona), K. Mazurowskiego (Laufer), A. Sutkowskiego (Sutek), M. Sutkowskiego (Lufa), J. Moskę, G. Moskę, K. Kulika, A. Bodo, P. Bodo, J. Borkowskiego,

¹¹¹ Trzeba pamiętać, że sekcja piłki nożnej MOSiR Pruszcz nie posiadała struktury organizacyjnej jak inne podmioty (kluby) piłkarskie. Decyzje strategiczne podejmował dyrektor po konsultacji z trenerem koordynatorem, nie było kierowników przy poszczególnych drużynach (funkcje kierowników wypełniali trenerzy), sprzęt zawodnicy pobierali raz w roku (treningowy i meczowy), a „sprawy papierowe” załatwiano biuro działu sportu w MOSiR-ze Pruszcz Gdański.

¹¹² Większość zawodników młodzieżowych z zespołu prowadzonego przez W. Kulika w sezonie 1985/86 kończyła już wiek juniora i należało im zapewnić możliwość sprawdzenia się w rywalizacji seniorskiej. Rysowały się trzy możliwości: oddanie zawodników do pozapruszczańskich klubów, oddanie całej drużyny do klubu pruszczańskiego (ale takiego nie było) bądź granie zespołu seniorskiego pod „skrzydłami” MOSiR-u. Wybrano ten ostatni wariant.

¹¹³ Królem strzelców okazał się w sezonie 1986/87 grający trener W. Kulik, strzelając aż 36 bramek.

D. Kusiaka (Kusio), G. Sulewskiego (Szpinak), M. Sulewskiego (Kaczor), T. Sokółowskiego (Sokółek) i S. Sąsiedzkiego (Sąsiad).¹¹⁴

Pierwszy sezon, bądź co bądź w elitarniej klasie okręgowej, był dla młodej jedenastki w Pruszczu sporym wyzwaniem. W 14-zespołowej „okręgówce” ulubieńcy Pruszcza wystartowali rewelacyjnie. Po pierwszej rundzie (13 meczów) plasowali się na pierwszym miejscu w tabeli, wyprzedzali wówczas o jeden punkt Bałtyk II Gdynia, o cztery punkty Orkan Gdynia i o pięć punktów Gedanię Gdańsk. Wiosną drużyna nie grała już tak skutecznie, zajmując ostatecznie drugą pozycję w końcowej tabeli rozgrywek.¹¹⁵ Jak wyglądała końcowa tabela sezonu 1988/89 klasy okręgowej:

14 Tabela końcowa gdańskiej klasy okręgowej – sezon 1988/89

1.	Bałtyk II Gdynia	40	42:17
2.	MOSiR Pruszcz	39	67:29
3.	Orkan Gdynia	36	58:23
4.	Gedania Gdańsk	30	39:24
5.	MRKS Gdańsk	29	62:36
6.	Lechia II Gdańsk	25	43:40
7.	Stoczniowiec II Gdańsk	24	36:46
8.	Cartusia Kartuzy	24	25:42
9.	Arka II Gdynia	23	37:36
10.	Zatoka Puck	22	25:52
11.	Kaszubia Kościerzyna	21	24:41

¹¹⁴ Drugim zespołem, który awansował z klasy A do klasy okręgowej była Kaszubia Kościerzyna.

¹¹⁵ Zawodnicy już wiosną wiedzieli, że sześć najlepszych zespołów awansuje do nowo utworzonej w sezonie 1989/90 IV ligi międzywojewódzkiej prowadzonej przez Słupski Okręgowy Związek Piłki Nożnej.

12.	Wiśła II Tczew	19	20:40
13.	Wda Czarny Las	18	33:58
14.	Olimpia Osowa	16	20:47 ¹¹⁶

Nowo utworzona grupa rozgrywkowa miała być antidotum na ciągłe osłabianie poziomu sportowego w makroregionie pomorskim. Miała ponadto uprościć wyłanianie zespołów, które bezpośrednio awansowały do III Ligi. W sezonie 1989/90 utworzono w północnym makroregionie piłkarskim dwie ligi międzywojewódzkie: elbląsko-bydgosko-toruńską oraz słupsko-gdańską. W tej drugiej postanowiono, że obok zespołów z Gdańska i Słupska grać będzie Chojniczanka (okręg bydgoski) i Nogat Malbork (okręg elbląski). Pruszczanski MOSiR wypadł dość przeciętnie w rywalizacji z zespołami reprezentującymi cztery województwa, zajmując w finale rozgrywek dziesiątą pozycję. Tabela końcowa pierwszej batalii w IV lidze przedstawiała się następująco:

15 Tabela IV ligi słupsko-gdańskiej - sezon 1989/90

1.	Comindex Damnica	39	54:26
2.	Wierzyca Starogard	35	55:21
3.	Lechia II Gdańsk	30	40:29
4.	Bałtyk II Gdynia	30	45:42
5.	Jantar Ustka	28	36:22
6.	Orkan Gdynia	26	28:30
7.	Chojniczanka Chojnice	26	40:43
8.	Pogoń Lębork	26	27:37
9.	Gedania Gdańsk	25	29:30
10.	MOSiR Pruszcz	22	46:42

¹¹⁶ P. Chomiccki, Piłkarskie Dzieje..., t. II s. 348.

11.	MRKS Gdańsk	22	42:38
12.	Stal Jezierzycy	21	47:53
13.	Nogat Malbork	17	27:52
14.	Gry II Słupsk	17	17:54 ¹¹⁷

Szkoda, że IV liga, w tym kształcie istniała tylko jeden sezon.¹¹⁸ Od roku 1990/91 postanowiono powrócić do formuły sprzed roku 1988/89, tworząc we wszystkich pięciu okręgach wchodzących w skład makroregionu pomorskiego ligi okręgowe.

MOSiR Pruszcz Gdański powrócił więc w sezonie 1990/91 do gdańskiej ligi okręgowej, gdzie przyszło mu występować w towarzystwie innych piętnastu jedenastek z województwa gdańskiego. Pruszczanie uplasowali się w środku tabeli, zajmując ostatecznie siódmą lokatę: 32 punkty (bramki 52:42). Rywalizację wygrała drużyna Bałtyku II Gdynia, gromadząc 45 punktów.¹¹⁹

W kolejnym roku zespół z miasta nad Radunią obniżył jeszcze lokatę w gdańskiej lidze okręgowej, zdobywając tylko w 30 meczach 26 punktów, bramki 41:50, co pozwoliło ostatecznie zająć jedenaste miejsce. Najlepsi okazali się w rywalizacji gracze wejherowskiego Gryfa, inkasując 53 punkty i awansując do III ligi.¹²⁰

Edycja 1992/93 w lidze okręgowej toczyła się pod dyktando rezerw Lechii Gdańsk. Biało-zieloni wyprzedzili piętnaście innych zespołów, gromadząc 54 punkty, co dało awans na szczebel III ligi. MOSiR Pruszcz Gdański zajął ostatecznie dziesiąte miejsce, zdobywając 25 punktów (bramki 50:65).¹²¹

Sezon rozgrywkowy 1993/94 był nieco łaskawszy dla zespołu pruszczańskiego. Drużyna współzawodnicząc w lidze wojewódzkiej z innymi piętnastoma przeciwnikami w trzydziestu meczach wywalczyła ostatecznie piątą lokatę, zdobywając 36 punktów (bramki 54:37). Prym w tej batalii rozgrywek wiodła Gedania Gdańsk, która gromadząc 49 punktów, zdecydowanie wyprzedziła zespoły Stolem Gniwinio, Wierzycy Pelplin i Kaszubii Kościerzyna. Drużyna zastężonego klubu gdańskiego uzyskała awans do III ligi.¹²²

¹¹⁷ Tamże, s.367.

¹¹⁸ Zespoły Comindexu i Wierzycy w sezonie 1990/91 awansowały do powiększonej do ośmiu grup III ligi (szansę awansu miały także rezerwy Lechii, ale przegrały batalię barażową z Brdą Bydgoszcz).

¹¹⁹ P. Chomicki, Piłkarskie dzieje..., Mielec 2019, t. III, s. 26.

¹²⁰ Tamże, s. 53.

¹²¹ Tamże, s.75.

¹²² Tamże, s. 99.

W kolejnych dwóch sezonach piłkarze z Pruszcza Gdańskiego zanotowali znaczący progres, pnąc się w zmaganiach w lidze okręgowej na wyższe pozycje w rozgrywkach gdańskiej „okręgówki”. W sezonie 1994/95 piłkarze MOSiR-u po rozegraniu trzydziestu meczów mistrzowskich ostatecznie uplasowali się na czwartym miejscu gromadząc 36 punktów (bramki 62:40). Rywalizacja w tym sezonie była bardzo zacięta. Zwycięzcę wyłoniono dopiero po barażowym meczu Kaszubi Kościerzyna z GOKSiR Kolbudy (po zakończeniu sezonu obie te jedenastki zgromadziły po 42 punkty). Mecz dodatkowy wygrała Kaszubia i to ona awansowała do III ligi.¹²³

W pierwszej połowie lat dziewięćdziesiątych XX wieku w zespole seniorów MOSiR Pruszcza Gdańskiego najczęściej występowali: T. Kado, S. Mazur, P. Suchodolski, M. Matuk, W. Dunst, M. Malinowski, D. Ciarczyński, K. Lisowski, W. Jabłoński, S. Sądziejki, G. Grochocki, P. Sułek, J. Gec, A. Gec, S. Podkowiński, P. Rachwał, Z. Kopania, G. Sulewski, M. Sulewski, M. Sutkowski i M. Jurczyk.

Bardzo dobrze spisali się MOSiR-owcy w rozgrywkach sezonu 1995/96, kiedy to wywalczyli trzecią lokatę w rozgrywkach ligi okręgowej. Miejsce na podium było dużym osiągnięciem młodego zespołu z Pruszcza Gdańskiego. Jak ukształtowała się tabela końcowa tak udanego sezonu:

16 Tabela ligi okręgowej gdańskiej – sezon 1995/96

1.	Stolem Gniewino	70	62:17
2.	Wierzycza Starogard	62	63:27
3.	MOSiR Pruszcz	60	76:20
4.	Orzeł Choczewo	42	54:48
5.	GOKSiR Kolbudy	41	50:39
6.	Wietcisa Skarszewy	37	31:37
7.	Pogoń Smętowo	35	39:68
8.	Bałtyk II Gdynia	34	47:47
9.	Wierzycza Pelplin	33	36:41
10.	MOSiR Sopot	33	39:43

¹²³ Encyklopedia Piłkarska FUJI. Rocznik 95-96, red. H. Biliński, Katowice 1995, s.93.

11.	Motława Suchy Dąb	32	32:41
12.	Gryf II Wejherowo	31	42:38
13.	Cartusia Kartuzy	28	24:38
14.	Zatoka Puck	25	30:62
15.	Arka II Gdynia	22	29:73 ¹²⁴

Stolem Gniewino uzyskał awans na szczebel III ligi, a spadły z „okręgówki” trzy ostatnie drużyny. Walka była równie zacięta jak w ubiegłym sezonie.

Kolejny rok rozgrywkowy 1996/97 przynosi piłkarzom MOSiR-u czwartą pozycję w rywalizacji na poziomie ligi okręgowej. Pruszczanie zainkasowali 51 punktów (bramki 47:37). Rywalizację w 18-zespołowej lidze wygrała Wierzyca Starogard Gdański, awansując na szczebel III ligi. Starogardzianie nieznacznie, o jeden punkt, wyprzedzili GOSiR (Antado) Kolbudy.¹²⁵ W roku 1996 w miesiącach jesiennych (pierwsza runda) na boisku MOSiR Pruszcz Gdański występował zespół zdegradowany z II ligi Polonia (Stoczniovec) Gdańsk pod nazwą Polonia-Rogum Gdańsk.¹²⁶

Rok 1997/98 był dla piłkarzy MOSiR-u ostatnim pełnym cyklem rozgrywkowym. Pruszczanie występowali w 17-zespołowej lidze okręgowej, ostatecznie plasując się na ósmej pozycji. Zainkasowali 52 punkty (bramki 49:39). Walkę w lidze wygrała Unia Tczew (ale nie awansowała do III ligi przegrywając mecze barażowe ze Spartą Brodnica). Sześć pierwszych zespołów: Unia, Gedania, Orzeł Choczewo, Wietcisa Skarszewy, Wisła Tczew i Cartusia Kartuzy w kolejnym sezonie miało występować w utworzonej na nowo IV lidze grupującej kluby z okręgów słupskiego i gdańskiego. Pozostałe drużyny miały pozostać w klasie okręgowej.¹²⁷

124 Encyklopedia Piłkarska FUJI. Rocznik 96-97, red. H. Biliński, Katowice 1996, s. 88.

125 Encyklopedia Piłkarski FUJI. Rocznik 97-98, red. A. Gowarzewski, Katowice 1997, s. 97.

126 Właściciel firmy Rogum-kable K. Rokita- były piłkarz drużyn pruszczańskich, kilkakrotnie zabiegał, aby połączyć wówczas trzecioligową Polonię z MOSiR-em Pruszcz i występować w III lidze pod nazwą Polonia-Rogum Pruszcz Gdański. Gotowi na takie rozwiązanie byli działacze piłkarscy Polonii, sztab trenerski oraz przeważająca liczba piłkarzy gdańskich. Projekt nie został jednak zaakceptowany przez dyrekcję MOSiR-u, a szkoda bo Polonia Gdańska finansowana głównie przez firmę Rogum Pruszcz w czerwcu 1997 roku bezapelacyjnie wygrała III ligę i awansowała ponownie na szczebel II ligi. Pruszcz Gdański mógłby więc już w roku 1997 cieszyć się drugą ligą piłkarską.

127 Encyklopedia Piłkarska FUJI. Rocznik 98-99, red. A. Gowarzewski, Katowice 1998, s. 95.

W sezonie 1998/99 nastąpiła wiosną 1999 roku fuzja MOSiR-u Pruszcz Gdański z reaktywowanym klubem Czarni Pruszcz Gdański. Czarni przejęli drużynę MOSiR-u i już w rundzie rewanżowej firmowali swój udział w rozgrywkach ligi okręgowej. Nowe rozwiązanie organizacyjne było konieczne z uwagi na zapisy w znowelizowanej ustawie o kulturze fizycznej (MOSiR mógł prowadzić i finansować tylko grupy młodzieżowe, a piłka seniorska powinna swój byt opierać o środki pozyskane od sponsorów).

Tak dobiegły końca prawie trzynastoletnie zmagania pruszczańskiego MOSiR-u na poziomie piłki seniorskiej. Były one generalnie udane. Rok grano w IV lidze międzywojewódzkiej, a dziesięć lat zmagano się w ligach okręgowych. Zespół nigdy nie zaznał spadku do niższej klasy rozgrywkowej (z wyjątkiem degradacji uzyskanej w wyniku reformowania systemu rozgrywek). Piłka na dobre zadowoliła się w Pruszczu Gdańskim.

Trzeba w tym miejscu wymienić nazwiska szkoleniowców, którzy trenowali pierwszą drużynę seniorów w latach, kiedy pruszczańska piłka nożna przyporządkowana była MOSiR-owi. Byli wśród nich m.in.: W. Kilig, E. Warsiński, J. Karnath, B. Czaplewski, K. Jaszczerski, J. Heksel, M. Karaczun.

Należało by jeszcze wspomnieć o niektórych transferach zawodników grających w kategoriach seniorów. Można je było podzielić na dwie grupy: wysoko gotówkowe do klubów ekstraklasy (wówczas I ligi) oraz klubów z zaplecza ekstraklasy (dawniej II i III liga), a także transfery symboliczne do klubów podobnej lub niższej klasy rozgrywkowej.

Hitami transferowymi były:

- transfer T. Sokołowskiego do Stomilu Olsztyn, a później Legii Warszawa,¹²⁸
- transfer M. Malinowskiego do Polonii Warszawa,¹²⁹
- transfer D. Kusiaka do Polonii Gdańsk (II liga),
- transfer A. Sutkowskiego do Bałtyku Gdynia (II liga),
- transfer M. Sutkowskiego do Bałtyku Gdynia (II liga).

Odnotować należy także transfery G. Sulewskiego i H. Kwidzyńskiego do zespołów trzecioligowych. Zawodnicy z Pruszcza Gdańskiego pozyskani przez inne kluby dobrze sprawdzali się w nowej rzeczywistości piłkarskiej, będąc przez kilka lat podporami drużyn, które ich pozyskały.

¹²⁸ Transfer finansowy za T. Sokołowskiego wynosił jeden miliard złotych (kwota przed denominacją) i dodatkowo 20% zysku z kolejnego transferu przed upływem 5 lat do klubu innego ekstraklasy bądź klubu zagranicznego. Stomil zobowiązał się również rozegrać mecz w Pruszczu oraz organizować zimowy obóz dla seniorów MOSiR-u w Olsztynie. Łącznie po transferze do Legii Warszawa T. Sokołowski przysporzył MOSiR-owi kwotę dwa miliardy (starych) złotych.

¹²⁹ M. Malinowski ostatecznie został wytransferowany za jeden miliard złotych (przed denominacją).

Transfery do klubów podobnej lub niższej klasy rzadko miały charakter gotówkowy, były one nakierowane na pozyskanie za oddawanego zawodnika sprzętu piłkarskiego (piłek, butów piłkarskich, dresów, sprzętu meczowego itp.).

O ile politykę transferową MOSiR-u Pruszcz Gdański w grupach seniorskich należało uznać za racjonalną, to duże wątpliwości budziły transfery w grupach młodzieżowych. Często dzięki kategoriycznym żądaniom rodziców, umiejętnie podsycanym przez klub pozyskujący, godzono się na wypuszczenie z MOSiR-u młodych, dobrze rokujących zawodników nie wpisując w treść umowy transferowej skutków transferowania w przyszłości wychowanków MOSiR-u do innych, często ligowych klubów. Było w działalności MOSiR-u kilka takich przypadków.¹³⁰

Należy sobie zdać sprawę, że obecnie w małych klubach jednym z ważnych źródeł finansowania ich działalności są transfery zawodników do klubów wyższych klas. Wychowanie każdej peretki piłkarskiej przynosi nie tylko zaszczyt jej pierwszemu klubowi, ale również może wzbogacić kasę klubu o znaczące środki pieniężne, które pozwolą znowu zainwestować w szkolenie piłkarskiej młodzieży.

Zdecydowana większość wytransferowanych piłkarzy, po zakończeniu profesjonalnego okresu uprawiania piłki nożnej lub u jej schyłku, powróciła do rodzinnego Pruszcza Gdańskiego, sprawdzając się często w nowych rolach w życiu lokalnym.

V. PONOWNE LATA KLUBU SPORTOWEGO CZARNI PRUSZCZ GDAŃSKI (1999-2022)

W trzeciej dekadzie czerwca 1998 roku zorganizowano spotkanie założycielskie w celu wskrzeszenia tradycji klubu Czarni Pruszcz Gdański.¹³¹ W początkach listopada tegoż roku zarejestrowano w sądzie stowarzyszenie kultury fizycznej Miejski Klub Sportowy Czarni Pruszcz Gdański. Trzeciego grudnia odbyło się Walne zgromadzenie, które m.in. wybrało zarząd klubu i prezesa (Leszek Kaweckie) oraz powołało sekcję piłki nożnej.

Już w dniu 2 marca 1999 r. podpisano z MOSiR-em Pruszcz Gdański umowę o przekazaniu sekcji piłki nożnej reaktywowanemu klubowi. Pruszczanie Czarni rozegrali swój pierwszy mecz 14 marca 1999 r. w Redzie, grając przeciwko

¹³⁰ Dzisiaj gdy transferuje się młodego zawodnika, na mocy ustaleń UEFA (Europejska Unia Piłkarska) klub będący pierwszym w jego ścieżce kariery piłkarskiej na zasadzie tzw. solidarności piłkarskiej inkasuje po kilka procent z każdego transferu krajowego i zagranicznego, który będzie miał miejsce w życiu piłkarskim owego gracza.

¹³¹ Zebranie założycielskie związane było, z potrzebą rozwiązania zalecenia delegowanego przez Ustawy o Kulturze Fizycznej z 1996 roku, dotyczącego rozdziału ośrodków kultury fizycznej dzieci i młodzieży od sportu seniorskiego.

miejscowym Orłętom. Inauguracja Czarnych w Pruszczu przypadła na 21 marca tegoż roku, kiedy to Czarni (MOSiR) Pruszcz Gdański gościli zespół Potoku Pszczółki. W zakończonym w czerwcu sezonie MKS Czarni uplasowali się ostatecznie w lidze okręgowej na miejscu dziesiątym. Potem historia zespołu grającego w czarno-żółto-czerwonych barwach potoczyła się już wartko.¹³²Mijały kolejne sezony rozgrywkowe, zmieniały się zarządy i prezesi klubu, przemiany zachodziły w kadrach zespołów, zwalniano i zatrudniano trenerów itp.

Warto przytoczyć dwie listy osób, które decydowały na przestrzeni opisywanych lat o obliczu organizacyjno-finansowym klubu: prezesów stowarzyszenia oraz osoby, które odpowiadały za szkolenie w pierwszym zespole – trenerów piłkarskich.

Listę prezesów otwiera Leszek Kawecki. Później klubowi przewodzili: Roman Ciesielski, Krzysztof Wolszleger, Stefan Skonieczny, Tadeusz Dąbrowski, Przemysław Krajewski i Sławomir Raczyński.

Lista szkoleniowców, którzy prowadzili pierwszy zespół seniorów MKS Czarni w latach 1998/99-2021/22 jest stosunkowo długa i obejmuje trenerów o dość zróżnicowanym poziomie (zarówno formalnym jak i rzeczywistym). Na liście tej znaleźli się w kolejności sprawowania funkcji trenera pierwszego zespołu: E. Heksel, K. Jaszczerski, E. Warsiński, R. Mechlik, W. Niedziwiedzki, J. Zygadło, E. Budziwojski¹³³, S. Matuk, K. Iwański, M. Malinowski, S. Matuk, Z. Tymiński, K. Lisowski, K. Stabik, M. Malinowski, P. Haberka, T.Ficek, S.Hartman, P. Cisewski, S. Matuk, S. Chorstowski.

W rozdziale zamierzamy przedstawić zmagania pierwszej drużyny MKS-u Czarnych Pruszcz Gdański na przestrzeni prawie ćwierćwiecza.¹³⁴W punkcie pierwszym zarysujemy początkowe lata zespołu z nadraduńskiego miasta spędzone w lidze (klasie) okręgowej. Drugi punkt obejmować będzie fakty związane z grą Czarnych w najwyższej grupie rozgrywkowej seniorów prowadzonej przez Pomorski Związek Piłki Nożnej – IV lidze. W trzecim punkcie pokażemy kolejne kilkanaście lat zmagania zespołu Czarni Pruszcz w rozgrywkach klasy okręgowej (V ligi).

132 Warto przytoczyć też inne fakty związane z powołaniem kolejnych zespołów piłkarskich w Czarnych Pruszcz: czerwiec 2001 – utworzenie zespołu rezerw seniorów, wrzesień 2006 – powołanie drużyny młodzieżowej, czerwiec 2008 – przejście od UKS Jantar Pruszcz Gdański zespołu juniorów (rocznik 1991).

133 Zmarł 7 lutego 2005 roku, będąc szkoleniowcem pierwszej drużyny seniorów MKS-u Czarnych.

134 Z uwagi na rozmiary publikacji zmuszeni jesteśmy pominąć pokazanie niewątpliwych sukcesów zespołu rezerw seniorskich, jak i zespołów juniorskich (wszak pierwsza drużyna seniorów w każdym klubie jest wizytówką całego klubu).

1. Pruszczańscy Czarni w pierwszych latach po reaktywowaniu

Po załatwieniu wszystkich spraw formalno-organizacyjnych na linii MOSiR Pruszcz – Czarni Pruszcz, od wiosny sezonu 1998/99 Czarni mogli już występować pod swoim szyldem w rywalizacji ligi okręgowej. Był to dość specyficzny sezon, gdyż część głównie przodujących zespołów z ubiegłego roku rozgrywkowego w lidze okręgowej została przeniesiona do nowej międzywojewódzkiej IV ligi (grupującej 16 drużyn), zwalniając tym samym kilka miejsc w lidze okręgowej.¹³⁵W gdańskiej lidze okręgowej ostatecznie do współzawodnictwa przystąpiło 16 teamów, w tym jeszcze MOSiR Pruszcz Gd. Od rundy wiosennej zespół MOSiR-u przyjął nazwę Czarni Pruszcz Gdański. Tabela finalna sezonu 1998/99 w gdańskiej lidze okręgowej przedstawiała się następująco:

17 Tabela gdańskiej ligi okręgowej – sezon 1998/99

1.	Orkan Rumia	66	66:18
2.	Polonia Gdańsk	60	54:21
3.	GTS (GOSiR) Kolbudy	57	49:29
4.	Orlęta Reda	55	48:25
5.	Wierzyca Pelplin	48	45:36
6.	Motława Suchy Dąb	46	52:42
7.	FC Sopot	46	44:36
8.	Victoria Kaliska	44	45:36
9.	Radunia Stężycza	42	47:48
10.	Czarni (MOSiR) Pruszcz	42	53:46
11.	MRKS Gdańsk	42	40:48
12.	Potok Pszczółki	38	55:60
13.	Kaszubia II Kościerzyna	29	39:75

¹³⁵ Gdański desant w stupsko-gdańskiej IV lidze tworzyli: Bałtyk Gdynia, Wierzyca Starogard, Gryf Wejherowo, Wisła Tczew, Cartusia Kartuzy, Stolem Gniewino, Orzeł Choczewo, Gedania Gdańsk, Wiercisa Skarszewy i Unia Tczew.

14.	Orkan Gdynia	21	28:57
15.	Lechia/Polonia Gdańsk	21	28:60
16.	Neptun/Wiśła Zduny	18	35:91 ¹³⁶

Czarni w swoim pierwszym po reaktywowaniu sezonie jeszcze mocno powiązani byli z długoletnim monopolistą w pruszczańskim futbolu MOSiR-em, wywalczyli ostatecznie dziesiątą pozycję, co należało uznać za zadawalające osiągnięcie jak na nietypowego beniaminka.

Sezon 1999/2000 był już w pierwszym, w pełni samodzielnym rokiem rozgrywkowym dla pruszczańskich Czarnych.¹³⁷ Jedenastka z Pruszcza Gdańskiego po niewielkich wzmocnieniach personalnych spisła się dość dobrze rywalizując z 17 zespołami z okręgu gdańskiego. Zajęła ostatecznie piąte miejsce, gromadząc 63 punktów (bramki 56:42). Pruszczanie zostali wyprzedzeni przez Cermak Opalenie, Orleńta Reda, Radunię Stężyca i FC Sopot. Czarni okazali się lepsi od Potoku Pszczółki, Kaszubii Kościerzyna, MRKS-u Gdańsk, Unii Tczew, Kaszub Potchowo, Wierzycy Pelplin, GTS-u Kolbudy, Motławy Suchy Dąb, Korony Rywałd, Ceramiki Łubiana, Handlu Puck, Victorii Kaliska i Orkanu Gdynia.¹³⁸

Rywalizacja na szczeblach seniorskich i juniorskich w sezonie 2000/01 toczyła się już pod auspicjami nowo powołanego Pomorskiego Związku Piłki Nożnej. Ustalono, że nowy związek regionalny w rozgrywkach seniorów prowadzić będzie: IV ligę wojewódzką (jako najwyższą w związku), trzy klasy okręgowe, siedem klas A i na samym dole kilkanaście grup klasy B. Zespoły do nowoutworzonych grup rozgrywkowych zostały dobrane arbitralnie, na podstawie wyników z poprzedniego sezonu oraz chęci „wyzbycia się białych plam” w dużym organizmie wojewódzkim. W Pruszczu po cichu liczone, że Czarni mogą zostać przydzieleni do IV ligi. Niestety rzeczywistość okazała się mniej przychylna.¹³⁹ Ostatecznie Czarni Pruszcz trafili do jednej z trzech grup klasy okręgowej. W pierwszym roku pobytu na szczeblu klasy okręgowej, sezon 2000/01, piłkarze z miasta nad

¹³⁶ P. Chomicki, Piłkarskie dzieje..., t. III, s. 228.

¹³⁷ Obok ligi okręgowej funkcjonowała także IV liga międzywojewódzka, która w tym sezonie zakończyła swój piłkarski żywot w związku z powołaniem nowych dużych związków regionalnych piłki nożnej, gdzie „stworzono” zupełnie nowy system rywalizacji dla drużyn przynależnych do regionalnej struktury.

¹³⁸ W. Wika, Piłka nożna w Tczewskiej Unii 1922-2002, Tczew 2002, s.78.

¹³⁹ Do IV ligi pomorskiej w jej pierwszym sezonie funkcjonowania zaliczono 20 zespołów: Chojniczanka, Cartusia, Wiśła Tczew, Gedania Gdańsk, Pogoń Lębork, Radunia Stężyca, Orleńta Reda, Polonia Gdańsk, Lechia/Polonia II Gdańsk, Olimpia Sztum, Jantar Ustka, Wieżycza Starogard, Stołem Gniewino, Pomezania Malbork, Powiśle Dzierżoń, Piast Człuchów, Orkan Rumia, Żuławy Nowy Dwór, Chrobry Charbowo i Orzeł Choczewo.

Radunią trafili do I grupy klasy okręgowej, gdzie przyszło im potykać się z czteremnastoma zespołami. Ostatecznie Czarni wywalczyli czwarte miejsce, inkasując 28 meczach 48 punktów (bramki 62:39). Awans do IV ligi wywalczyły zespoły: Unii Tczew, Kaszub Połchowo oraz Gryfa 95 Słupsk. Pruszczanie zostali wyprzedzeni przez Kaszubię Połchowo, MRKS Gdańsk i Orła Trąbki Wielkie. Czarni na pobitym polu pozostawili: FC Sopot, GTS Kolbudy, Sporting Leżno, Kaszubię II Kościerzyna, Potok Pszczółki, Celtic Reda, Rondo Gdańsk, Motławę Suchy Dąb, Ceramikę Łubiana, Handel Puck i Olimpię Osowa.¹⁴⁰

Sezon 2001/02 Czarni Pruszcz Gdański grali w grupie I klasy okręgowej. Rywalizując z 14 zespołami, uplasowali się ostatecznie na trzeciej pozycji w tabeli końcowej gromadząc w 28 meczach 57 punktów (bramki 67:26). Tabela dość udanego sezonu prezentowała się następująco:

18 Tabela pomorskiej klasy okręgowej – grupa I, sezon 2001/02

1.	Nordcoop Gdańsk	63	53:14
2.	KP Sopot	59	65:27
3.	Czarni Pruszcz Gdański	57	67:26
4.	Orzeł Trąbki Wielkie	55	53:36
5.	Orkan Rumia	47	58:43
6.	GTS Kolbudy	45	42:31
7.	KS Żukowo	37	45:49
8.	Rondo Gdańsk	35	38:51
9.	Orzeł Choczewo	31	39:49
10.	Nauta Gdynia	30	37:45
11.	Sporting Leżno	30	45:49
12.	Motława Suchy Dąb	28	37:57
13.	Ceramik Łubiana	24	32:60

¹⁴⁰ Encyklopedia Piłkarska FUJI. Rocznik 2001-2002, red. A. Gowarzewski, Katowice 2001, s. 121-122.

14.	Handel Puck	21	31:60
15.	Potok Pszczółki	20	29:64 ¹⁴¹

Awans do IV Ligi uzyskały Nordcoop oraz Rodło Kwidzyn (gr. II) i Piast Człuchów (gr. III). Pruszczanie byli blisko awansu, ale przegrali rywalizację z KP Sopot o dwa punkty (by walczyć o IV ligę w barażach). Zespół Czarnych prowadził trener W. Niedziwiedzki, a występowali w nim: A. Opuszewicz, M. Winształ, M. Kwiecień, M. Malinowski, T. Durda, P. Kiedyk, A. Niedziwiecki, J. Brukwicki, D. Moske, T. Skonieczny, M. Małek, T. Miklis, K. Sikorski, A. Sutkowski, T. Lewandowski, A. Hawrysiuk, A. Sokalski, A. Kozłowski, B. Osior, M. Grzelak.

Rok rozgrywkowy 2002/03 dał znowu pruszczańskim Czarnym trzecie miejsce w rozgrywkach klasy okręgowej. Wprawdzie miejsce na podium, ale niepremiowane awansem. Występując w grupie I, Czarni zdobyli w 28 meczach 60 punktów (bramki 68:27), co pozwoliło im na zajęcie miejsca na czele tabeli. Znowu zabrakło dwóch punktów do drugiej Raduni Stężyca, by barażować o IV ligę. Mistrzem gr. I został Orkan Rumia. Czarni w pokonanym polu zostawili: GKS Sierakowice, Nautę Gdynia, GTS Kolbudy, Gedanię Gdańsk, Sporting Leżno, Orła Trąbki Wielkie, Mołławę Suchy Dąb, Huragana Przodkowo, Polonię Gdańsk, Start Mrzezino, KS Żukowo i Olimpię Osowa. Z grupy II do IV ligi awansowała Lechia Gdańsk, a z grupy III przesunęli się do IV ligi piłkarze Wybrzeża Objazda.¹⁴²

W batalii 2003/04 na szczyble klasy okręgowej Czarni Pruszcz, występując tym razem w II grupie pomorskiej klasy okręgowej, ponownie zameldowali się w czołówce. Grając z piętnastoma zespołami, wywalczyli trzecią pozycję, gromadząc w 30 meczach 60 punktów (bramki 99:51). Mistrzem grupy zostało Rodło Kwidzyn, a druga była Wierzyca Pelplin.¹⁴³ Czarnym zabrakło do drugiej w tabeli Wierzyca czterech punktów. Piłkarze z nadraduńskiego miasta wyprzedzili w ostatecznej tabeli: Żuławy Nowy Dwór, Borowiaka Czersk, Powiśle Stary Targ, LZS Waplewo, Sokota Zblewo, Kolejarza Chojnice, Pogoń Prabuty, Tęczę Brusy, Pogoń Smętowo, Grom-Brzozę Kleszczewo, Subkowie-Unię II Tczew, Wietcisę Skarszewy i Agrę Ostrowite. Awans do IV ligi oprócz Rodła uzyskały Radunia Stężyca i Jantar Ustka (z pierwszych miejsc)¹⁴⁴.

Sezon 2004/05 okazał się dla Czarnych z Pruszcza Gdańskiego wyjątkowo

141 Encyklopedia Piłkarska FUJI. Rocznik 2004-2005, red. A. Gowarzewski, Katowice 2004, s. 146.

142 Encyklopedia Piłkarska FUJI. Rocznik 2003-2004, red. A. Gowarzewski, Katowice 2003, s. 152.

143 Wierzyca Pelplin otrzymała szansę gry w IV lidze, grając w barażach, niestety dwukrotnie przegrała z Bałtykiem Gdynia i pozostała w klasie okręgowej.

144 Encyklopedia Piłkarska FUJI. Rocznik 2004-2005, red. A. Gowarzewski, Katowice 2004, s. 146.

szczęśliwy. Po trzykrotnym zdobywaniu miejsca na podium udało się wreszcie przełamać "dobrodziejstwo" trzeciej lokaty i wywalczyć w bardzo dobrym stylu pierwsze miejsce w II grupie pomorskiej klasy okręgowej premiowane awansem do IV ligi. Tabela finalna tego niezwykle udanego sezonu dla MKS-u Czarnych wyglądała następująco:

19 Tabela pomorskiej klasy okręgowej- grupa II, sezon 2004/05

1.	Czarni Pruszcz Gdański	89	145:17
2.	Wierzyca Pelplin	76	106:26
3.	Borowiak Czersk	62	82:53
4.	Żuławy Nowy Dwór	56	73:45
5.	Pogoń Prabuty	50	65:49
6.	Kolejarz Chojnice	43	52:46
7.	Sokół Zblewo	41	46:51
8.	Wiśła Korzeniewo	39	43:56
9.	KS Grabowo Kościerskie	38	45:58
10.	Powisłe Stary Targ	37	44:64
11.	Grom-Brzoza Kleszczewo	37	42:52
12.	Chojniczanka II Chojnice	36	46:72
13.	Olimpia II Sztum	30	39:76
14.	LKS Waplewo	28	34:82
15.	Pogoń Smętowo	27	35:72
16.	Tęcza Brusy	6	11:92 ¹⁴⁵

W roku zakończonym awansem drużyny Czarnych zespół prowadzili trenerzy

¹⁴⁵ Encyklopedia Piłkarska FUJI. Rocznik 2005-2006, red. A. Gowarzewski, Katowice 2005, s. 116.

E. Budziwojski i S. Matuk, a grali najczęściej: D. Kado, M. Winształ, P. Jakubiak, D. Stasiuk, A. Niedziwicki, D. Moske, Ł. Poźniak, P. Kiedyk, M. Kwiecień, S. Kalinowski, J. Olewiński, T. Miklis, G. Grzegorzczak, M. Malek, B. Polak, K. Jabłoński, A. Hawrysiuk, P. Wiśniewski, W. Kopeć, M. Mospinek, S. Kowalkowski, T. Skonieczny, K. Dymanowski, A. Sutkowski, K. Sikorski, M. Grzelak i R. Barączuk.¹⁴⁶Prezesem klubu był wówczas Stefan Skonieczny, kierownikiem drużyny Zdzisław Miklis, kapitanem zespołu był Marcin Kwiecień, a miano najlepszego strzelca drużyny wywalczył Adam Sutkowski (25 bramek).

Po siedmiu latach walki na szczeblu ligi (klasy) okręgowej Czarni Pruszcz Gdański śmiało podjęli udaną batalię do wrót IV ligi. Warty podkreślenia był fakt, że w drużynie występowali w zdecydowanej większości piłkarze, którzy pierwsze kroki stawiali na boiskach w Pruszczu Gdańskim. Triumf w klasie okręgowej, połączony z awansem na wyższy szczebel rozgrywek, był także sukcesem zarządu Czarnych Pruszcz, działaczy piłkarskich, którzy pierwsze kroki na polu sportu piłkarskiego zaczęli stawiać dopiero u schyłku XX wieku. Trzeba również wspomnieć o przychylnym nastawieniu władz miasta i powiatu do młodego organizmu piłkarskiego, a także o służebnej roli Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji w Pruszczu Gdańskim.

2. Jedenastka czarno-żółto-czerwonych na szczeblu IV ligi pomorskiej

Czwarta liga pomorska jest jedną z szesnastu grup rozgrywkowych powołanych w polskim futbolu po ostatniej głębokiej reformie systemu piłkarskiego, wynikającej z generalnych zmian w administracji terenowej (powołanie nowych, dużych 16 województw). Pomorska IV liga należy do elitarnych grup rozgrywkowych, istnieje od sezonu 2000/2001, a grupuje około 20 najlepszych zespołów zrzeszonych w Pomorskim Związku Piłki Nożnej.¹⁴⁷

Jedenastka Czarnych po pięciu latach gry w jednej z grup pomorskiej klasy okręgowej awansowała w dobrym stylu w sezonie 2004/05 do najwyższej w hierarchii związkowej grupy rozgrywkowej.¹⁴⁸ W roku rozgrywkowym 2005/06 liczyła IV liga 18 zespołów, w tym czterech beniaminków: Wierzyca Pelplin, Bytovia Bytów, Start Mrzezino i Czarni Pruszcz. Po rozegraniu 34 serii spotkań ukształtowała się, w czerwcu 2006 roku, następująca tabela końcowa:

146 Weronika C., Czarni IV liga. Zastużony awans pruszczańskich piłkarzy, „Więzi”- czasopismo społeczno-kulturalne, rocznik 2005, nr 2.

147 Wyższymi grupami (dywizjami) rozgrywkowymi są w polskim systemie rozgrywek: ekstraklasa, I liga, II liga i III liga.

148 Okresowo Pomorski Związek Piłki Nożnej prowadził również, na przemian z innymi regionalnymi związkami piłkarskimi, rozgrywki III ligi.

20 Tabela IV ligi pomorskiej – sezon 2005/06

1.	Rodło Kwidzyn	78	83:42
2.	Wierzyca Starogard	64	79:47
3.	Wierzyca Pelplin	64	81:56
4.	Bytovia Bytów	63	60:38
5.	Powiśle Dzierzgoń	58	70:46
6.	Bałtyk Gdynia	57	67:47
7.	Start Mrzezino	54	57:38
8.	Czarni Pruszcz Gdański	52	70:58
9.	Orlęta Reda	48	46:43
10.	Orkan Rumia	48	57:52
11.	Arka II Gdynia	43	60:48
12.	Jantar Ustka	43	40:53
13.	Kaszuby Potchowo	43	46:47
14.	Unia Tczew	40	40:71
15.	Olimpia Sztum	37	48:76
16.	Wisła Tczew	26	37:81
17.	Gryf 95 Słupsk	22	38:80
18.	Pomezania Malbork	15	39:93 ¹⁴⁹

Kwidzynianie po zakończeniu sezonu mogli się cieszyć awansem do III ligi, natomiast zupełnie inne nastroje zapanowały w Malborku, Słupsku i Tczewie, z których drużyny zostały zdegradowane do klasy okręgowej (zespoły Unii i Wisły Tczew przegrały baraże z Huraganem Przodkowo oraz Czarnymi Czarne). Status zachowała natomiast Olimpia Sztum, która wygrała baraż z Radunią Stężyca. Jedenastka Czarnych w swoim pierwszym podejściu spisła się zupełnie dobrze,

¹⁴⁹ Encyklopedia Piłkarska FUJI. Rocznik 2006-2007, red. A. Gowarzewski, Katowice 2006, s. 121.

prezentując się nieźle na boisku i gromadząc ponad 50 punktów, przy bardzo dobrym bilansie bramkowym.

Drugi kolejny sezon 2006/07 pobytu Czarnych w IV lidze nie był już tak efektywny, jak jego pierwsza ostona. Jedenastka Czarnych występująca w 18-zespołowej IV lidze ledwie uchwalała swój ligowy byt, zajmując trzynaste miejsce (ostatnie bezpieczne przed strefą zespołów, które musiały bronić czwartoigoowej egzystencji w barażach z drugimi zespołami z klas okręgowych). Pruszczanie zdobyli w 34 meczach 38 punktów (bramki 52:75). Mistrzostwo uzyskał zespół Wierzycy Pelplin, a spadły drużyny: Jantara Ustka, Wierzycy Starogard i Startu Mrzezino.¹⁵⁰

Czego nie udało się wywalczyć w potyczkach czwartoligowych piłkarze Czarnych pomścili w rozgrywkach Pucharu Polski edycji 2006/2007 na szczeblu centralnym. Czarni Pruszcz wyjątkowo dobrze spisali się w rozgrywkach okręgowych Pucharu Polski, pokonując kolejno: Kaszuby Potchowo, Bałtyk Gdynia, Cartusią Kartuszy, by w finale zwyciężyć Kaszubię Kościerzyna 3:2.¹⁵¹

Uzyskując przepustkę na szczebel ogólnopolski (po zdobyciu wojewódzkiego Pucharu Polski), Czarni Pruszcz zaliczyli dwie serie meczy na szczeblu centralnym. W I rundzie (1/64 finału) na boisku w Pruszczu Gdańskim 15 sierpnia 2006 roku pokonali zdecydowanie Kłos Pęczyce 6:1 (0:0). Bramki dla Czarnych zdobyli: Sutkowski – 2, Poźniak – 2, Jakubiak – 1, i Kwiecień – 1. W drugiej rundzie krajowego Pucharu Polski przeciwnik był już bardziej utytułowany. Do Pruszcza Gdańskiego zjechała 22 sierpnia 2006 roku białostocka Jagiellonia. „Jaga” nie dała żadnych szans pruszczańskim czwartoligowcom, gromiąc ich 1:5 (0:1). Honorową bramkę dla Czarnych uzyskał Malinowski (z rzutu karnego w 90 minucie).¹⁵²

Trzeci rok pobytu na szczeblu IV ligi zakończył się dla drużyny z grodu nad Radunią porażką. Gdyby nie doszło do reformy rozgrywek na szczeblu III ligi, od sezonu 2008/09 Czarni zostaliby zdegradowani.¹⁵³ Mieli jednak trochę szczęścia i pomimo że w sezonie zasadniczym zdobyli tylko 25 punktów (bramki 28:74), co dało im przedostatnią siedemnastą pozycję w tabeli końcowej Czarni Pruszcz Gdański, zachowali czwartoligowy status. Nie musieli nawet walczyć w barażach (jak to przyszło ostatniej w tabeli drużynie Czarnych Czarne). Można rzec, że przy „zielonym stoliku” zdobyli Czarni z Pruszcza przepustkę na kolejny sezon w IV lidze.¹⁵⁴

150 Encyklopedia Piłkarska FUJI. Rocznik 2007-2008, red. A. Gowarzewski, Katowice 2007, s. 127.

151 Mecz finałowy został rozegrany na stadionie MOSiR-u w Pruszczu Gdańskim.

152 Puchar Polski. Dzieje rozgrywek o piłkarskie trofeum pod patronatem Prezydenta Rzeczypospolitej 1926-2018, red. A. Gowarzewski, Katowice 2018, s. 268.

153 Siedem pierwszych zespołów z pomorskiej IV ligi zostało przeniesionych do III ligi (pomorskiej i zachodniopomorskiej).

154 Encyklopedia Piłkarska FUJI. Rocznik 2008-2009, red. A. Gowarzewski, Katowice 2008, s. 129.

Kolejny sezon w czwartoligowym towarzystwie był równie skomplikowany jak poprzedni dla zespołu z Pruszcza Gdańskiego. Zmniejszonej do 16 zespołów IV lidze Czarni wprawdzie zajęli jedenaste miejsce, gromadząc 37 punktów (bramki 43:63), jednak aby zachować swoją egzystencję w IV lidze musieli „barażować” z drużyną Czarnych Czarne. Baraże przegrali dwukrotnie 2:0 i 2:1 i gdy wydawało się, że będą musieli od nowego sezonu występować o klasę niżej, uśmiechnął się do zespołu Czarnych los. Z uwagi na to, że od lata 2009 w nowych rozgrywkach nie wystartowały wyżej sklasyfikowane zespoły i zwolniło się jedno miejsce, organ prowadzący współzawodnictwo na szczeblu IV ligi postanowił dołączyć drużynę Czarnych Pruszcza Gdański do rywalizacji w sezonie 2009/10 w najwyższej klasie rozgrywkowej w okręgu.¹⁵⁵

Piąty sezon pobytu na szczeblu czwartoligowym drużyny występującej w czarno-żółto-czerwonych barwach okazał się dla pruszczańskich graczy kompletnie nieudany. Liczono wprawdzie, że do trzech razy sztuka i szczęście po raz trzeci uśmiechnie się do piłkarzy z miasta nad Radunią. Rzeczywistość okazała się być bardziej brutalna, a piłkarze którym los sprzyjał w dwóch poprzednich sezonach utracili w roku 2009/10 przystawioną dozę szczęścia. Grali bardzo kiepsko, w 16-zespołowej grupie rozgrywkowej zajęli ostatnie miejsce, zdobywając tylko 20 punktów (bramki 34:82), co zakończyło się spadkiem do klasy okręgowej. Dwa pierwsze w tabeli zespoły Lechia Gdańsk i Orłęta Reda uzyskały awans do III ligi, zespoły zaś z miejsc 3-12 zachowały czwartoligowy byt (Gryf Tczew, Wierzyca Pelplin, Pomezania Malbork, Huragan Przdokowo, Pomorze Potęgowo, Olimpia Sztum, Powiśle Dzierżoń, Wietcisa Skarszewy, Korol Dębica, Żuławy Nowy Dwór). Los Czarnych Pruszcza Gdański podzieliły zespoły z miejsc 13-15: Czarni Czarne, Orzeł Trąbki Wielkie i Rodło Kwidzyn.¹⁵⁶

Po pięciu latach rozgrywkowych na poziomie IV ligi, z których dwa były w miarę udane, dwa dość przeciętne, ale zakończone „happy endem”, a jeden wyjątkowo zły, piłkarze z Pruszcza musieli zasmakować goryczy degradacji. Od sezonu 2010/11 przyszło im występować w jednej z trzech grup pomorskiej klasy okręgowej. Nastął czas na refleksję, transfery, zmiany kadrowe w zespole i stworzenie nowego teamu, który będzie miał szanse rychłego powrotu na szczebel IV ligi.

3. Długi serial w pomorskiej klasie okręgowej piłkarzy z boiska przy ul. Chopina

Po spadku piłkarzy Czarnych zostali zakwalifikowani do grupy I klasy okręgowej, gdzie przyszło im walczyć w 14-zespołowej klasie rozgrywkowej. Znalazło się w niej dwóch spadkowiczów z IV ligi (Czarni i Orzeł Trąbki Wielkie) oraz czte-

¹⁵⁵ Encyklopedia Piłkarska FUJI. Rocznik 2009-2010, red. A. Gowarzewski, Katowice 2009, s. 164.

¹⁵⁶ Encyklopedia Piłkarska FUJI. Rocznik 2010-2011, red. A. Gowarzewski, Katowice 2010, s. 167.

rech beniaminków: Wikęd Kiełpino, KS Chwaszczyno, Czarni Przemysław, Korona Cedry Małe. Pruszczanie w 26 meczach uzyskali 32 punkty (bramki 42:58), co dało im na finiszu rozgrywek dziewiątą pozycję. Mistrzem klasy okręgowej w tej grupie została gdańska Polonia, gromadząc 61 punktów, a wicemistrzem Potok Pszczółki (obie te drużyny awansowały do IV ligi). Goryczy spadku doznały zespoły z miejsc od jedenastego do czternastego: Korona Zelistrzewo, Korona Cedry Małe, Błękitni Sobowidz i LZS Grunke Somonino.¹⁵⁷

Sezon 2011/12 toczył się w grupie I klasy okręgowej pod dyktando KS Chwaszczyno i GKS Kolbudy (te dwie jedenastki zdobyły upragniony awans do IV ligi). Czarni Pruszcz w grupie rozgrywkowej gdzie grało aż pięciu beniaminków sięgnęli po piątą pozycję, inkasując 41 punktów, bramki 48:59. Obok dwóch najlepszych jedenastek piłkarze z Pruszcza zostali ponadto wyprzedzeni przez GKS Sierakowice i Cartusię II Kartuzy. Ulubieńcy Pruszcza na pobitym polu pozostawili GKS Kowale, Wikęd Kebtowo, Gryf II Wejherowo, Olimpię Osowa, Amatora Kiełpino, Gedanię Gdańsk, Start Mrzezino, Orła Trąbki Wielkie i Orła Choczewo. Ten ostatni zespół wycofał się z rywalizacji już po jesieni i jako jedyny musiał opuścić szeregi klasy okręgowej.¹⁵⁸

Rywalizacja w roku rozgrywkowym 2012/13 przebiegała w nieco zmienionych warunkach. Wszystkie trzy grupy klasy okręgowej powiększono do szesnastu drużyn, co spowodowało m. in., że w grupie I grało aż pięciu beniaminków (Stolem Gniewino, Korona Zelistrzewo, Jagłar Kokoszki, Sporting Leżno i Mottawa Suchy Dąb). Mistrzostwo zdobył GOSRIT Wikęd Luzino – 76 punktów, wicemistrzostwo uzyskali piłkarze Amatora Kiełpino z 66 punktami (oba te zespoły awansowały do IV ligi). Kolejne lokaty w tabeli uzyskały: Olimpia Osowa, Orzeł Trąbki Wielkie, Stolem Gniewino, Czarni Pruszcz (44 punkty, bramki 51:47), Cartusia II Kartuzy, Korona Zelistrzewo, GKS Kowale, Jaguar Kokoszki, Start Mrzezino, Gedania Gdańsk, Sporting Leżno, GKS Sierakowice, Mottawa Suchy Dąb i Gryf II Wejherowo. Opuściły klasę okręgową aż cztery drużyny: dwie wycofując się z rozgrywek (Cartusia II i Korona) i dwie zajmując ostatnie miejsca (Mottawa i Gryf II).¹⁵⁹

Kolejny rok rywalizacji, 2013/14, był już o wiele lepszy, od pierwszych trzech sezonów ponownego pobytu w klasie okręgowej. Występując w grupie złożonej z 16 drużyn Czarni Pruszcz Gdański uplasowali się, po emocjonującym sezonie, na trzeciej pozycji w końcowej tabeli rozgrywek. Do awansu zabrakło tylko jednego punktu. Awans na szczebel IV ligi uzyskały drużyny MKS Władysławowo i Jaguar Kokoszki, dziesięć kolejnych zespołów zachowało na przyszły sezon status „okręgowca”, a cztery najstarsze musiały opuścić klasę okręgową, spa-

157 Encyklopedia Piłkarska FUJI. Rocznik 2011-2012, red. A. Gowarzewski, Katowice 2011, s. 163.

158 Encyklopedia Piłkarska FUJI. Rocznik 2012-2013, red. A. Gowarzewski, Katowice 2012, s. 172.

159 Encyklopedia Piłkarska FUJI. Rocznik 2013-2014, red. A. Gowarzewski, Katowice 2013, s. 172.

dając w rozgrywkach klasy B. Z uwagi, iż miejsce na podium w rozgrywkach nie tylko piłkarskich, zawsze jest uznawane za sukces drużyny i występujących w niej zawodników, zaprezentujemy końcową tabelę rozgrywek sezonu 2013/14. Finalna tabela ukształtowała się następująco:

21 Tabela pomorskiej klasy okręgowej – grupa I, sezon 2013/14

1.	MKS Władystawowo	64	77:39
2.	Jaguar Kokoszki	64	65:37
3.	Czarni Pruszcz Gdański	63	65:44
4.	Gedania Gdańsk	61	90:37
5.	Orkan Rumia	58	74:51
6.	Stolem Gniewino	52	81:37
7.	GKS Kowale	50	62:46
8.	Olimpia Osowa	50	54:38
9.	Czarni Przemysław	40	60:61
10.	GKS Sierakowice	35	47:65
11.	Potok Pszczółki	34	38:65
12.	Orzeł Trąbki Wielkie	32	49:68
13.	Sokół Etganowo	32	32:38
14.	Start Mrzezino	25	41:76
15.	Sporting Leżno	19	29:85
16.	GTS Rusocin	6	28:115 ¹⁶⁰

Po udanym cyklu rozgrywkowym w sezonie 2013/14 w zespole Czarnych Pruszcz Gdański wydatnie wzrosły aspiracje piłkarskie. Liczono, że niebawem poprzez solidną grę na poziomie „okręgówki”, pojawią się warunki do awansu na szczebel IV ligi. Rzeczywistość boiskowa okazała się jednak zupełnie inna. Pruszczanie w sezonie 2014/15, grając przeciętnie, uplasowali się dopie-

¹⁶⁰ Encyklopedia Piłkarska FUJI. Rocznik 2014-2015, red. A. Gowarzewski, Katowice 2014. s. 171.

ro na dziesiątym miejscu w sumarycznej tabeli sezonu. Jedenastka Czarnych Pruszcz zdobyła 34 punkty w 16-zespołowej grupie I klasy okręgowej, strzelając 54 bramki, a tracąc 61 goli.¹⁶¹ Sukces finalny w rocznej batalii odniósł jedenastki Stolemu Gniewino i Gedanii Gdańsk. Duet gniewińsko-gdański wyprzedził w sumarycznej tabeli sezonu: Orkan Rumia, KS Kamienica Królewska, GKS Kowale, Olimpię Osowa, GKS Sierakowice, Orleńta Reda, Sztorm Mosty, Czarnych Pruszcz Gdański, Potok Pszczółki, Orła Trąbki Wielkie, Portowca Gdańsk, Wietcistę Skarszewy, Błyskawicę Rekowo, Wisłę Steblewo. Cztery ostatnie zespoły we współzawodnictwie musiały opuścić progi klasy okręgowej.¹⁶²

Sezon 2015/16 był już nieco lepszy niż poprzedni. Uzyskano wyższą pozycję w rozgrywkach grupy I klasy okręgowej – ósmą lokatę¹⁶³. Czarni w 16-zespołowej grupie rozgrywkowej zdobyli 45 punktów (bramki 52:52). Awans rozgrywek tej grupy uzyskał zespół Orkana Rumia, a spadły do niższej klasy drużyny: Amator Kiepinio, Potok Pszczółki i Sporting Leźno.¹⁶⁴

Niewiele różnił się następny sezon rozgrywkowy 2016/17 od rywalizacji w sezonie ubiegłorocznym. Czarni współzawodnicząc z innymi 15 drużynami, zostali sklasyfikowani na mecie rywalizacji na piątym miejscu, zdobywając w 28 meczach (po wycofaniu się w 15 kolejce zespołu Olimpia Osowa) 48 punktów (15 zwycięstw, 3 remisy i 10 porażek), z dodatnim bilansem bramkowym 66:56. Lider Wikęd Luzino awansował do IV ligi a Eko-Prod Szemud, Start Mrzezino i wspomniana wyżej Olimpia Osowa zostały relegowane do niższej klasy.¹⁶⁵

Udanie występował piłkarze nadraduńskiego grodu w rozgrywkach klasy okręgowej (grupa I) w sezonie 2017/18, plasując się po raz drugi, po spadku z IV ligi, w pierwszej trójce, zajmując drugą lokatę. Przytoczyć wypada w tym miejscu końcową tabelę rozgrywek:

Tabela 22 Tabela pomorskiej klasy okręgowej – grupa I, sezon 2017/18

1.	GKS Kowale	77	110:34
2.	Czarni Pruszcz Gdański	71	79:34
3.	MKS Władystawowo	68	74:31

161 Porównując zdobytych punktów i bramkową sezonów 2013/14 i 2014/15 widać, że wywalczone aż o 29 mniej punktów, a bilans bramkowy z dodatniego (+ 11) zmienił się w ujemny (-7).

162 Encyklopedia Piłkarska FUJI. Rocznik 2015-2016, red. A. Gowarzewski, Katowice 2015. s 175.

163 Od roku 2016 zaprzestano na kilka lat wydawanie Encyklopedii Piłkarskiej Fuji. Roczniki. Stąd też posilkować będziemy się przy prezentacji wyników finalnych źródłami elektronicznymi (Pomorski Futbol).

164 „Pomorski Futbol”, sezon 2015/16 (archiwum).

165 „Pomorski Futbol”, sezon 2016/17 (archiwum).

4.	Orlęta Reda	55	93:45
5.	Wietcisa Skarszewy	55	74:47
6.	KS Kamienica Królewska	49	82:46
7.	Bałtyk II Gdynia	44	66:49
8.	Orzeł Trąbki Wielkie	43	51:55
9.	Sztorm Mosty	40	45:50
10.	GKS Sierakowice	36	45:54
11.	Gedania II Gdańsk	34	48:61
12.	Polonia Gdańsk	32	42:50
13.	Kaszuby Połchowo	29	59:96
14.	Sokół Ełganowo	21	28:83
15.	Kamionka Sopot	18	36:106
16.	KS Mściszewice	10	34:125 ¹⁶⁶

Bardzo dobra zdobycz punktowa nie promowała w tym sezonie awansu drugiego zespołu do IV ligi. Była jednak sygnałem, że w pruszczańskiej piłce coś ruszyło i należało się spodziewać w kolejnych latach rozgrywkowych wywalczenia pierwszej lokaty, gwarantującej finalny sukces w postaci awansu do najwyższej w hierarchii grupy rozgrywkowej w Pomorskim Związku Piłki Nożnej.

Sezon 2018/19 był już jednak zdecydowanie gorszy niż zmagania w roku poprzednim. Zespół Czarnych ponownie obniżył loty i po trzydziestu meczach, zdobywając 45 punktów (bramki 50:57) został sklasyfikowany ostatecznie na siódmej pozycji. Liderem I grupy klasy okręgowej został po całym cyklu rozgrywkowym zespół Cartusi Kartuzy i to on wywalczył po pasjonującej walce miejsce w IV lidzie, wyprzedzając drugie MKS Władysławowo, przy takiej samej liczbie punktów, lepszym bilansem w meczach między zainteresowanymi zespołami. Kolejne lokaty wywalczyły drużyny klubów: Wietcisa Skarszewy, Orlęta Reda, Potok Pszczółki, Sztorm Mosty, Czarni Pruszcz Gdański, Bałtyk II 166 „Pomorski Futbol”, sezon 2017/18 (archiwum).

Gdynia, Zenit Łęczyce, Sporting Leżno, Orzeł Trąbki Wielkie, GKS Sierakowice, Portowiec Gdańsk, Gedania II Gdańsk, Polonia Gdańsk i KS Kamienica Królewska (wycofana w trakcie rozgrywek po rundzie jesiennej). Ostatnie pięć drużyn w tabeli zostało zdegradowanych.¹⁶⁷

W sezonie 2018/19 zespół był prowadzony przez trenera Szymona Chorostowskiego, kierownikiem drużyny był Wiesław Włodarczyk, a grali następujący piłkarze: K. Dąbrowski, D. Kaleciński, P. Jaszczuk, J. Pelowski, R. Wojczuk, K. Guzowski, K. Łepiński, T. Możejko, D. Lewczuk, K. Kusz, M. Brzoska, M. Majsak, T. Zawodziński, J. Guzowski, J. Karwat, P. Barczak, K. Majszak, D. Rybicki, F. Romanienia, S. Kuzio, J. Kołodziej, S. Zawada, J. Poźniak, T. Poźniak, J. Malinowski i B. Lewandowski.

Zmagania w roku rozgrywkowym 2019/20 były bardzo ograniczone. Na skutek pandemii COVID-19 udało się rozegrać jedynie piętnaście serii spotkań. Organ prowadzący rozgrywki uznał, że tabela końcowa batalii 16-zespołowej I grupie pomorskiej klasy okręgowej (V liga) zostanie zamknięta po rozegraniu tylko połowy przewidzianej przez terminarz spotkań. W tym skróconym sezonie pruszczańscy Czarni zajęli ósmą lokatę, gromadząc 20 punktów (bramki 32:31). Awans zdobył zespół MKS Władysławowo, a drugi w tabeli klub (Wietcisa Skarszewy) uzyskał szansę gry na szczeblu IV ligi „barażując” z drugimi zespołami z dwóch pozostałych grup (Sparta Sycewice i Chojniczanka II Chojnice). Wietcisa Skarszewy nie wygrała żadnego z meczy barażowych i pozostała w klasie okręgowej na następny sezon. Najlepsi w barażach okazali się piłkarze rezerw Chojniczanki i oni mogli się od nowej edycji cieszyć się sukcesem awansu. Temy z Władysławowa i Skarszew wyprzedziły zespoły: Sopotka Akademia Piłkarska Sopot, Błyskawica Reda-Rekowo, Bałtyk II Gdynia, GLKS Różyny, Potok Pszczółki, Czarni Pruszcz Gdański, GKS Kolbudy, Orzeł Trąbki Wielkie, Sporting Leżno, Sztorm Kosakowo, Zenit Łęczyce, Orleńka Reda, Orkan Gdynia i GTS Mokry Dwór. Z uwagi na „okrojony” sezon rozgrywek nie zanotowano w tym cyklu rozgrywkowym spadków (nie licząc klubów, które się wycofały z rywalizacji).¹⁶⁸

W roku 2020/21 przyszło walczyć drużynie Czarnych z Pruszcza Gdańskiego aż z 17 zespołami. Cykl rozgrywkowy został podzielony na dwie specyficzne rundy (w pierwszej grały wszystkie drużyny w systemie każdy z każdym, a w drugiej rundzie podzielono drużyny na dwie grupy: mistrzowską i spadkową (rozegrano więc 17 serii spotkań jesienią i 10 serii spotkań wiosną). Zwycięsko z tych dość skomplikowanych bojów wyszli piłkarze Czarnych, zdobywając po zaciętej

167 A. Gowarzewski, Encyklopedia Piłkarska FUJI. Rocznik 2019, Katowice 2019, s. 215. (od roku 2018 reaktywowano wydawanie Encyklopedii Piłkarskiej FUJ). Roczniki, w wydaniu z 2018 roku nie uwzględniono wyników rywalizacji na niższych szczeblach rozgrywek – sezon 2015/16, 2016/17 i 2017/18.

168 A. Gowarzewski, Encyklopedia Piłkarska FUJI. Rocznik 2019-2020, Katowice 2020, s. 209.

walce awans na szczebel IV ligi. Końcowa tabela tego udanego sezonu przedstawiała się następująco:

23 Tabela pomorskiej klasy okręgowej – grupa I, sezon 2020/21

1.	Czarni Pruszcz Gdański	27	58	87:43
2.	Orkan Rumia	27	56	98:43
3.	AS Kolbudy	27	55	79:37
4.	Zenit Łęczyce	27	55	80:43
5.	Ogniwo Sopot	27	51	82:42
6.	GLKS Różyny	27	49	85:66
7.	Błyskawica Reda	27	38	71:78
8.	Sopocka AP	27	36	61:61
9.	Kamionka Sopot	27	33	45:62
10.	Orzeł Trąbki Wielkie	27	47	69:51
11.	Orlęta Reda	27	38	74:43
12.	Bałtyk II Gdynia	27	38	69:61
13.	GKS Sierakowice	27	35	69:67
14.	GTS Goszyn	27	32	45:72
15.	Sztorm Kosakowo	27	27	52:67
16.	GTS Mokry Dwór	27	27	52:70
17.	Sporting Leżno	27	20	44:67
18.	Potok Pszczółki	27	0	81:97 ¹⁶⁹

Czarni Pruszcz awansowali do IV ligi, gdzie rywalizować mieli z 20 zespołami 169 „Pomorski Futbol”, sezon 2020/21, klasa okręgowa – grupa I.

mi. Z grupy I po rozegraniu baraży Żuławami Nowy Dwór i Lipniczanką Lipnice awansował Orkan Rumia oraz mistrzowie grup: Borowiak Czersk (grupa II) i Sparta Sycewice (grupa III).

Trenerem zespołu był S. Chorostowski a najczęściej grali w nim: Dąbrowski, Czorniej, Jaruszek, Wojczuk, Jaszczyk, Olszewski, Czapiewski, Majsak, Pawlak, Lewandowski, Poźniak, Karwat, Brzóska, Zawodziński, Majszech, Kuzio, Guzowski K., Guzowski J., Malek.

Czarni Pruszcz Gdański po jedenastu sezonach walki na poziomie klasy okręgowej (V liga) uzyskali wreszcie upragniony awans do najwyższej klasy rozgrywkowej w pomorskim związku piłkarskim – IV ligi. Od 7 sierpnia 2021 roku rozpoczęli w Pruszczu Gdańskim zwycięstwem nad Bytovią Bytów 3:1 nowy rok rozgrywkowy 2021/22, po raz szósty już, po reaktywowaniu klubu, w elitarnej grupie rozgrywkowej w związku regionalnym, kreśląc w ten sposób nowe karty w dziejach pruszczańskiej piłki nożnej.

Udany start na wyższym poziomie rozgrywkowym wcale nie znamionował łatwej drogi w potyczkach czwartoligowych pruszczańskiego nowicjusza. W początkowej fazie rywalizacji drużynie Czarnych wiodło się dość dobrze. W pełni skoncentrowany beniaminek osiągnął szereg sukcesów, ale im dalej w las coś się w drużynie popsło. Ulubieńcy Pruszcza zaczęli płacić przysłówiowe frycove w wyższej grupie współzawodnictwa. Zarząd klubu poczynił pewne zmiany (wymieniono trenera, dokonano pewnych przesunięć personalnych w drużynie, próbowano wprowadzić zmiany w systemie motywowania zawodników), ale to okazało się niewystarczające.

W finalnej fazie rozgrywek czwartoligowych Czarni Pruszcz Gdański ostatecznie trafili do grupy spadkowej, gdzie przyszło im rywalizować z dziesięcioma zespołami o zachowanie ligowej egzystencji. Ostra walka trwała do końca sezonu. Dopiero w ostatniej kolejce, rzutem na taśmę, po zwycięstwie z Jantarem w Uście zespół Czarnych prolongował swoją bytność w IV lidze (zwycięstwo 0:2, bramki: D. Zieliński oraz M. Adamkiewicz). W usteckiej „victorii” uczestniczyli zawodnicy: K. Dąbrowski, M. Adamkiewicz, J. Piepiórka (46 min. P. Jaszczyk), M. Jarczewski, A. Bodalski (88 min. M.Brzoska), J. Malinowski (77 min. J. Poźniak), C. Dusza, I. Michalski (83 min. J. Karwat), D. Zieliński (79 min. Z. Kacper), R. Wojczuk, T. Juruszek, a drużyną kierował tercet trenerów: S. Chorostowski, M. Malinowski oraz J. Poźniak.

Końcowa tabela sezonu 2021/22 IV ligi pomorskiej ukształtowała się następująco (za: www.pomorski.futbol.z 16.06.2022 r.):

1.	Gedania Gdańsk	29	73	92:29
----	----------------	----	----	-------

2.	Jaguar Gdańsk	29	56	68:40
3.	Wikęd Luzino	29	55	58:37
4.	Gryf Wejherowo	29	50	54:41
5.	Lechia II Gdańsk	29	45	72:56
6.	Kaszubia Kościerzyna	29	45	55:58
7.	Gryf Słupsk	29	45	63:56
8.	Bytovia Bytów	29	42	41:41
9.	Grom Nowy Staw	29	42	50:42
10.	Arka II Gdynia	29	38	49:55
11.	Chojniczanka II	30	41	66:43
12.	Wierzyca Pelplin	30	40	40:46
13.	MKS Władysławowo	30	38	46:72
14.	Pogoń Lębork	30	38	51:54
15.	Anioły Gorzegerze	30	37	34:57
16.	GKS Kowale	30	36	57:60
17.	Czarni Pruszcz Gd.	30	34	47:54
18.	Sparta Sycewice	30	33	45:64
19.	Borowiak Czersk	30	32	44:69
20.	Jantar Ustka	30	29	38:71
21.	Orkan Rumia	30	28	47:75

Gedania Gdańsk wywalczyła awans do III ligi, a spadły cztery ostatnie zespoły (od sezonu 2022/23 pomorska IV liga grać będzie w dwudziestozespołowym składzie – to między innymi wynik tego, że żaden zespół pomorskie nie został

zdegradowany z III ligi).

Czarni, zachowując status czwartoligowca, zanotowali cenny sukces, gdyż jeszcze ciągle zbiera doświadczenie jedenastka pruszczańskiego beniaminka. Utrzymanie się w gronie najlepszych teamów w województwie pomorskim to znaczące osiągnięcie piłkarzy, ich trenerów, działaczy klubowych i sponsorów, a także miły gest dla tłumnie odwiedzających stadion przy ul. Chopina kibiców piłki nożnej z Pruszcza i okolic.

Ten rzetelnie wywalczony wynik wydaje się być dla społeczności pruszczańskiej wymiernym prezentem związanym ze stuleciem powstania futbolu w mieście nad Radunią, choć ma może nieco mniejszą wagę niż tytuł mistrza Polski zdobyty przez Lecha Poznań w stulecie powstania klubu czy awans Gedanii do III ligi w roku setnych urodzin klubu. Zwykle takie rocznice „okrasza się” znaczącym sukcesem sportowym. Tak było również w Pruszczu Gdańskim.

VI. LUDZIE PRUSZCZAŃSKIEJ PIŁKI NOŻNEJ

W każdej społeczności lokalnej można dostrzec jednostki ponadprzeciętne. Są to zwykle wybitne osobistości legitymujące się znaczącymi osiągnięciami w polityce, gospodarce, kulturze czy sporcie. Pruszcz Gdański może poszczycić się całą plejadą znakomitości na polu sportu, w tym także piłki nożnej.¹⁷⁰ Na wstępie chcemy przedstawić „siedmiu wspaniałych pruszczańskiego sportu”, ludzi którzy tutaj się rodzili, chodzili do miejscowych szkół, funkcjonowali w miejskich klubach, pracowali zawodowo itp. Nietuzinkowe ich kariery sportowe pełne były sukcesów międzynarodowych i krajowych. Zaliczyliśmy do nich w porządku alfabetycznym: A. Jaroszewicza, E. Jurkiewicza, W. Komara, J. Marko-Książek, T. Sokotowskiego, J. Tracza i T. Wojtasia.

Andrzej JAROSZEWICZ, rocznik 1946, absolwent liceum w Pruszczu, magister prawa, inżynier mechanik, biznesmen, terapeuta, znakomity kierowca rajdowy. Wygrał między innymi Rajd Warszawski (1975) i Rajd Polski (1976), stanowił czołówkę automobilistów w Europie.

Edward JURKIEWICZ, rocznik 1948, urodzony w Pruszczu Gdańskim, koszykarz, trener koszykówki. Początkowo grał w piłkę nożną w Pruszczu, później pochłonęła go całkowicie koszykówka. Pięciokrotny mistrz Polski z Wybrzeżem Gdańsk, wybitny strzelec. Uczestnik Igrzysk Olimpijskich 1968 (6 miejsce). Trzykrotny uczestnik Mistrzostw Europy. Dwukrotnie wybierany do piątki Eurobasketu (1969 i 1971).

170 W. Wika, Ludzie pomorskiej piłki nożnej, Gdańsk 2004 (zamieszczono w tej książce ponad 800 biogramów ludzi związanych z piłką nożną, w tym także kilkanaście mini życiorysów osób powiązanych z pruszczańskim futbolem).

Władysław KOMAR, 1940-1998, absolwent liceum w Pruszczu Gdańskim, magister wychowania fizycznego, trener LA, wybitny lekkoatleta, grał także w rugby i uprawiał boks. Złoty medalista olimpijski w pchnięciu kulą (1972), medalista Mistrzostw Europy i halowych Mistrzostw Europy.

Jadwiga MARKO-KSIAŻEK (1939-2019), absolwentka liceum w Pruszczu Gdańskim, magister wychowania fizycznego, trener piłki siatkowej, nauczyciel akademicki. Siatkarka Gedanii i AZS AWF Warszawa, dwukrotna olimpijka (1964, 1968), na obu imprezach wywalczyła z reprezentacją Polski brązowy medal. Medalistka mistrzostw świata (1968). Kilkakrotna mistrzyni Polski z szóstkami klubowymi. Pochowana na cmentarzu w Pruszczu Gdańskim.

Tomasz SOKOŁOWSKI, rocznik 1970, urodzony w Gdyni, absolwent technikum, trener piłki nożnej, dziennikarz piłkarski. Wychowanek MOSiR-u Pruszcz Gdański, później w Łynie Sępole, Stomilu Olsztyn, Legii Warszawa, Maccabi Netonia (Izrael), Górnika Łęczna, Ruchu Chorzów i Jagiellonii Białystok. Dwunastokrotny reprezentant Polski, w drużynie narodowej strzelił jednego gola. Rozegrał w polskich ligach ponad 350 meczów, strzelając ponad pół setki bramek. Zdobywca z Legią: mistrzostwa Polski, Pucharu Polski, Superpucharu oraz Pucharu Ligi.

Igor TRACZ, rocznik 1977, urodzony w Pruszczu Gdańskim, polski maszer, wielokrotny Mistrz Polski, Europy i Świata w wyścigach psich zaprzęgów oraz bikejoringu. Trener kadry młodzieżowej. Zainteresowanie psami i wyścigami psich zaprzęgów zrodziło się u niego po zabranii ze schroniska w roku 2000 psa rasy husky. Od roku 2006 nieustannie dominuje w wyścigach na terenie kraju i arenie międzynarodowej.

Tadeusz WOJTAŚ, rocznik 1955, rolnik, znakomity kolarz MLKS Neptun Pruszcz Gdański. Ścigał się w wielu tourach (Austrii, Anglii, Wenezueli). Kapitan reprezentacji Polski na Wyścigu Pokoju (1977), gdzie osiągnął zwycięstwo w kategorii najlepszego górala. Piąty na Igrzyskach Olimpijskich (1980) i siódmy na Mistrzostwach Świata (1976) wyścigach indywidualnych.

W rozdziale obok siedmiu tytanów pruszczańskiego sportu zamierzamy zaprezentować sylwetki pruszczańskich ludzi piłki nożnej.¹⁷¹Zaszczytne w nim miejsce zajmować będą gracze (dwadzieścia biogramów), którzy są najważniejszą częścią sportu piłkarskiego, są jego esencją, pomimo że piłka nożna należy do grupy sportowych gier zespołowych. W kolejnych trzech listach zamieszczono dziesięciu w każdej kategorii: trenerów piłkarskich pracujących w pruszczańskich klubach, działaczy piłkarskich z rodowodem pruszczańskim i osobowości,

171 Pominęto na tej liście świadomie T. Sokółowskiego (najlepszego w dziejach Pruszcza Gdańskiego piłkarza nożnego, umieszczając jego skrócony biogram wśród mini życiorysów największych znakomitości ze świata sportu związanych z Pruszczem Gdańskim).

które mocno w przeszłości związane były z pruszczańskim futbolem, a które osiągnęły znaczące sukcesy także poza sportem.¹⁷²

W doborze piłkarzy uwzględniono takie parametry jak: gra w reprezentacjach Polski (seniorów, młodzieżowców, juniorów), występy w zespołach ekstraklasy, I, II i III ligi, „kapitanowanie” zespołom które wywalczyły awans do IV Ligi.¹⁷³

Wszystkie syntetyczne życiorysy zaprezentujemy w porządku alfabetycznym, chcąc w ten sposób uniknąć hierarchizowania osób w każdej z przedstawionych kategorii. W przypadku, gdy osoba pełniła kilka ról (zawodnika, trenera, działacza) zmuszeni byliśmy do zakwalifikowania jej tylko do jednej grupy. Kryterium były osiągnięcia (te najwyższe) w jednej z grup.

1. Czołowi zawodnicy pruszczańskiej piłki nożnej

Z pośród liczego grona zawodników, którzy grając już od stu lat w pruszczańskich drużynach, wybraliśmy dwudziestu najbardziej utytułowanych, tych co osiągnęli największe sukcesy indywidualne. Ograniczymy się do piłki jednastoosobowej w wersji męskiej, pomijając jej ciągle rozwijające się odmiany: piłkę halową i piłkę plażową. W tej ostatniej Pruszcz Gdański dorobił się nawet reprezentanta Polski.¹⁷⁴ Najlepsza dwudziestka piłkarzy prezentuje się następująco:

Mateusz BĄK, rocznik 1983, pseudonim Bączek, wychowanek UKS Jantar Pruszcz, absolwent AWFis Gdańsk – magister turystyki i rekreacji, bramkarz, zdobywca medalu z kadrą okręgu w pucharze im. W. Kuchara (trener M. Globisz). Uczeń szkoły mistrzostwa sportowego w piłce nożnej prowadzonej przez okręg gdański, zawodnik Lechii Gdańsk od klasy A do Ekstraklasy. Epizod w Portugalii i Koronie Kielce.

Dariusz CIARCZYŃSKI, rocznik 1975, pseudonim Czarek, wychowanek MOSiR-u, obrońca-pomocnik. Później grał w innych klubach: Gryfie Wejherowo (III liga)- dwukrotnie Kaszubii Kościerzyna, Orle Trąbki Wielkie, Cartusii. Na za-

172 Konstrukcja list oraz mini życiorysy są subiektywnym tworem autora publikacji. Piszący zdaje sobie sprawę, że pominął wielu wartościowych ludzi, którzy zastężyli na umieszczenie ich w niniejszej książce, ale ze względu na rozmiary pracy musiano zastosować dość ostre kryteria selekcyjne.

173 Zdecydowana większość piłkarzy na top twenty może się poszczycić pruszczańskim rodowodem piłkarskim, chociaż pokażemy także kilku graczy, którzy przybyli do nadraduńskich drużyn z innych miejscowości i tutaj z reguły kończyli swoje bogate kariery piłkarskie. Odnotowaliśmy także powroty do zespołów pruszczańskich zawodników, którzy wcześniej zostali wytransferyowani do klubów poza pruszczańskich (i po latach gry na obcych boiskach powrócili na stadion przy ul. Chopina).

174 Tomasz Woźniak, rocznik 1987 urodzony w Pruszczu Gdańskim, piłkarz nożny, futbolista plażowy. Zaliczył 8 występów w reprezentacji Polski w piłce plażowej. Mistrz Polski z 2018 roku. Uczestnik Euro Winners Cup (2016).

kończenie kariery piłkarskiej powrócił do Pruszcza i grał w miejscowych Czarnych. Piłkę uprawiali także jego brat i jego syn.

Grzegorz GROCHOCKI, rocznik 1976 pseudonim Groszek, wychowanek MOSiR-u, uczeń klasy o profilu piłkarskim w Szkole Podstawowej nr 2 w Pruszczu Gdańskim, absolwent szkoły zawodowej, bramkostrzelny napastnik. Doskonałe wyniki osiągał jako junior, grał w reprezentacji okręgu i reprezentacji Polski juniorów (zagrał dwa mecze i strzelił jedną bramkę). Zespół ten wywalczył Mistrzostwo Europy U-16. Na poziomie seniora dość wcześnie zrezygnował z kariery piłkarskiej.

Henryk KLISIEWICZ, (1949-2020), pseudonim Klicha, pomocnik. Wychowanek Stoczniowca Gdańsk, później występował w Arce Gdynia i Lechii Gdańsk. U schyłku kariery zasilił drużynę seniorów Neptuna Pruszcz. Bardzo dobry piłkarz, niezły strzelec, wybitny zawodnik środka pola.

Witold KULIK, rocznik 1956, pseudonim Witek, obrońca. Absolwent AWFIS w Gdańsku, trener piłki nożnej, nauczyciel wychowania fizycznego. Wychowanek Neptuna Pruszcz (w wieku 16 lat zagrał już w pierwszej drużynie), później przez wiele lat występował w Stoczniowcu Gdańsk a u schyłku kariery grał w MOSiR-ze Pruszcz. Kilkanaście występów w reprezentacji Polski juniorów. Trener w MOSiR-ze Pruszcz, Stoczniowcu Gdańsk, Lechii Gdańsk, Zatoce Braniewo i Kaszubii Kościerzyna.

Dariusz KUSIAK, rocznik 1969, pseudonim Kusio, bramko szczelny napastnik-skrzydłowy, absolwent AWFIS Gdańsk trener piłki nożnej, nauczyciel w.f. Rozpoczął karierę w MOSiR-ze Pruszcz, później przeszedł do ligowego Stoczniowca Gdańsk. Pracuje jako nauczyciel w. f. w jednej ze szkół w Pruszczu i prowadzi lokalne drużyny piłkarskie (młodzieżowe i seniorskie).

Henryk KWIDZYŃSKI, rocznik 1958, pseudonim Heniek, pomocnik, wychowanek Neptuna Pruszcz, później grał w Raduni Pruszcz, trzecioligowiec w Wiśle Tczew, a u schyłku kariery występował w drużynie MOSiR-u. Z tego ostatniego klubu wyjechał do Niemiec, gdzie występował w amatorskich drużynach piłkarskich.

Marcin KWIECIEN, rocznik 1978, pseudonim Beny, obrońca. Absolwent Uniwersytetu Gdańskiego – matematyk. Wychowanek MOSiR-u. Później wiele lat występował w zespole Czarnych Pruszcz (będąc jego kapitanem uzyskał z drużyną awans do IV ligi pomorskiej).

Mariusz MALINOWSKI, rocznik 1975, pseudonim Malina, stolarz, trener piłki nożnej. Najczęściej występował na pozycji środkowego obrońcy. Transferowany z MOSiR-u do Polonii Gdańsk. Później występował w Polonii Warszawa (z którą wywalczył Mistrzostwo Polski, Puchar Polski i Superpuchar). Kolejno

grał w KZSO Ostrowiec, Świcie Nowy Dwór Mazowiecki i Unii Tczew. Rozegrał w polskich ligach około stu spotkań strzelając sześć bramek. U schyłku kariery zasilił drużynę pruszczańskich Czarnych. Później zajął się karierą trenerską, szkoląc młodzież i seniorów.

Stawomir MATUK, rocznik 1972, pseudonim Sławek, wychowanek MOSiR-u, obrońca, trener piłki nożnej. Po transferze z Pruszcza występował przez wiele lat w Lechii Gdańsk (juniorzy i seniorzy), następnie grał w Polonii Warszawa, Jezioraku Iława, Granicy Kętrzyn, Stomilu Olsztyn, Wierzycy Pelplin, Flotylii Gdańsk, Gryfie Wejherowo, a u schyłku kariery w Czarnych Pruszcz. Wielokrotnie reprezentant Polski w kategorii juniorów. Trener zespołów młodzieżowych i seniorów: Czarni Pruszcz (kilka razy), Potok Pszczółki, Radunia Stężyca.

Łukasz PAULEWICZ, rocznik 1983, pseudonim Paulo, bardzo uzdolniony pomocnik, wychowanek MOSiR-u Pruszcz później grał w Lechii Gdańsk, Świcie Nowy Dwór Mazowiecki, Hetmanie Zamość, Siarce Tarnobrzeg, Drwęcy Nowe Miasto Lubawskie, Lechu Poznań, Polonii Warszawa, Cartusii Kartuzy, Kotwicy Kołobrzeg i Czarnych Pruszcz. Zaliczył kilka meczy w reprezentacji Polski juniorów.

Eugeniusz POLASIK, (1951-2014), pseudonim Gienek, napastnik, wychowanek Neptuna Pruszcz, następnie wiele lat w trzecioligowej Wiśle Tczew (grał między innymi w meczach barażowych o II ligę) i Wierzycy Pelplin. Po zakończeniu kariery piłkarskiej pełnił funkcję kierownika zespołów młodzieżowych w tczewskiej Wiśle.

Mariusz SŁAWEK, rocznik 2000, wychowanek Czarnych Pruszcz, napastnik, od 14 roku życia trafił do Akademii Piłkarskiej Lechii. Później jako 16-latek przeszedł do Arki Gdynia (juniorzy II), następnie trafił do drugoligowego Gryfa Wejherowo, a od 2020 roku w ligowej Stali Rzeszów.

Grzegorz SULEWSKI, rocznik 1969, pseudonim Kaczor, wychowanek Gedanii Gdańsk, później grał w MOSiR-ze Pruszcz oraz ligowym Stoczniovcu Gdańsk najczęściej na bocznej obronie. Grywa amatorsko w zespole Samorządowiec Pruszcz Gdański. Jego starszy brat Piotr, długoletni piłkarz zespołów pruszczańskich zaliczył także sezon w III lidze.

Janusz SURDYKOWSKI, rocznik 1986, napastnik, piłkarz zawodowy. Wychowanek MOSiR-u Pruszcz, później Debiutant Gdańsk, Polonia Warszawa, Amika Wronki, Górnik Łęczna, Bytovia Bytów, Olimpia Elbląg i Radunia Stężyca. Zaliczył kilkanaście występów w reprezentacji Polski juniorów.

Adam SUTKOWSKI, rocznik 1969, pseudonim Sutek, niezwykle bramkostrzelny napastnik-pomocnik, wychowanek Gedanii Gdańsk, później wiele lat w MOSiR-ze Pruszcz, ligowym Bałtyku Gdynia (dwa sezony), Wierzycy Staro-

gard, Więcisy Skarszewy, Unii Tczew, a u schyłku kariery w Czarnych Pruszcz Gdański. Jego starszy brat Marek, grał wiele lat w MOSiR-ze Pruszcz, zaliczył także jeden sezon w drugoligowym Bałtyku Gdynia.

Bronisław SZLAGOWSKI, rocznik 1938, urodzony w Pruszczu Gdańskim, pseudonim Bronek. Wychowanek LZS Pruszcz później grał w AZS Gdańsk i Lechii Gdańsk. Niezwykle bramkostrzelny zawodnik, który zaliczył występy w reprezentacji Polski w kategorii juniorów i młodzieżowców. Po nielegalnym wyjeździe do Niemiec grał w Victorii Frankfurt, Rot-Weis Oberhausen DMSV Disburg, FSV Frankfurt, FC St. Pauli, Holstein Kiel. W Niemczech grał pod nazwiskiem Horst Schlagowski w latach 1958-1968.

Mariusz SZLICHT, rocznik 1972, pomocnik, elektryk. Wychowanek Unii Tczew, następnie grał w drugo- i trzecioligowej Pomezanii Malbork, a po powrocie do Tczewa ponownie w Unii, następnie zasilił zespół Czarnych Pruszcz. Syn znanego ligowca i trenera piłki nożnej Romana Szlichta.

Ryszard WESOŁOWSKI, (1942-2012), pseudonim Wesotek, obrońca-stoper, wychowanek Pomorzana Toruń, przez wiele lat podpora defensywy ligowego Stoczniowca Gdańsk. U schyłku kariery jako mieszkaniec Pruszczu Gdańskiego występował w zespołach Neptuna i Czarnych.

Rafał WOJCZUK, rocznik 1997, obrońca-stoper, wychowanek Czarnych Pruszcz (od trampkarza, poprzez juniora do seniora). Kapitan drużyny Czarnych Pruszcz Gdański, która w sezonie 2020/21 uzyskała awans do IV ligi pomorskiej.

2. Znakomici trenerzy pruszczańskiego futbolu

Z pośród grupy szkoleniowców, którzy prowadzili pierwsze drużyny seniorskie w mieście będącym siedzibą powiatu gdańskiego, wybraliśmy dziesięciu. Skoncentrowaliśmy się tylko na trenerach pracujących z zespołami męskimi w klasycznej jedenastoosobowej piłce nożnej.¹⁷⁵

Edward BUDZIWOJSKI (1944-2005), piłkarz-pomocnik, magister pedagogiki, trener piłki nożnej. Zawodnik Unii Wąbrzeźno, MRKS Gdańsk, AZS Gdańsk, Żuławy Nowy Dwór. Szkoleniowiec w Lechii Gdańsk, Olimpii Elbląg, Żuławach Nowy Dwór, Stolemie Gniewino, Polonii Gdańsk, Pogoni Lębork, Pomezanii Malbork, Sportingu Leżno i Czarnych Pruszcz Gdański. Ojciec utalentowanych piłkarzy Piotra i Pawła.

Szymon CHORSTOWSKI, rocznik 1986, zawodnik Mamrów Giżycko, absolwent AWFIS w Gdańsku, nauczyciel wychowania fizycznego, trener piłki nożnej z li-

¹⁷⁵ Pominęliśmy szkoleniowców pracujących w piłce halowej, szóstkach piłkarskich, piłce plażowej czy piłce nożnej kobiet. Zespół kobiecy Czarnych przez pewien czas prowadziła znakomita piłkarka z Gdańska (osiem występów w pierwszej reprezentacji Polski) Anna Rogacka.

cencją UEFA A. Szkoleniowiec w EX Siedlce Gdańsk (początkowo asystent, później pierwszy trener), następnie w Czarnych Pruszcz, gdzie w sezonie 2020/21 awansował z drużyną seniorów do IV ligi pomorskiej. Nauczyciel piłki nożnej w Niepublicznej Szkole Podstawowej Mistrzostwa Sportowego Gedania 1922.

Bogdan CZAPLEWSKI, rocznik 1949, piłkarz – najczęściej grający w linii pomocy, elektryk, trener piłki nożnej – instruktor klasy I. Wychowanek Unii Tczew (występował w tym klubie od trampkarza do seniora grając w drużynie trzecioliigowej). Następnie grał w LZS Dąbrówka. Szkoleniowiec w: LZS Dąbrówka, Unia Tczew, MOSiR Pruszcz Gdański, UKS Jantar Pruszcz Gdański. W trakcie wieloletniego pobytu w Pruszczu przyczynił się do wychowania kilku talentów piłkarskich.

Grzegorz GRZEGORCZYK, rocznik 1983, piłkarz, absolwent AWFis w Gdańsku, trener piłki nożnej. Zawodnik Czarnych Pruszcz Gdański i Lechii Gdańsk. Trener w Lechii, Czarnych Pruszcz Gdański i Szkole Mistrzostwa Sportowego w Piłce Nożnej w Grudziądzu. Zdobywca złotego medalu z kadrą juniorów okręgu o uchar im. K. Górskiego – sezon 2012/13. W tym sukcesie wspomagali go inni szkoleniowcy z Pruszcza: Ł. Gajowniczek i D. Kado.

Kazimierz JASZCZERSKI, rocznik 1939, bramkarz, technik mechanik, trener piłki nożnej, wychowanek Wisły Tczew, później grał między innymi w Zatoce Braniewo, Zawiszy Bydgoszcz i Lechii Gdańsk. Pracował jako trener w Mewie Gniew, Wiśle Tczew, Bałtyku Gdynia, MOSiR-ze Pruszcz, Czarnych Pruszcz, GTS-ie Kolbudy, Arce Gdynia i Unii Tczew.

Czesław LENC, (1925-1998), obrońca – grał najczęściej na bocznej obronie, trener piłki nożnej. Wychowanek Chojniczanki Chojnice. Przez wiele lat (1949-1962) występował w ligowej Lechii Gdańsk. Szkoleniowiec Lechii Gdańsk, Portowcu Gdańsk i Neptunie Pruszcz.

Ryszard NAST, (1933-2001), piłkarz, który w początkach lat pięćdziesiątych występował w klubach pruszczańskich (Spójnia, Budowlani, LZS). W latach 1961-1964 trener pierwszej drużyny seniorów LZS Pruszcz Gdański. Później prowadził w Pruszczu Gdańskim drużyny juniorów i zespoły rezerw.

Wojciech NIEDZIWIĘDZKI, rocznik 1946, bramkarz, absolwent AWF w Warszawie, trener piłki nożnej. Wychowanek Arki Gdynia, później grał w AZS-ie AWF Warszawa, Bałtyku Gdynia, Lechii Gdańsk i Broni Radom. Trener w wielu polskich klubach na poziomie II i III ligi (Wda Świecie, Włocławia, Gopłania Inowrocław, Stal Mielec, Karkonosze Jelenia Góra, Korona Kielce, Broń Radom, Celuloza Kostrzyn, Wisłoka Dębica, Arka Gdynia, Bałtyk Gdynia. Trener w Czarnych Pruszcz Gdański, Powiślu Dzieżgoń oraz trener i nauczyciel w Szkole Mistrzostwa Sportowego PZPN w Gdańsku.

Krzysztof SŁABIK, rocznik 1953, bramkarz, sędzia piłkarski – arbiter międzynarodowy, trener piłki nożnej (absolwent Szkoły Trenerów PZPN). Wychowanek Lechii Gdańsk, później występował w Zagłębiu Sosnowiec i Stali Rzeszów. Reprezentant Polski juniorów. Trener z dużymi osiągnięciami w Lechii (klubowe Mistrzostwo Polski Juniorów Młodszych). Trener reprezentacji Polski juniorów. Z seniorami pracował m.in. w Kaszubii Kościerzyna i Czarnych Pruszcz.

Edward WARSIŃSKI, (1947-2004), piłkarz, trener piłkarski, sędzia piłki nożnej, menedżer sportu. Uprawiał piłkę nożną w Błękitnych Sobowidz, Unii Tczew, Neptunie Pruszcz, Raduni Pruszcz, Czarnych Pruszcz oraz LZS-ie Sokół Etganowo. Trenował: Neptuna Pruszcz, Radunię Pruszcz, Czarnych Pruszcz, MOSiR Pruszcz, Orła Trąbki Wielkie, Jantara Pruszcz i LZS Rusocin. Zdobywca medalu kadry juniorów GOZPN.

3. Wytrawni działacze piłkarscy z Pruszcz Gdańskiego

W dziejach pruszczańskiego futbolu przewinięto się wielu znakomitych działaczy piłkarskich. Byli to ludzie, którzy bezinteresownie poświęcali swój czas i niejednokrotnie wydawali pieniądze z własnego portfela dla ukochanego klubu funkcjonującego na Pomorzu. Wśród miłośników pruszczańskiej „kopanej” byli ludzie pochodzący z różnych stron Polski, prezentujący mozaikę profesji czy orientacji światopoglądowych. Jedno mieli wspólne, łączyło ich przywiązanie do nadraduńskiego futbolu na dobre i na złe. Szkoda tylko, że rozmiary wydawnictwa nie pozwalają na prezentację pełnej listy tych najbardziej zaangażowanych, często już zapomnianych ludzi, bez których sport piłkarski na poziomie amatorskim nie mógłby funkcjonować. Owa dziesiątka, którą przybliżymy będzie symbolem wielu serc i umysłów, prawdziwych fanów piłkarstwa w wydaniu pruszczańskim czy też gdańskim.

Czesław ANTONIEWICZ, (1921-1988), nauczyciel, dyrektor Liceum Ogólnokształcącego w Pruszczu Gdańskim (1953-964). Założyciel i pierwszy prezes klubu LZS Pruszcz Gdański. W latach 1963-1964 prezes klubu Czarni Pruszcz Gdański. Wieloletni oddany działacz piłkarski w nadraduńskim grodzie.

Mieczysław DRYWA, (1925-2017), jeden z pionierów polskiego piłkarstwa w Pruszczu Gdańskim. Czołowy zawodnik i działacz piłkarski w Pruszczu na przełomie lat czterdziestych i pięćdziesiątych XX wieku. Rzemieślnik, na co dzień pracujący w cukrowni. Zawodnik zespołów OMTUR-u, Cukrownika oraz LZS-u. Długoletni gospodarz zespołów piłkarskich. Z zespołem Cukrowni Pruszcz w roku 1954 brał udział w Świdnicy w Cukrowniczych Mistrzostwach Polski.

Józef DYDYMSKI, (1911-1971), ksiądz, delegowany do parafii Chrystusa Króla w Gdańsku, a od 1937 r. do 1939 r. w parafii Chrystusa Króla w Piekle, więziony

przez Niemców w Sztumie, udało mu się uciec z zajętego Pomorza do Polski Centralnej. Tam działał w prawicowych organizacjach podziemnych. Od 1945 r. proboszcz w parafii Matki Boskiej Nieustającej Pomocy w Pruszczu Gdańskim. Będąc w Pruszczu, mocno angażował się w problemy społeczne miasta: należał między innymi do Prezydium Miejskiego Komitetu Obywatelskiego, a także do animatorów życia piłkarskiego w mieście – głównie w ramach LZS-ów. Od 1958 roku objął parafię w Bolszynie, powiat Nowe Miasto Lubawskie, gdzie posługiwał duchowo do roku 1970.

Romuald GAWEL, (1933-2009), działacz sportowy szczególnie aktywny przy tworzeniu Ludowych Zespołów Ludowych zarówno w mieście, jak i w powiecie gdańskim. Sekretarz w klubie LZS Czarni Pruszcz Gdański. Długoletni pracownik Rady Wojewódzkiej LZS w Gdańsku. Zabiegał w latach 1983-85 z Z. Patną o dodatkowe środki na budowę stadionu w Głównym Komitecie Kultury Fizycznej i Turystyki w Warszawie.

Janusz MELANIUK, rocznik 1985, piłkarz, absolwent Politechniki, menedżer piłkarski. Wychowanek Lechii Gdańsk (2002-2005). Później występował w Czarnych Pruszcz, Bałtyku Gdynia i Cartusii Kartuzy. Pracownik pionu menedżerskiego w Lechii Gdańsk od 2017 r., dyrektor sportowy Lechii Gdańsk.

Zdzisław MIKLIS, rocznik 1946, piłkarz występujący w bramce, który w sezonie 1968/69 uzyskał z pruszczańskim zespołem awans do klasy okręgowej. Działacz piłkarski w Czarnych Pruszcz Gdański. Był tam kierownikiem drużyny, która pierwszy raz awansowała w roku 2005 do IV ligi pomorskiej. Jego syn Tomasz przez wiele lat należał do wiodących zawodników MOSiR-u i Czarnych.

Krzysztof ROKITA, rocznik 1949, piłkarz, który z drużyną prowadzoną przez trenera Cz. Lenca awansował do klasy okręgowej (1968/69). Później występował z powodzeniem w tej grupie rozgrywkowej. Zawodowy wojskowy, biznesmen, donator drużyn MOSiR Pruszcz Gdański. Strategiczny sponsor klubu ligowego Polonia-Rogum Gdańsk. Orędownik utworzenia w Pruszczu Gdańskim silnego profesjonalnego klubu piłkarskiego.

Edward SZENEJKO, (1929-2014), znacząca osobowość w pruszczańskim ruchu piłkarskim. Współzałożyciel LZS Pruszcz Gdański. Skarbnik w Zarządzie LZS Czarni Pruszcz Gdański w jego pierwszych latach funkcjonowania. Jeden z dwóch działaczy sportowych (obok W. Witkowskiego), który organizował budowę nowego stadionu w Pruszczu Gdańskim. Człowiek ten całe życie interesował się lokalnym piłkarstwem będąc mocno zaangażowany w życie sportowe miasta.

Wiesław WŁODARCZYK, rocznik 1971, zawodnik MOSiR-u Pruszcz (na poziomie juniorów), prawnik. Działacz piłkarski od 2010 roku w Czarnych Pruszcz

Gdański. Nieprzerwanie od 2014 roku w zarządzie klubu, kierownik pierwszej drużyny seniorów.

Krzysztof ŻELAZNY, rocznik 1962, właściciel kilku podmiotów gospodarczych, piłkarz oraz główny sponsor drużyny rezerw seniorów MKS-u Czarnych Pruszcz Gdański, który powołano i zgłoszono do rozgrywek w sezonie 2001/02. Drużyna ta po roku awansowała do klasy A. W kolejnych latach miała nawet szansę awansu do klasy okręgowej. Później balansowała na poziomie klasy A i B.

4. Osoby mocno związane z pruszczańską „kopaną”, które osiągnęły znaczące sukcesy poza sportem

W tym punkcie chcemy zaprezentować notki biograficzne dziesięciu osobistości, które były na przestrzeni minionych lat powiązane z piłkarstwem pruszczańskim jako: zawodnicy, trenerzy czy działacze piłkarscy, a po latach stali się VIP-ami w mieście, województwie, a nawet w kraju. Najwięcej na tej liście znajduje się samorządowców (6), jest także senator, generał, prezes centralnego urzędu i rektor.

Adam BODO, rocznik 1968, pochodzi z bardzo usportowionej rodziny. W piłkę nożną w Pruszczu grali jego ojciec i starszy brat. Obrońca-pomocnik, absolwent technikum, z pasją wykonujący zawód listonosza. Cała jego kariera piłkarska przebiegała w MOSiR-ze Pruszcz (od trampkarza do seniora). Radny w Radzie Miasta Pruszcz Gdański.

Roman CIESIELSKI, rocznik 1954, pisarz-poeta, działacz samorządowy, działacz piłkarski. Kilka kadencji zasiadał w Radzie Miasta Pruszcz Gdański (począwszy od roku 1990). Sprawował funkcję Zastępcy Burmistrza ds. Społecznych w Gminie Miejskiej Pruszcz Gdański, funkcję prezesa MKS-u Czarnych Pruszcz Gdański. Był animatorem telewizji lokalnej. Wydał kilka tomików poezji.

Karol DYMANOWSKI, rocznik 1977, piłkarz-napastnik, pomocnik, absolwent Wojskowej Akademii Technicznej w Warszawie, generał, doktor nauk humanistycznych. Wychowanek MOSiR-u. Będąc na „wypożyczeniu” wywalczył z Lechią Gdańsk klubowe Mistrzostwo Polski Juniorów Młodszych. Zdobywca medalu z kadrą okręgu w Pucharze im. dr J. Michałowicza. Zaliczył występy w drugoligowej drużynie Lechii Gdańsk. Na koniec kariery piłkarskiej ponownie w MOSiR-ze Pruszcz. Awans na generała brygady uzyskał w 2018 roku, a na generała dywizji w 2021 roku. Brat jego Kamil (prawnik) należał także do czołowych piłkarzy MOSiR-u i Czarnych.

Jarostaw KARNATH, rocznik 1966, piłkarz-obrońca, absolwent AWFIS, trener piłki nożnej. Karierę piłkarską zaczynał w Stoczniowcu Gdańsk, później grał w Gedanii Gdańsk (między innymi w III lidze), następnie przez wiele lat występował

powat w MOSiR-ze Pruszcz Gdański. W tymże klubie rozpoczął karierę trenerską, prowadząc z powodzeniem zespoły juniorów i seniorów. Następnie został trenerem grup młodzieżowych w Czarnych Pruszcz. Od 2002 roku jest dyrektorem Liceum Ogólnokształcącego w Pruszczu Gdańskim (równocześnie kieruje Zespołem Szkół Ogólnokształcących nr 1). Na funkcji radnego Rady Powiatu Gdańskiego w kadencjach: 2010-2014, 2014-2018, 2018-2023.

Krzysztof LISOWSKI, rocznik 1976, obrońca-stoper, absolwent UMK w Toruniu, socjolog, trener piłki nożnej, pracownik samorządu powiatowego. Wychowanek MOSiR Pruszcz Gdański (od trampkarza do seniora). Trener w rezerwach Czarnych Pruszcz, pierwszym zespole seniorów Czarnych Pruszcz i Motławie Suchy Dąb. Radny w Radzie Miasta Pruszcz Gdański.

Zygmunt PATYNA, (1942-2017), w młodości piłkarz i pięściarz w klubach LZS-owskich, absolwent prawa w UG, działacz sportowy i młodzieżowy. Naczelnik gmin w Suchym Dębnie i Kolbudach. Wieloletni dyrektor MOSiR Pruszcz Gdański. Przez wiele lat w komisji rewizyjnej Pomorskiego Związku Piłki Nożnej. Radny miasta Pruszcz Gdański.

Bogusław RYBA, (1932-2022), w latach młodości piłkarz OMTUR-u i Cukrownika, absolwent I LO w Gdańsku oraz WSWF w Poznaniu, nauczyciel akademicki, przewodniczący WKKFiT w Poznaniu, w latach 1967-1986 wysoki urzędnik w Głównym Komitecie Kultury Fizycznej i Sportu (dyrektor departamentu sportu, wiceprezes GKKFiS) doktor nauk o wychowaniu fizycznym. Dwukrotnie był szefem polskiej misji olimpijskiej. Założyciel i prezydent Polskiej Korporacji Menedżerów Sportu. Autor kilkunastu publikacji książkowych z zakresu zarządzania kulturą fizyczną. Jego kuzyn, gen. Marian Ryba, był prezesem Polskiego Związku Piłki Nożnej w latach 1978-1981, a brat Henryk Ryba był piłkarzem Spójni Pruszcz.

Stefan SKONIECZNY, rocznik 1954, piłkarz Neptuna i Czarnych Pruszcz Gdański, ekonomista. Samorządowiec (radny Rady Miasta, radny Powiatu Gdańskiego, zastępca burmistrza w Urzędzie Miasta w Pruszczu Gdańskim, Starosta Gdański). Działacz społeczny w sekcji rugby. Jeden z członków komitetu założycielskiego w roku 1988, który reaktywował klub MKS Czarni Pruszcz Gdański. Prezesował klubowi Czarni, który w roku 2004/05 uzyskał awans do IV ligi pomorskiej. Piłkę nożną uprawiał także w Czarnych jego syn Tomasz.

Ryszard ŚWILSKI, rocznik 1971, napastnik, absolwent politologii na UG, na kierowniczych stanowiskach w wielu korporacjach, samorządowiec, polityk. Piłkę nożną na poziomie juniorskim uprawiał w MOSiR-ze Pruszcz Gdański. Jako samorządowiec był: radnym Rady Miasta Pruszcz Gdański, Zastępcą Burmistrza ds. Społecznych, radnym Powiatu Gdańskiego, wicestarostą Powiatu Gdańskiego, radnym Sejmiku Pomorskiego (2010-2018), wicemarszałkiem tego gre-

mium, w Senacie Rzeczypospolitej Polskiej X kadencji (2019-2023). Niezwykle aktywny na polu rekreacyjnej piłki nożnej.

Wiesław WIKA, rocznik 1947, piłkarz-napastnik Wisły Tczew i AZS-u Gdańsk, absolwent pedagogiki na UG i studiów trenerskich w WSWF w Katowicach, doktor nauk humanistycznych, menedżer sportu. Trener piłki nożnej w Unii Tczew, GOZPN-ie trener młodzieży, Wiśle Tczew, MOSiR-ze Pruszcz (13 lat) oraz trener koordynator w Związku Okręgowym. Nauczyciel akademicki na Uniwersytecie Gdańskim, Akademii Wychowania Fizycznego w Gdańsku, Europejskiej Szkole Wyższej w Sopocie i Pomorskiej Szkole Wyższej w Starogardzie Gdańskim (w tej ostatniej sprawował przez cztery lata urząd rektora). Radny (1990-1994) w Gminie Miejskiej Pruszcz Gdański. Autor, współautor bądź redaktor 20 książek z zakresu pedagogiki i piłki nożnej.

VII. BAZA PIŁKARSKA I IMPREZY FUTBOLOWE W PRUSZCZU GDAŃSKIM

W ostatnim fragmencie pracy zamierzamy przybliżyć bazę sportową służącą piłce nożnej, a zlokalizowaną w mieście Pruszcz Gdański. Trudno sobie dzisiaj wyobrazić prowadzenie procesu szkoleniowego, w tym także rozgrywanie meczów piłkarskich bez odpowiedniego zaplecza stadionowo-boiskowego. W tym rozdziale dokonaliśmy celowo połączenia zagadnień infrastrukturalnych z problematyką imprez piłkarskich. Jednym z elementów decydujących o lokalizacji wielu imprez piłkarskich są odpowiednie urządzenia sportowe. Obecnie, w przeważającej mierze, właścicielami obiektów sportowych jest samorząd lokalny i od jego operatywności zależy m.in. ilość i jakość substancji boiskowej.

Na wstępie należy doprecyzować niektóre pojęcia, którymi będziemy posługiwać się w niniejszym rozdziale. Rozpocznijmy od kategorii „urządzenia sportowe”. Podzielić możemy je na trzy działy: urządzenia terenowe, budynki sportowe oraz urządzenia pomocniczo-usługowe. W pierwszym dziale możemy wyróżnić trzy grupy: boiskowe, sportów wodnych, sportów zimowych. Z dobrodziejstwa wszystkich tych grup winni korzystać piłkarze, ale najbardziej istotnym elementem infrastruktury są obiekty z grupy „boiskowe”. W niej można wyróżnić niezwykle ważną dla futbolu podgrupę „do gier sportowych”, podzieloną na klasy: gier wielkich (piłka nożna, rugby, hokej na trawie) i gier małych (siatkówka, koszykówka, piłka ręczna, tenis ziemny).

Do budynków sportowych zalicza się hale sportowe, sale sportowe, pływalnie kryte, sportowe budynki wielofunkcyjne, pawilony sportowe oraz trybuny. W dziale urządzeń pomocniczo-usługowych wymienić można pomieszczenia pomocnicze dla ćwiczących, urządzenia dla publiczności, małą architekturę

itp.¹⁷⁶

Centralnymi kategoriami dla piłkarzy są boiska (stadiony). Przez boisko rozumieć będziemy równy teren o wymiarach, kształcie i nawierzchni przystosowanych do ćwiczeń i zawodów w różnych dyscyplinach sportu.¹⁷⁷ Przez stadion zaś przyjmować będziemy konstrukcję architektoniczną, stanowiącą połączenie przestrzeni przeznaczonych do rozgrywania zawodów z amfiteatralnie usytuowaną widownią.¹⁷⁸ Ważną kwestią na obiektach piłkarskich jest ich nawierzchnia. Przyjmuje się następujące rodzaje nawierzchni: trawnikową, gruntowo-klepkową, mineralną, utwardzaną, asfaltową i betonową, ze sztucznych tworzyw lub drewnianą oraz mieszankę piaskową.¹⁷⁹

Wymogi dotyczące stanu bazy boiskowo-stadionowej, która może być dopuszczona do rozgrywek, są bardzo precyzyjnie sformułowane przez państwo i krajowy związek piłkarski. Ulegają one na przestrzeni ostatnich lat modyfikacji, głównie z uwagi na potrzebę lepszego bezpieczeństwa i komfortu widzów, zmieniających się regulaminów rozgrywek, wymagań mass mediów, przystosowania obiektów dla osób niepełnosprawnych itp.

Niezwykle istotnym pojęciem eksponowanym w tej części pracy jest termin „ impreza ”. Najbardziej ogólnie przez imprezę rozumie się każde wydarzenie, które wymaga zaplanowania i zorganizowania, obejmujące wiele różnorodnych usług i działań, to produkt całokształtu działań, pakiet usług tworzących nową wartość.¹⁸⁰ W ujęciu słownikowym imprezą nazywa się m.in. zabawę, koncert, widowisko, zawody itp., organizowane z myślą o rozrywce, uzyskaniu dochodowości lub w innych celach.¹⁸¹ Imprezą sportową zwykło się nazywać spotkanie sportowe lokalne, regionalne lub międzynarodowe zorganizowane przez specjalny komitet, klub, towarzystwo funkcjonujące w przestrzeni kultury fizycznej, jednostkę administracyjną itp., w oparciu o regulamin i odpowiednie przepisy zależne od charakteru imprezy. Organizator ponosi odpowiedzialność cywilną za szkody wynikające z udziału w imprezie.¹⁸²

Rdzeniem imprezy piłkarskiej jest mecz. Rozumie się go jako spotkanie, zawody sportowe między dwoma zawodnikami lub drużynami. W sporcie piłkarskim możemy wyróżnić kilka rodzajów meczów. Gdy w rozrywce piłkarskiej występują co najmniej trzy drużyny możemy mówić o turnieju. Kiedy na meczu lub

176 R. Wirszyto, Urządzenia sportowe, Warszawa 1982, s. 20.

177 Mała Encyklopedia Sportu, red. E. Bednarski, Warszawa 1984, t. I, s. 88.

178 W. Lipoński, Humanistyczna encyklopedia sportu, Warszawa 1987, s. 341.

179 J. Krasiejko, Zasady budowy, użytkowania i konserwowania nawierzchni boisk sportowych /w: /Zarządzanie obiektami sportowo-rekreacyjnymi, red. B. Ryba, Warszawa 2011/.

180 J. Allen, Organizacja imprez. Najlepszy przewodnik dla organizatorów, Warszawa 2006, s. 19.

181 Słownik współczesnego języka polskiego, Warszawa 1966, s. 318.

182 T. Wolańska, Leksykon sportu dla wszystkich- rekreacja ruchowa, Warszawa 1997, s. 39.

turnieju pojawia się publiczność (fani, kibice) mamy do czynienia z widowiskiem piłkarskim.

1. Stadion miejski pod zarządem Centrum Kultury i Sportu w Pruszczu Gdańskim

Głównym obiektem sportowym służącym od kilkadziesiąt lat pruszczańskim futbolistom jest stadion piłkarski. Jego początki sięgają lat trzydziestych ubiegłego wieku, kiedy to wieś Praust leżała w granicach Wolnego Miasta Gdańska. Po roku 1945 przez kilka lat obiektem opiekowała się miejscowa cukrownia, a od roku 1963 został przekazany miastu.¹⁸³ Początkowo pieczę nad stadionem sprawował Powiatowy Ośrodek Sportu, Turystyki i Wypoczynku w Pruszczu Gdańskim. W związku z likwidacją powiatów, w miejsce POSTiW powołano od 1 października 1975 roku Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji w Pruszczu Gdańskim, który zawiadywał obiektem do roku 2008, kiedy to powołano nową strukturę, Centrum Kultury i Sportu w Pruszczu Gdańskim, będące administratorem miejskiego stadionu.

Na przestrzeni lat zmieniało się dość istotnie wyposażenie obiektu i jego funkcje. Początkowo królowały na malowniczo położonym stadionie lekkoatletyka, piłka nożna i pływanie. Po II wojnie światowej prym wiodły sportowe gry zespołowe: piłka nożna, piłka siatkowa, piłka koszykowa i piłka ręczna. Kilkakrotnie dokonywano na terenie obiektu drobne prace modernizacyjne, lecz kompleksowa przebudowa stadionu nastąpiła dopiero w latach 1978-1986, kiedy to na administrowanym przez MOSiR Pruszcz Gdański terenie stworzono całkowicie nowy stadion. Budowa nowego obiektu trwała kilka lat. Wymagała wykonania niezwykle złożonych prac ziemnych, powiększenia powierzchni stadionu, podniesienia tzw. głównej płyty stadionowej, zmiany osi boiska głównego o 90 stopni, zbudowania dróg dojazdowych itp. Wiele prac związanych było z odwodnieniem terenu (obiekt był w części usytuowany na zasypnym dawnym Jeziorze Trzciniowym, jak również leżał blisko zakola rzeki Raduni). Budowa powstawała głównie ze środków centralnych, chociaż pewne kwoty wyasygnowała także społeczność lokalna.

Ostatecznie obiekt stadionowy w całości oddano do użytku w roku 1986, chociaż po części służył już sportowcom od roku 1983 (głównie dolne boisko klepiskowe i szatnie dla zawodników zlokalizowane w budynku administracyjnym MOSiR-u).¹⁸⁴ W latach późniejszych uzupełniono reprezentacyjny obiekt spor-

¹⁸³ H. T. Jakubek, Pruszcz Gdański. Przewodnik, Pruszcz Gdański 1992, s. 7.

¹⁸⁴ Dopiero w latach 1982-83 nastąpiło wyraźne zwiększenie tempa robót ziemnych i budowlanych. Wykonano wtedy modernizację starej płyty, usypano i zdrenowano nową płytę boiskową, wytyczono bieżnię, wybudowano hydrofornię wraz z pełną instalacją wodno-kanalizacyjną,

towy w Pruszczu Gdańskim o kasy, szatnie i szalety. Zbudowano cztery korty tenisowe oraz krytą trybunę na trzysta miejsc zlokalizowaną od strony byłego hotelu cukrowni.¹⁸⁵

Dzisiaj obiekt sportowy zarządzany przez Centrum Kultury i Sportu w Pruszczu Gdańskim, zlokalizowany przy ul. Chopina 28 prezentuje się okazale. Pełni on, z uwagi na położenie w centrum miasta i rozległy teren gdzie udało się zlokalizować wiele różnych urządzeń i sprzętów, niezwykle ważną rolę w życiu społeczności pruszczańskiej.

Warto w tym miejscu przybliżyć wyposażenie i pewne parametry pruszczańskiego stadionu miejskiego:

- boisko główne – trawiaste, o wymiarach 100 m x 61 m,
- boisko boczne – klepiskowe, o wymiarach 100 m x 57 m,
- okólna żużlowa bieżnia (400 m),
- urządzenia do LA (skocznie i rzutnie),
- cztery korty ceglaste do tenisa ziemnego,
- boisko do koszykówki ulicznej,
- boisko do piłki siatkowej plażowej,
- plaża nad rzeką Radunia,
- plac ogniskowy,
- szatnie z dostępem do ciepłej wody,
- ścianka wspinaczkowa,
- inne.

Rozległy teren i spora liczba użytkowników obiektu wymagają na bieżąco licznych zabiegów konserwacyjno-remontowych. Czuwa nad tym obsługa pracowników stadionowych podległych dyrekcji Centrum Kultury i Sportu w Pruszczu Gdańskim. Na obiekcie ciągle się coś poprawia, modernizuje i remontuje, stąd też stadion prezentuje się okazale.

Stadion od lat służy licznym piłkarskim jedenastkom z Pruszcza Gdańskiego, zarówno do zajęć treningowych, jak i rozgrywanych tutaj meczy piłkarskich. Przez pewien czas gościnnie swoje mecze jako gospodarz rozgrywały tu także drużyny spoza Pruszcza Gdańskiego: Akademicki Związek Sportowy Gdańsk i Polonia Gdańsk (z uwagi na brak w tym czasie własnych, w pełni odpowiadających wymogom regulaminowym boisk).

ogrodzono teren całego stadionu, zbudowano mur oporowy, uformowano nasyp na przyszłe trybuny ziemne i ewentualną trybunę krytą oraz zamontowano oświetlenie stadionu.

¹⁸⁵ Głównymi inspiratorami i sprawującymi nadzór nad budową pruszczańskiej „bazy sportu” byli dwaj dyrektorzy MOSiR-u: Z. Patyna i E. Warsiński.

Obok piłkarzy stadion służy, również od lat, miejscowym rugbistom, którzy tutaj trenują i grają starając się mocno zaznaczyć swoje miejsce w pruszczańskim sporcie. Często gośćmi są także miejscowi lekkoatleci, głównie młodzież szkolna trenująca na bieżni, skoczniach i rzutniach.

Odbywa się tutaj także spora liczba imprez masowych czy festynów. Od trzydziestu lat stadion jest główną areną największej kulturalno-rekreacyjnej imprezy miejskiej – Dni Pruszcza.

Stadion wraz z zapleczem stanowi główną bazę dla miejscowych piłkarzy nożnych, tutaj trenują i toczą mecze piłkarskie chłopcy i dziewczęta z pruszczańskich klubów, szkół czy jednostki wojskowej, a robią to z powodzeniem od stu lat.¹⁸⁶

2. Inne obiekty sportowe mogące służyć piłkarzom

W szkoleniu piłkarskim podstawowym miejscem budowania formy sportowej są boiska do gier dużych. W licznych przedsięwzięciach szkoleniowych piłkarze również muszą korzystać z innych obiektów, takich jak: boiska do gier małych, hale sportowe, sale gimnastyczne, pływalnie, siłownie czy nawet lodowiska. Nieodczonne również w procesie szkolenia piłkarzy wydają się być tereny zielone (lasy, parki, zielone trakty itp.), gdzie głównie można pracować nad istotną cechą motoryczną w sporcie piłkarskim – wytrzymałością.

W mieście nad Radunia dość dobrze rozbudowana jest baza służąca aktywności sportowo-rekreacyjnej. Tworzono ją stopniowo już przed I wojną światową i w czasach międzywojnia, a szczyt inwestycyjny przypadł na okres III Rzeczypospolitej, kiedy to zbudowano wiele nowych i odrestaurowano kilka starych obiektów i urządzeń z zakresu infrastruktury sportowej.

Zanim zaprezentujemy aktualną bazę sportu pruszczańskiego dokonamy doprecyzowania głównych pojęć związanych z obiektami mogącymi służyć piłkarzom. Bardzo często piłkarze korzystają z boisk do gier małych. Jest to bardzo rozległa grupa obiektów obejmująca m.in.: boiska szkolne, orliki, korty tenisowe, boiska do gier plażowych itp. Boiska do gier małych (uniwersalne, wielozadaniowe) służą do uprawiania różnych gier zarówno piłkarskich, jak i poza piłkarskich (generalnie ich wielkość nie powinna przekroczyć 90 m x 45 m).

Salą sportową (gimnastyczną) będziemy nazywali pomieszczenie, którego wymiary i wyposażenie umożliwiają prowadzenie ćwiczeń, gier i zawodów w kilku

¹⁸⁶ Na obiekcie stawiali swoje pierwsze kroki piłkarskie, rozpoczynając znaczące kariery boiskowe późniejsi reprezentanci Polski: seniorów (T. Sokółowski) młodzieżowców (B. Szlagowski), juniorów (W. Kulik, G. Grochocki, Ł. Paulewicz, L. Surdykowski), a nawet trenerzy szkolący zespoły pruszczańskie, którzy w swoim życiu piłkarskim odnotowali występy w reprezentacji Polski: Anna Rogacka (seniorki) i Krzysztof Słabik (juniorzy).

dyscyplinach (sale uniwersalne) bądź jednej dyscyplinie sportu (sale specjalistyczne, np. do boksu, szermierki itp.).

Halą sportową jest obiekt kubaturowy pod dachem (o wymiarach powyżej 36 x 18 m), z co najmniej jednym pomieszczeniem wieloprzestrzennym przeznaczonym do uprawiania różnych dyscyplin sportu i organizacji imprez widowiskowych, wyposażony w trybuny dla publiczności i urządzenia pomocnicze.

Siłownią będziemy nazywać salę specjalistyczną, służącą do treningu ogólnousprawniającego i siłowego, w której znajduje się liczny sprzęt (drabinki, ławeczki, płotki, piłki lekarskie, sztangi, groty, ciężarki, hantle, sztangielki itp.) oraz specjalne trenażery siłowe.

Pływalnią sportową (krytą lub otwartą) będziemy nazywać obiekt, którego podstawowymi elementami są: basen pływacki o określonych wymiarach i kształcie (długość 25 m lub 50 m) oraz towarzyszące mu odpowiednie pomieszczenia i urządzenia pomocnicze. W pływalniach często lokalizuje się tzw. „salony odnowy psychosomatycznej” (sauna, jacuzzi, masaż).

Lodowiskami sztucznie zamrażanymi są obiekty posiadające instalację chłodniczą do zamrażania tafli lodowej. Lodowisko może być małe (mini lodowisko) lub pełnowymiarowe (gdzie można rozgrywać mecze hokeja na lodzie). W wielu środowiskach w okresie zimowym uruchamia się tzw. orliki zimowe (białe).

W przeważającej mierze baza sportowo-rekreacyjna zlokalizowana w Pruszczu Gdańskim jest w miejscowych szkołach (podstawowych i ponad podstawowych).

Przy Zespole Szkół Ogólnokształcących nr 1 znajdują się:

- pełnowymiarowe boisko do piłki nożnej ze sztuczną trawą,
- dwa boiska do piłki ręcznej,
- jedno boisko do siatkówki,
- jedno boisko do koszykówki,
- tartanowa bieżnia LA,
- skocznie,
- kort tenisowy,
- sala gimnastyczna,
- hala sportowo-widowiskowa.

Szkoła Podstawowa nr 2 posiada:

- boisko z nawierzchnią ze sztucznej trawy,
- dwa boiska wielofunkcyjne,

- salę gimnastyczną.

Szkoła Podstawowa nr 3 może się poszczycić:

- wielofunkcyjnym boiskiem o nawierzchni syntetycznej,
- basenem kąpielowym,
- salą gimnastyczną,
- orlikiem zimowym (sztucznym lodowiskiem).

Szkoła Podstawowa nr 4 posiada następującą bazę sportowo-rekreacyjną:

- basen (25 mx 12,5 m) ze stalowa niecką i ruchomym dnem,
- dwie sale gimnastyczne,
- boisko wielofunkcyjne z bieżnią,
- salę do squosha,
- siłownię,
- jacuzzi.

W Zespole Szkół Ogrodniczych i Ogólnokształcących znajdują się:

- boisko,
- sala sportowa,
- siłownia.¹⁸⁷

Również w mieście, poza szkołami zlokalizowane zostały także obiekty sportowe i rekreacyjne:

- wielofunkcyjne boisko o nawierzchni syntetycznej przy ul. Modrzewskiego,
- dwa boiska wielofunkcyjne na osiedlu Komarowo,
- boisko trawiaste przy ul. Cyprysowej,
- boisko wielofunkcyjne przy Międzynarodowym Bałtyckim Parku Kulturowym Faktoria.

Za miejsca do chodzenia, biegania i ćwiczeń ogólnorozwojowych mogą służyć:

- ścieżki spacerowe (ul. 1 Maja, ul. Obrońców Pokoju, ul. Obrońców Wybrzeża, trakty spacerowe nad Radunią i Kanątem Raduni),
- park miejski.

Infrastruktura sportowo-rekreacyjna jest w Pruszczu Gdańskim bardzo bogata. Nie jest ona skoncentrowana tylko na stadionie miejskim, ale w miarę równo rozlokowana we wszystkich osiedlach miasta. Ciągłe w mieście, głównie dzięki samorządowi lokalnemu, tworzy się nowe inwestycje służące mieszkańcom

¹⁸⁷ Budynki zdecydowanej większości szkół pruszczańskich zaczęły powstawać dopiero po roku 1950 i ich stan techniczny można uznać za dobry.

w zakresie sportu, rekreacji i wypoczynku.

3. Imprezy piłkarskie w Pruszczu Gdańskim

Pruszczanie już co najmniej od wieku mogą pasjonować się lokalną piłką nożną. Z lubością oglądają miejscowych piłkarzy w zmaganiach z innymi drużynami, śledząc ich poczynania zarówno na własnych boiskach, jak i w meczach wyjazdowych. Imprezy piłkarskie od lat cieszą się dużą estymą wśród mieszkańców nadraduńskiej miejscowości (zarówno wsi, jak i miasta). Gromadzą one liczną widownię, ludzi na dobre i złe związanych z pruszczańskim futbolem. Wszak mecze są esencją piłki nożnej, są syntezą futbolu, stanowią o jej sile i popularności.

Co tydzień na boiskach i hali rozgrywa się wiele meczy piłkarskich, toczy się mnóstwo potyczek na zielonych placach i parkiecie. Zazwyczaj odbywają się one w terminach sobotnio-niedzielnych. Niekiedy jednak przychodzi grać w tygodniowym terminie (mecze Pucharu Polski, wybrane serie spotkań mistrzowskich czy też ewentualnie mecze przełożone itp.). Zimą w Pruszczu Gdańskim kwitnie futbol halowy w postaci regularnych rozgrywek amatorskich zespołów bądź turniejów młodzieżowych.

Najbardziej znaną kategorią meczy są spotkania "na wynik" (punktowe i pucharowe). Ale oprócz tych klasycznych spotkań piłkarskich można wyróżnić także inne potyczki futbolowe:

- mecze okazjonalne (np. z okazji jubileuszu klubu czy pożegnania zawodnika),
- mecze potransferowe (stanowiące wypełnienie zapisu umowy w warstwie pozagotówkowej),
- mecze charytatywne (dochód z meczu przeznaczany się zwykle na szczytny cel),
- mecze humorystyczne (np.: kawalerowie-żonaci, kominiarze-piekarze itp.),
- mecze selekcyjne (na wyłonienie układów personalnych)
- mecze przygotowawcze (sparingi, test mecze itp.).

Obok wymienionego wyżej podziału meczy można je jeszcze poklasyfikować ze względu na narodowość grających zespołów: międzypaństwowe (kiedy rywalizują reprezentacje różnych federacji piłkarskich państw) i międzynarodowe (kiedy gra toczy się między zespołami klubowymi, miejskimi, regionalnymi itp. reprezentującymi różne państwa).

Pierwszy mecz międzypaństwowy w Pruszczu Gdańskim rozegrano 10 sierpnia 2006 r. pomiędzy reprezentacjami Polski i Norwegii, w relacji zawodników, któ-

rzy nie przekroczyli szesnastu lat (U-16). Dwa dni wcześniej te same drużyny zmierzyły się w pobliskich Kolbudach, uzyskując bezbramkowy remis. W Pruszczu Gdańskim drużyna prowadzona przez trenera M. Libicha, odniosła nieznaczne zwycięstwo 1:0 (0:0). Bramkę, na wagę sukcesu uzyskał w ostatniej minucie meczu T. Preizner (na co dzień piłkarz gdańskiej Lechii). Mecz sędziował arbiter z Gdyni T. Cwalina. Warto przytoczyć skład reprezentacyjnego zespołu U-16 w spotkaniu na stadionie przy ul. Chopina: Kalkstein, Stoch (Bartków), Wydra (Chrzanowski), Tyktor, Sterczewski, Kądziela (Lichwa), Loba (Salomon), Borysiuk, Załęski (Preizner), Kamiński (Sochacki), Szczepaniak (Łazicki).

W roku 2007, w ostatniej dekadzie sierpnia Pomorze było gospodarzem XXII Turnieju o Puchar Syrenki. Grało w nim osiem reprezentacji juniorów U-17 z: Chorwacji, Czech, Danii, Finlandii, Norwegii, Słowacji, Ukrainy i Polski. Boje toczono na dziesięciu boiskach w województwie pomorskim. Jeden z meczów eliminacyjnych odbył się na stadionie miejskim w Pruszczu. Finał rozegrano na boisku MOSiR-u w Gdańsku (dawna Lechia), a tryumfátorem turnieju został zespół Czech.

W Pruszczu Gdańskim w dniach 18-22 maja 2016 roku rozgrywano Turniej UEFA Developoment: U-16. Na boisku pruszczańskim odbyły się z tej okazji dwa mecze: 18 maja spotkanie Dania-Szwajcaria i 22 maja mecz Polska-Dania.¹⁸⁸

W dniach 24-25 maja 2014 roku rozgrywano w Gdańsku i Pruszczu Gdańskim międzynarodowy turniej piłkarski- rocznika 2002 „Europejskie Nadzieje 2014”. Grano w relacjach klubowych na boiskach MOSiR-u Gdańsk i KKS-u w Pruszczu Gdańskim. Turniej miał silną międzynarodową obsadę w postaci renomowanych klubów z: Anglii, Norwegii, Rosji, Białorusi, czy Finlandii. Jedną z grup grała na obiekcie pruszczańskim (rywalizowano w czterech grupach po cztery drużyny w każdej). Z drużyn wybrzeżowych w turnieju uczestniczyli: Lechia, Arka, Gedania 1922 i Czarni Pruszcz Gdański. Finał odbył się na stadionie w Gdańsku.

W minionych latach swoje mecze mistrzowskie i pucharowe, obok zespołów pruszczańskich, przez dłuższy czas rozgrywały drużyny z Gdańska (AZS Gdańsk, Polonia Gdańsk).¹⁸⁹

Na obiekcie miejskim rozgrywały też wiele spotkań kadry juniorskiej okręgu gdańskiego (pomorskiego), w kategoriach junierek i juniorów. Grano tutaj mecze o puchary imienia: K. Górskiego, W. Kuchara, J. Michałowicza, K. Deyny

¹⁸⁸ Pozostałe mecze rozgrywano m.in. w Starogardzie Gdańskim. Polacy pokonali Danię 1:0 (0:0), a trener R. Wójcik wyznaczył do gry następujący skład: Mrozek, Kukułowicz (Zalewski), Walukiewicz, Kiwior, Grabowski, Skóra (Zauch), Bargiel, Skrzypczak, Starzycki (Praszelik), Wengnik (Klupis), Wetniak (Soból). Bramkę zdobył H. Soból.

¹⁸⁹ W wydawnictwie PZPN jest nawet pomyłka sugerująca, że gdańska Polonia to Polonia Pruszcz Gdański (patrz Puchar Polski. Dzieje rozgrywek..., red. A. Gowarzewski, Katowice 2018, s. 343.

i W. Smolarka.

Na boiskach, gościli także obozy piłkarskie najmłodszej kadry Polski juniorów (trenerzy: H. Serafin i S. Mikołajczyk) oraz kadra juniorów makroregionu pomorskiego mająca swoje zgrupowanie letnie w Pruszczu Gdańskim, podczas wakacji w roku 1988.

W Pruszczu sporym zainteresowaniem cieszą się turnieje memoriałowe organizowane w hali, poświęcone nieżyjącym już trenerom drużyn pruszczańskich. Rozegrano kilka edycji Turnieju Halowego im. Piotra Galusa, a zmagania turniejowe młodych piłkarzy o memoriał im. Edwarda Warsińskiego odbyły się już w piętnastu odstonach. Dużym powodzeniem cieszą się turnieje dla młodzieży o Puchar Burmistrza Pruszcza Gdańskiego.

Na licznych boiskach w mieście toczą się w przeciągu całego tygodnia różnorodne gry, w których uczestniczy młodzież, a często i dorośli. Także na boiskach szkolnych dostrzec można często uganiających się za piłką głównie młodych chłopców. Oprócz meczów w piłkę nożną rozgrywa się w Pruszczu Gdańskim spotkania w rugby (w różnych odmianach tej dyscypliny). Rugbyści powoli zdobywają w mieście coraz więcej sympatyków.

Centrum Kultury i Sportu również wypożycza swoje obiekty na imprezy kulturalne, integracyjne, sportowe czy rekreacyjne różnym podmiotom z obszaru miasta czy okolic.

W funkcjonowaniu boiska zanotowaliśmy jedną dużą wyrwę spowodowaną wielką powodzią z lipca 2001 roku. Duże straty, które poniósł obiekt miejski i klub Czarni Pruszcz Gdański, zostały prawie w całości pokryte przez pomoc pieniężną przyznaną przez Międzynarodowy Związek Piłki Nożnej (FIFA) i Europejską Unię Piłkarską (UEFA).¹⁹⁰

Obok imprez boiskowych w życiu piłkarzy i ich fanów coraz większą rolę zaczynają odgrywać imprezy parapiłkarskie (pasowania na piłkarza, promocje zespołów, uroczyste zebrania sekcji czy drużyny, jubileusze itp.)¹⁹¹

ZAKOŃCZENIE

Na kartach tej publikacji staraliśmy się zarysować historie sporu piłkarskiego na obszarze dzisiejszego Pruszcza Gdańskiego. Dzieje ziemi pruszczańskiej były bardzo złożone. Przez wiele wieków dochodziło tutaj do rywalizacji Polaków i Niemców w licznych sektorach ludzkiej działalności. Podstawy „piłki kopanej”

¹⁹⁰ Warto w tym miejscu przypomnieć, że poprzednia wielka powódź, która dotknęła też stadion miejski miała miejsce w roku 1980.

¹⁹¹ Imprezy te obok elementu poznawczego cechują się dużą dozą emocji pozytywnych, co czyni je doskonałym środkiem wychowania moralno-społecznego czy estetycznego.

budowano w Pruszczu dwukrotnie. Pierwszy raz jeszcze w czasach Wolnego Miasta Gdańska, kiedy to powstała w roku 1922 w niemieckim stowarzyszeniu sportowym TSV Praust drużyna piłkarska, która występowała w rozgrywkach piłkarskich prowadzonych przez związek piłkarski – Danzig Bezirk. Drugie narodziny piłkarskie przypadły na połowę lat czterdziestych XX wieku, kiedy to w grodzie nad Radunią pojawiły się pierwsze polskie zespoły piłkarskie rywalizujące w Gdańskim Okręgowym Związku Piłki Nożnej. Należały do nich jedenastki OMTUR, Cukrownika, Związkowca czy Budowlanych. Osią spinającą niemieckie i polskie czasy piłkarskie jest stadion, położony dzisiaj w centrum miasta, zbudowany dość solidnie w okresie WMG, a gruntownie zmodernizowany w latach osiemdziesiątych XX wieku już w Polsce.

Praca jest próbą pokazania pruszczańskiego futbolu w kontekście tworzenia się fundamentów pomorskiej piłki nożnej. Opracowanie nie rości sobie pretekstu do roli systematycznego wykładu z zakresu historii lokalnego (pruszczańskiego) sportu. Jest jedynie pewnym jego szkicem, zarysowanym w dość rozległym przedziale czasowym, nakierowanym na przedstawienie osiągnięć i porażek futbolistów z miasta będącego dzisiaj siedzibą powiatu gdańskiego.

W Pruszczu Gdańskim, już ponad sto lat można dostrzec młodych mężczyzn, a także ostatnio kobiety uganiających się za piłką na boiskach. Warty podkreślenia jest fakt, że miejscowy futbol był od jego początków oparty na należycie funkcjonujących stowarzyszeniach sportowych wspieranych często przez lokalnych sponsorów. W wieloletniej historii pruszczańskiej piłki nożnej przewinęły się przez boiska liczne miejscowe zespoły piłkarskie, spore rzesze zawodników, trenerów i działaczy piłkarskich. Czas jaki upłynął między występami pierwszych piłkarzy Praust S.V. a potyczkami obecnego lidera piłkarstwa pruszczańskiego, MKS-u Czarnych Pruszcz, był mocno wypełniony piłkarskim życiem, pełnym emocji i tych co radowały, ale także tych co smuciły fanów „piłki kopanej” w jej lokalnym wydaniu.

Podsumowanie każdej pracy wymaga sformułowania finalnych wniosków. W naszym opracowaniu zaprezentujemy kilkanaście konkluzji stanowiących syntetyczny obraz tego, co próbowano przybliżyć w pracy obrazującej złożone dzieje pruszczańskiego sportu piłkarskiego:

1. Historia pruszczańskiej kultury fizycznej i jej znaczącego komponentu- sportu sięga czasów średniowiecza. Wtedy dostrzec można było pewne symptomy tworzenia się jej zaczątków (kościół, szkoła, rodzina). Dynamiczny rozwój prozdrowotnego stylu życia można odnotować w XIX wieku (szpitalnictwo, rehabilitacja ruchowa, organizacje społeczne). Intensyfikacja życia sportowego nastąpiła w pierwszym ćwierćwieczu XX wieku (infrastruktura sportowa, pierwsze wyspecjalizowane organizacje sportowe).

2. Analizując dzieje Pruszcza Gdańskiego można zauważyć, że na przestrzeni wieków ścierały się tutaj mocno wpływy polskie i niemieckie związane z pochodzeniem, religią, kulturą czy językiem ludzi żyjących w nadraduńskiej miejscowości. Podobne zjawisko wystąpiło w piłce nożnej, gdzie początkowo dominował nurt niemiecki, a po roku 1945 już tylko nurt polski. Szczątkowo w piłkarstwie pruszczańskim zaznaczyły się wątki francuski i angielski.
3. W dziejach pruszczańskiego sportu swoje miejsce zaznaczyli przedstawiciele kilkunastu dyscyplin. Można dostrzec „siedmiu wspaniałych” herosów związanych z miastem nad Radunią, którzy z złotymi zgłoskami zapisali się w historii polskiego i światowego sportu. Zaliczyć do nich można: A. Jaroszewicza, E. Jurkiewicza, W. Komara, J. Marko-Książek, T. Sokołowskiego, I. Tracza i T. Wojtasia. Z Pruszczem Gdańskim mocno powiązani byli również działacze sportowi szczebla centralnego (B. Ryba, W. Wika) oraz działacze szczebla wojewódzkiego (T. Stupecki, Z. Patyna).
4. W Pruszczu Gdańskim na przestrzeni ostatnich stu lat działało kilkanaście podmiotów (klubów), gdzie uprawiano sport piłkarski. Nazewnictwo klubów, w których prowadzono szkolenie piłkarskie tylko w niewielkim stopniu wiązało się z miejscowymi osobliwościami (Cukrownik, Radunia), w większości kluby nosiły nazwy dość powszechne w niemieckim i polskim sporcie. Wśród podmiotów gdzie uprawiano piłkę nożną były (alfabetycznie): Budowlani, Cukrownik, Czarni, Gwardia, Ikar, Jantar, LZS, MOSiR, Neptun, OMTUR, Praust SV, Radunia, Spójnia, Unia, Związkowiec.
5. Pierwszym stowarzyszeniem, w którym zaczęto tworzyć futbol w nadraduńskiej wsi był Praust Sport Verein (1922). Największym stażem mogą pochwycić się Czarni Pruszcz Gdański oraz MOSiR Pruszcz Gdański. Obie te organizacje zanotowały również największe w historii osiągnięcia sportowe (zespołowe): IV liga międzywojewódzka, szczebel centralny Pucharu Polski. W najwyższej klasie w okręgu pomorskim (gdańskim) współzawodniczyły drużyny: Spójni, Czarnych, Neptuna, Raduni i MOSiR-u.
6. Kilku piłkarzy z pruszczańskim rodowodem, występowało w reprezentacji Polski (seniorów, młodzieżowców i juniorów) oraz w zespołach I ligi (ekstraklasy). Kilkunastu grało w II i III lidze. Reprezentantami kraju byli: T. Sokołowski (seniorzy, 12 meczów), B. Szlagowski (młodzieżowcy) oraz B. Szlagowski, W. Kulik, S. Matuk, G. Grochocki, Ł. Paulewicz, J. Surdykowski (juniorzy). W najwyższej klasie rozgrywkowej w Polsce grali: B. Szlagowski, T. Sokołowski, M. Malinowski, S. Matuk, M. Bąk, Ł. Paulewicz i J. Surdykowski.
7. Do największych osiągnięć pruszczańskich juniorów należały występy w reprezentacji Polski, udział (okraszony medalami) w kadrach okręgu występujących w rozgrywkach organizowanych przez PZPN, miejsca na podium

w drużynach młodzieżowych Lechii Gdańsk (zawodnicy transferowani definitywnie bądź czasowo z Pruszcza do Gdańska) oraz awans zespołu MOSiR do ligi juniorów starszych makroregionu pomorskiego. Medale z reprezentacją okręgu wywalczyli: S. Matuk, M. Bąk, K. Dymanowski, Ł. Paulewicz, D. Moske, Ł. Piechota, M. Matuk, J. Kosznik, K. Sikorski, J. Surdykowski. z Lechią, po zmaganiach o klubowe mistrzostwo Polski juniorów młodszych i starszych na podium stawali: K. Dymanowski, S. Matuk, M. Matuk, Ł. Paulewicz, J. Surdykowski.

8. Początkowo treningi w pruszczańskich drużynach prowadzili szkoleniowcy mieszkający w Gdańsku: Cz. Lorenz, C. Lenc, J. Kołacz, A. Komassa, J. Szatawiga, później przez boiska pruszczańskie przewinął się desant tczewski: E. Warsiński, W. Wika, B. Czaplewski, W. Kulwicki, K. Jaszczerski. Z biegiem lat Pruszcz dorobił się własnej kadry trenerskiej: W. Kulik, J. Karnath, K. Lisowski. S. Matuk, G. Grzegorzczak, M. Malinowski, T. Kado, M. Kado, T. Pachulczak. Dzisiaj w pruszczańskim futbolu pracują trenerzy miejscowi, jak i dojeżdżający z innych miejscowości.
9. Kilku szkoleniowców pracujących w Pruszczu Gdańskim prowadziło także zespoły ligowe (W. Kulik, W. Wika, W. Niedziwiedzki, Z. Tymiński, E. Budziwojski, K. Jaszczerski). Sześciu trenerów związanych z Pruszczem Gdańskim. święciło sukcesy z kadrami juniorskimi okręgu: A. Komassa, K. Stabik, E. Warsiński i G. Grzegorzczak, K. Gajowniczek i D. Kado.
10. W dziejach pruszczańskiej piłki nożnej przewinął się szereg oddanych działaczy piłkarskich. Byli to ludzie pochodzący z różnych stron kraju, przedstawiciele licznych zawodów i orientacji światopoglądowych. Z pośród dużego grona należy wymienić: Cz. Antoniewicza, M. Drywę, ks. J. Dydymskiego, R. Gawła, E. Szenekę, Z. Patynę, Sz. Pendłowskiego, J. Mazurowskiego, K. Rokitę, L. Kaweckiego, R. Ciesielskiego, S. Skoniecznego, Z. Miklisa, S. Raczyńskiego, K. Żelaznego i W. Włodarczyka.
11. Z pruszczańskim futbolem mocno związani byli ludzie, którzy po zawieszeniu butów na kołku osiągnęli znaczące sukcesy poza piłką nożną. Z radnych zasiadających w Radzie Miasta Pruszcz Gdański i Radzie Powiatu Gdańskiego można by było zestawić dwie drużyny piłkarskie. Wśród VIP-ów, którzy zaznaczyli swój udział w życiu kraju i województwa, a mocno byli powiązani w przeszłości z pruszczańskim futbolem wyróżnić można: R. Świńskiego (senator w X kadencji), K. Dymanowskiego (generał dywizji), B. Rybę (wiceprzewodniczący GKKFiS), S. Skoniecznego (starosta gdański), K. Rokita (biznesmen) czy W. Wika (członek prezydium zarządu PZPN oraz rektor PSW w Starogardzie Gdańskim).
12. Miasto na dzień dzisiejszy posiada dobrą bazę do uprawiania piłki nożnej.

Budowano ją przez wiele lat i dzisiaj prezentuje się okazale. Jest reprezentacyjna trawiasta płyta piłkarska na stadionie miejskim z okólną bieżnią i amfiteatralną widownią (w tym także krytą trybuną). Jest kilka boisk o nawierzchni klepiskowej, a przy każdej szkole są wielofunkcyjne boiska typu orlik ze sztuczną nawierzchnią. Na okres zimowy do treningu mogą służyć: hala sportowa, sale gimnastyczne przy szkołach, pływalnia i siłownia.

13. Finansowanie sportu piłkarskiego zmieniało się na przestrzeni lat. Początkowo na futbol łożyli tylko zasobni mieszkańcy, później głównym źródłem dopływu gotówki były lokalne zakłady pracy (cukrownia, firmy przemysłu stoczniowego, handlowcy i rzemieślnicy). Przez wiele lat znacząco dotowały lokalną piłkę nożną przedsiębiorstwa sektora rolnego, a od lat osiemnastych XX wieku głównym sponsorem futbolu jest miasto. Należy podkreślić bardzo przychylną piłce nożnej politykę miejscowych władz, począwszy od naczelnika miasta Benona Webera aż po czasy burmistrza Janusza Wróbla.
14. Jak przedstawiać winna się przyszłość piłkarstwa pruszczańskiego na najbliższe lata? Dążyć należy do ustabilizowania się pierwszej jedenastki Czarnych na poziomie IV ligi wojewódzkiej. Roztoczyć też trzeba wizję awansu na szczebel międzywojewódzki – III liga. Zintensyfikować trzeba pracę z młodzieżą piłkarską, chociażby przez utworzenie klas piłkarskich przy jednej ze szkół podstawowych (dla dziewcząt i chłopców z klas V-VIII). Rozwijać należy pozostałe obok futbolu klasycznego odmiany piłki nożnej: piłkę halową, piłkę w szóstkach, piłkę plażową a nawet tenis nożny. Zadać także trzeba o pozyskanie dla Pruszcza Gdańskiego atrakcyjnych imprez piłkarskich o wymiarze krajowym i międzynarodowym.
15. Zastanowić należy się nad opracowaniem monografii kilku znaczących w dziejach Pruszcza Gdańskiego podmiotów piłkarskich: Praust SV, MOSiR, Czarni, obejmujących pełnię życia piłkarskiego w latach ich działalności (pierwsza drużyna seniorów, drużyny rezerw seniorskich, piłkarstwo młodzieżowe, zawodnicy, trenerzy, działacze itp.). Należałoby także pomyśleć o przygotowaniu wydawnictwa obejmującego dzieje i dzień dzisiejszy piłkarstwa w powiecie gdańskim, wszak i ono może poszczycić się licznymi osiągnięciami.

BIBLIOGRAFIA

- Abraham M., Wika W., Piłka nożna. Materiały pomocnicze do nauczania gry w piłkę nożną, Gdańsk 1985.
- Allen J., Organizacja imprez. Najlepszy przewodnik dla organizatorów, Warszawa 2006.
- Bankowicz B., Bankowicz M., Dudek A., Słownik historii XX wieku, Kraków 1993.
- Biuletyn 70-lecia nadania sztandaru Szkole Polskiej Gdańskiej Macierzy Szkolnej w Etganowie, red. M. Dziekoński, D. Gajewska, J. Trofimowicz, Etganowo 2009.
- Barzyńska-Wantland L., Stajki szkolne w Prusach Zachodnich 1906-1907, Gdańsk 2009.
- Ciarkowski J., Pruszcz Gdański. Wczoraj i dziś na widokówkach i fotografiach. Przewodnik, Pruszcz Gdański 2001.
- Ciarkowski J., Ambros-Zezula M., Pierwszy był Pruszcz, Pruszcz Gdański 2002.
- Cieszyńska T., Geneza i rozwój regionalnych związków piłkarskich na Pomorzu (w latach 2000-2006), Gdańsk 2007 (praca magisterska powstała w Akademii Wychowania Fizycznego i Sportu w Gdańsku).
- Chodubski A., Nauka, kultura i sztuka w Wolnym Mieście Gdańsku, Toruń 2000.
- Chomicki P., Piłkarskie dzieje Wybrzeża 1945-1975, Gdańsk 2006, t. I.
- Chomicki P., Piłkarskie dzieje Wybrzeża 1976-1990, Gdańsk 2008, t. II.
- Chomicki P., Piłkarskie dzieje Wybrzeża 1991-2005, Mielec 2019, t. III.
- Chomicki P., Nawrocki K., Wika W., Szkice z dziejów pomorskiej piłki nożnej (1903-2015). 70 lat Pomorskiego Związku Piłki Nożnej, Gdańsk 2015.
- Chomicki P., Śledziona L., Kowszewicz E., Piłka nożna na polskim Pomorzu 1920-1939, Mielec 2016.
- Chomicki P., Rozgrywki piłkarskie na Pomorzu do roku 1914, Mielec 2020.
- Daniluk J., Piłka nożna na Biskupiej Górcie do roku 1945, Gdańsk 2014 (źródło elektroniczne).
- Diduch R., Historia piłki nożnej w Pruszczu Gdańskim od roku 1945 po lata współczesne, Sopot 2007 (praca licencjacka wykonana w Europejskiej Szkole Hotelarstwa, Turystyki i Przedsiębiorczości, Szkoła Wyższa w Sopocie).
- Doktor K., Zarządzanie klubem piłkarskim, „Trener” 2009, nr. 6.
- Dr Nadmorski, Kaszuby i Kociewie. Język, zwyczaje, przesady, podania, zagadki i pieśni ludowe, Poznań 1892 (reprint).
- Dwadzieścia pięć lat Gdańskiego Okręgowego Związku Piłki Nożnej, red. R. Stanowski, Gdańsk 1970.
- Dzieje kultury fizycznej (do roku 1918), red. Z. Grot, T. Ziółkowska, Warszawa, Poznań 1990.
- Ejankowski J., Pieniążkowska parafia w latach II wojny światowej, „Kociewski

Magazyn Regionalny”, 2013, nr 1.

- Encyklopedia Piłkarska FUJI. Rocznik 92-93, red. H. Biliński, Katowice 1992.
- Encyklopedia Piłkarska FUJI. Rocznik 95-96, red. H. Biliński, Katowice 1995.
- Encyklopedia Piłkarska FUJI. Rocznik 95-97, red. H. Biliński, Katowice 1996.
- Encyklopedia Piłkarska FUJI. Rocznik 97-98, red. A. Gowarzewski, Katowice 1997.
- Encyklopedia Piłkarska FUJI. Rocznik 98-99, red. A. Gowarzewski, Katowice 1998.
- Encyklopedia Piłkarska FUJI. Rocznik 2001-2002, red. A. Gowarzewski, Katowice 2001.
- Encyklopedia Piłkarska FUJI. Rocznik 2002-2003, red. A. Gowarzewski, Katowice 2002.
- Encyklopedia Piłkarska FUJI. Rocznik 2003-2004, red. A. Gowarzewski, Katowice 2003.
- Encyklopedia Piłkarska FUJI. Kolekcja klubów: Polonia, Warszawianka, Gwardia, red. A. Gowarzewski, Katowice 2003.
- Encyklopedia Piłkarska FUJI. Kolekcja klubów. Legia to potęga, red. A. Gowarzewski, Katowice 2004.
- Encyklopedia Piłkarska FUJI. Rocznik 2004-2005, red. A. Gowarzewski, Katowice 2004.
- Encyklopedia Piłkarska FUJI. Rocznik 2005-2006, red. A. Gowarzewski, Katowice 2005.
- Encyklopedia Piłkarska FUJI. Rocznik 2006-2007, red. A. Gowarzewski, Katowice 2006.
- Encyklopedia Piłkarska FUJI. Rocznik 2007-2008, red. A. Gowarzewski, Katowice 2007.
- Encyklopedia Piłkarska FUJI. Rocznik 2008-2009, red. A. Gowarzewski, Katowice 2008.
- Encyklopedia Piłkarska FUJI. Rocznik 2009-2010, red. A. Gowarzewski, Katowice 2009.
- Encyklopedia Piłkarska FUJI. Rocznik 2010-2011, red. A. Gowarzewski, Katowice 2010.
- Encyklopedia Piłkarska FUJI. Rocznik 2011-2012, red. A. Gowarzewski, Katowice 2011.
- Encyklopedia Piłkarska FUJI. Rocznik 2012-2013, red. A. Gowarzewski, Katowice 2012.
- Encyklopedia Piłkarska FUJI. Rocznik 2013-2014, red. A. Gowarzewski, Katowice 2013.
- Encyklopedia Piłkarska FUJI. Rocznik 2014-2015, red. A. Gowarzewski, Katowice 2014.
- Encyklopedia Piłkarska FUJI. Rocznik 2015-2016, red. A. Gowarzewski, Katowice 2016.

wice 2015.

- Encyklopedia Piłkarska FUJI. Biało-czerwoni. Dzieje reprezentacji Polski (6) 2008-2015, red. A. Gowarzewski, Katowice 2016.
- Gaj J., Hądzelek K., Dzieje kultury fizycznej w Polsce, Poznań 1997.
- Gaj J., Zarys historii polskiej kultury fizycznej w Wolnym Mieście Gdańsku, Gdańsk 1976.
- Gebert J., Z gdańskich boisk i stadionów, Gdańsk 1970.
- Gebert J., Alfabet Jerzego Geberta, Gdańsk 2010.
- Głowacki S., Orlikowski S., Bałtyk Gdynia. 75 lat. Historia, wspomnienia, fakty, Gdańsk 2006.
- Godlewski P., Sport w Polsce na tle politycznej rzeczywistości lat 1944-1956, Poznań 2006.
- Golecki E., Wika W., 20 lat Elbląskiego Okręgowego Związku Piłki Nożnej w Elblągu, Elbląg 1996.
- Gondek L., Kultura fizyczna w Polsce 1944-1984, Gdańsk 1986.
- Gowarzewski A., Encyklopedia Piłkarska FUJI. Rocznik 2019, Katowice 2019.
- Gowarzewski A., Encyklopedia Piłkarska FUJI. Rocznik 2019-2020, Katowice 2020.
- Hauser P., Mniejszość niemiecka w województwie pomorskim w latach 1920-1939, Wrocław 1981.
- Hesse U., Tor. Historia niemieckiej piłki nożnej, Otwock 2014.
- Historia Gdańska 1920-1945, red. E. Cieślak, Gdańsk b. r. w, t IV, część 2.
- Historia Pruszcza Gdańskiego do 1989 roku, red. B. Śliwiński, Pruszcz Gdański 2008.
- Hofmann W., Kronika wsi Pruszcza w powiecie Gdańskie Wyżyny, Pruszcz Gdański 2012 (reprint z wydania z roku 1913).
- Jakubek H., T., Pruszcz Gdański. Przewodnik, Pruszcz Gdański 1992.
- Karolak Cz., Kunicki W., Orłowski H., Dzieje kultury niemieckiej, Warszawa 2007.
- Kot S., Historia wychowania. Warszawa 2010, t. I.
- Krasiejko J., Zasady budowy, użytkowania i konserwowania nawierzchni boisk sportowych /w:/ Zarządzanie obiektami sportowo-rekreacyjnymi, red. B. Ryba, Warszawa 2011.
- Krośnicka J., W cieniu Gdańska (Zarys dziejów Pruszcza Gdańskiego i okolicy na tle historii ziemi gdańskiej), Pruszcz Gdański 2003-2006, t. I-III.
- Krośnicka J., Księga pamiątkowa kolejarzy polskich z rejonu Pruszcza Gdańskiego w latach 1920-1939 pozostających w służbie Polskich Kolei Państwowych (PKP) na terenie Wolnego Miasta Gdańska zamordowanych w hitlerowskich obozach koncentracyjnych w latach 1939-1944, Pruszcz Gdański, b. r. w.
- Krzysztofowicz J., Piłka nożna na ziemi stąpskiej w latach 1945-1993, Stąpsk 1994.

- Lipoński W., Humanistyczna encyklopedia sportu, Warszawa 1987.
- Lipoński W., Historia sportu, Warszawa 2012.
- Mała Encyklopedia Sportu, red. L. Badnarski, Warszawa 1984, t. I.
- Mała Encyklopedia Sportu, red. L. Bednarski, Warszawa 1986, t. II.
- Owsiański J., Siwiński T., Historia futbolu wielkopolskiego, Poznań 2013.
- Porycki J., Dzieje piłkarstwa Warmii i Mazur 1945-2000, Olsztyn 2000.
- Praclewski B., Dzieje bramkarstwa na ziemi pomorskiej, Sopot 2007 (praca licencjacka wykonana w Europejskiej Szkole Hotelarstwa, Turystyki i Przedsiębiorczości, Szkoła Wyższa w Sopocie).
- Puchar Polski. Dzieje rozgrywek o piłkarskie trofeum pod patronatem Prezydenta Rzeczypospolitej 1926-2018, red. A. Gowarzewski, Katowice 2018.
- Ryba B., Organizacja i zarządzanie sportem polskim, Warszawa 1995.
- Ryba B., Podstawy organizacji i zarządzania instytucjami sportowo-rekreacyjnymi, Warszawa 2004.
- Siwiński W., Tauber R., Leksykon turystyki i rekreacji, Poznań 2008.
- Słownik współczesnego języka polskiego, Warszawa 1996.
- Słownik wyrazów obcych PWN, red. E. Sobol, Warszawa 2002.
- Sylwestrzak Z., Wika W., Piłka nożna na ziemi bydgoskiej, Bydgoszcz 1998.
- Szujecki K., Historia sportu polskiego, Kraków 2018.
- Trupinda J., KS Gedania – klub gdańskich Polaków 1922-1953, Gdańsk 2015.
- Weronika C., Czarni IV liga. Zastużony awans pruszczańskich piłkarzy, „Więzi – czasopismo społeczno kulturalne”, 2005, nr. 2.
- Wielka Encyklopedia PWN, red. R. Burek, Warszawa 2002, t. X.
- Wielka Encyklopedia PWN, red. J. Wojnowski, Warszawa 2004, t. XXII.
- Wierszyło R., Urządzenia sportowe, Warszawa 1982.
- Wika W., Sport w Pruszczu Gdańskim, „Gryf – gazeta Sejmiku Samorządowego Województwa Gdańskiego”, 1994, nr 3-4.
- Wika W., Piłka nożna na Wybrzeżu Gdańskim. 50 lat Gdańskiego Okręgowego Związku Piłki Nożnej, Gdańsk 1995.
- Wika W., Z kart historii piłkarstwa gdańskiego, „Trener”, 1998, nr 2.
- Wika W., Zarys 75-letniej historii Toruńskiego Okręgowego Związku Piłki Nożnej, Toruń 1998.
- Wika W., Bramkarz w piłce nożnej, Gdańsk 2000.
- Wika W., Piłka nożna w tczewskiej Unii 1922-2002, Tczew 2002.
- Wika W., Ludzie pomorskiej piłki nożnej, Gdańsk 2004.
- Wika W., Z dziejów pomorskiej piłki nożnej, Gdańsk 2005.
- Wika W., Sport w Kościerzynie. Sześćdziesiąt lat Klubu Sportowego Kaszubia, Kościerzyna 2006.
- Wika W., Łasicki Z., Sagrol M., Piłka nożna w MKS Chojniczanka 1930 (1930-2010), Pelplin 2010.
- Wika W., Pierwsze dekady piłki nożnej na Pomorzu Gdańskim /w:/ Moda na

- sport, red. W. Moska, M. Brodnicki, Z. Tylewska-Ostrowska, Gdańsk 2013.
- Wika W., Piłka nożna na Pomorzu Gdańskim w okresie I i II wojny światowej, „Rocznik Naukowy AWFIS Gdańsk”, 2016, t. XXVI.
 - Wolańska T., Leksykon sportu dla wszystkich-rekreacja ruchowa, Warszawa 1997.
 - Witczak M., Klub marzeń miasta z morza. Żółto-niebiescy, Gdynia 2011.
 - Wroczyński R., Powszechne dzieje wychowania fizycznego i sportu, Wrocław, Warszawa, Kraków, Gdańsk, Łódź 1985.
 - Z kart historii młodzieżowej piłki nożnej na Pomorzu (1920-2005), red. W. Wika, Gdańsk 2006.

SPIS ANEKSÓW

- Zdjęcia grup, zespołów i drużyn – s. 130-138
- Zdjęcia portretowe – s. 139-140
- Zdjęcia legitymacyjne – s. 141-146
- Obiekty piłkarskie – s. 147
- Legitymacja klubowa – s. 148
- Schemat: najlepsza jedenastka stulecia – s. 149
- Schemat: kluby piłkarskie w Pruszczu – s. 150

Drużyna Budowlanych – Związkowca Pruszcz Gdański (1949). Stoją od lewej: M. Krzyżanowski, R. Krzyżanowski, S. Satek, M. Drywa, F. Jurczyk, K. Łopatyński, klęczą od lewej: B. Bucholc, F. Krzyżanowski, S. Soroczyński, K. Szner. Źródło: Piotr Chomicki, Piłkarskie Dzieje Wybrzeża Tom I Gdańsk 2006.

Drużyna Spójni Pruszcz Gdański (1952). Stoją od lewej: F. Jurczyk, Chyła, R. Nast, M. Drywa, Baranowski, Krajewski, Szulc, R. Krzyżanowski, K. Łopatyński; klęczą od lewej: B. Bucholc, H. Ryba, F. Jurczyk – fragment fotografii. Źródło: Piotr Chomicki, Piłkarskie Dzieje Wybrzeża Tom I Gdańsk 2006.

Kadra juniorów Gdańskiego Okręgowego Związku Piłki Nożnej z końca lat sześćdziesiątych XX w.. Trzeci z prawej w górnym rzędzie W. Kulik, pierwszy z prawej w dolnym rzędzie W. Łazarek (późniejszy selekcjoner reprezentacji Polski)
Źródło: Wiesława Wika, Piłka Nożna na Wybrzeżu Gdańskim Gdańsk 1995.

Drużyna Polonii Gdańsk z roku 1970. W górnym rzędzie drugi od lewej R. Wesotowski, piąty późniejszy wielokrotny reprezentant Polski A. Szarmach, trzeci z lewej w kłku H. Klisiewicz. Wesotowski i Klisiewicz u schyłku piłkarskiej kariery występowali w pruszczańskich teamach. Źródło: Wiesława Wika, Piłka Nożna na Wybrzeżu Gdańskim Gdańsk 1995.

Drużyna Neptun-Czarni Pruszcz Gdański (1971/72). Stoją od lewej: J. Myśliwiec, W. Jurkiewicz, W. Stryjowski, E. Polasik, E. Warsiński, ?, L. Kaszowski, D. Darek, J. Dulski, K. Michaliszyn, A. Duc, trener J. Kołacz. Źródło: Piotr Chomicki, Piłkarskie Dzieje Wybrzeża Tom I Gdańsk 2006.

Drużyna trzecioligowej Wistły Tczew (rok 1983/84) mająca w podstawowym składzie dwóch zawodników, którzy piłki uczyli się w Pruszczu Gdańskim: E. Polasik (pierwszy z prawej - kapitan) i H. Kwidzyński (pierwszy z lewej). Źródło: Piotr Chomicki, Piłkarskie Dzieje Wybrzeża Tom II Gdańsk 2008.

Drużyna juniorów MOSIR-u Pruszcz Gdański (z roku 1987). Stoją z lewej: J. Mazurowski (sponsor), K. Mazurowski, A. Kamiński, P. Lipiński, M. Mazur, W. Wika (trener), R. Kozłowski, D. Troka, J. Czarnecki, Z. Patyna (dyrektor MOSIR-u); kucają od lewej: A. Cieplin, S. Bartosiuk, M. Majsak, S. Sąsiedzki, T. Sokołowski, W. Szumowski, ?, Z. Cymon. Źródło: Wiesława Wika, Piłka Nożna na Wybrzeżu Gdańskim Gdańsk 1995.

Obóz kadry makroregionu pomorskiego na boisku w Pruszczu Gdańskim (1988). Kilku z zawodników na zdjęciu występowało później w ligowej piłce ligowej. Źródło: Wiesław Wika, Piłka Nożna na Wybrzeżu Gdańskim Gdańsk 1995.

Zespół klubowego mistrza Polski juniorów młodszych Lechia Gdańsk (1993). Pierwszy z prawej w górnym rzędzie K. Stąbik (trener), pierwszy z prawej w kłęku K. Dymanowski (czasowo wypożyczony do Lechii z MOSIR-u Pruszcz Gdański). Źródło: Wiesław Wika, Piłka Nożna na Wyrbrzeżu Gdańskim Gdańsk 1995.

Seniorzy MOSIR-u Pruszcz Gdański (rok 1992/93). Stoją od lewej: B. Czaplewski (trener), T. Kado, M. Malinowski, G. Sulewski, S. Mazur, P. Sulewski, S. Sąsiedzki, K. Lisowski, kucają od lewej: D. Ciarczyński, G. Grochocki, A. Giec, M. Sutkowski, W. Kotynia, R. Barańczuk, S. Mientki, K. Lisowski. Źródło: archiwum osobiste B. Czaplewskiego.

Zespół juniorów MOSIR-u Pruszcz Gdański (1993). Stoją od lewej: W. Wika (trener), T. Dobbek, M. Malinowski, T. Durda, R. Golański, J. Giec, G. Grochocki, W. Jabłoński; klęczą od lewej: S. Mientki, P. Rachwał, K. Łabasiewicz, J. ?, M. Maślany, P. Sułek, K. Lisowski. Źródło: archiwum osobiste K. Lisowskiego.

Seniorzy MOSIR-u Pruszcz Gdański (rok 1994/95). Stoją od lewej: M. Matuk, J. Dunst, M. Malinowski, ?, A. Sutkowski, D. Ciarczyński, K. Lisowski, B. Czaplewski (trener), R. Różycki (kierownik drużyny); w klęku od lewej: ?, Z. Kopania, P. Sułek, S. Suchodolski, M. Jurczyk. Źródło: archiwum osobiste B. Czaplewskiego.

Drużyna Polonii Gdańsk po awansie do II ligi (1994/95). Stoją: W. Kulik (trzeci z prawej), Cz. Michniewicz (dziesiąty z prawej - obecny trener selekcjoner), kuca pierwszy z prawej D. Kusiak (wychowanek MOSIR-u Pruszcz Gdański). Źródło: Wiesław Wika, Z dziejów pomorskiej piłki nożnej 2005.

Kadra juniorów woj. gdańskiego po zdobyciu III miejsca w pucharze im. W. Kuchara (Piła 1996). Pierwszy z prawej w górnym rzędzie E. Warsiński (II trener), trzeci z prawej w kłuku M. Globisz (I trener). W drużynie grato czterech juniorów z Pruszcza Gdańskiego (M. Bąk, D. Moskie, Ł. Paulewicz, Ł. Piechota). Źródło: Wiesław Wika, Z dziejów pomorskiej piłki nożnej 2005.

Obóz grupy seniorów MOSIR-u Pruszcz Gdański (Śrem 1997). Stoją od lewej: T. Miklis, M. Malinowski, A. Dobrowolski, A. Sokalski, M. Kwiecień, M. Jurczyk, R. Lipiński, M. Winsztal, P. Gruzewski, G. Idem, G. Grochocki, M. Matuk, S. Podkowski, D. Ciarczyński; klęczą od lewej: P. Godyński, W. Kotynia, R. Barańczuk, S. Mientki, K. Lisowski. Źródło: archiwum osobiste K. Lisowskiego.

Drużyna gdańskiej Lechii (2003/04 - IV liga). Grali w niej zawodnicy związani z klubami pruszczańskimi: S. Matuk (trzeci z lewej w górnym rzędzie), M. Bąk (czwarty z lewej w górnym rzędzie), J. Melaniuk (czwarty z lewej w środkowym rzędzie). Źródło: Piotr Chomicki, Piłkarskie Dzieje Wybrzeża Tom III Mielec 2019.

MKS Czarni pruszcz Gdański po awansie do IV ligi (2004/05). Stoją od lewej: Z. Miklis (kierownik zespołu), D. Stasiuk, M. Winsztal, P. Jakubiak, S. Kalinowski, D. Kado, W. Kopeć, E. Budziwojski (trener), T. Późniak; siedzą od lewej: Ł. Późniak, K. Sikorski, M. Kwiecień, T. Miklis, G. Grzegorzcyk, M. Grzelak. Źródło: Piotr Chomicki, Piłkarskie Dzieje Wybrzeża Tom III Mielec 2019.

OBUWIE SPORTOWE DO GRY NA HALI
WARRIOR®

DYSTRYBUTOR
DUŻY HURT
„IMPOL”
87-100 Toruń
ul. M. Skłodowskiej -
Curie 59/69
tel./fax 0-56 591732
w 443, 445
„PAULO”
01-424 Warszawa
ul. Prymasa Tysiąclecia 60/62
tel./fax 0-22 370394,
364519 w 228
„SEMEX”
10-410 Olsztyn
ul. Lubelska 43B
tel./fax 0-89 335745,
399206
„WARRIOR-SPORT”
14-100 Ostróda
ul. Czarnieckiego 9/3
tel./fax 0-88 469243
(sprzedaż wysyłkowa)

... lepsze niż myślałem

Tomasz Sokołowski
Reprezentant Polski
w piłce nożnej

Tomasz Sokołowski – wychowanek MOSIR-u, ligowiec w Stomilu i legii, dwunastokrotny reprezentant Polski. Źródło: Andrzej Gowarzewski, Encyklopedia Piłkarska Fuji 1996-97.

Mariusz Malinowski – wychowanek MOSIR-u, zdobywca mistrzostwa Polski i Pucharu Polski z Polonią Warszawa. Źródło: archiwum osobiste A. Czapliewskiego.

Eugeniusz TRACZYK -
lewoskrzydłowy Spójni
i ligowej Arki. Źródło: Maciej
Witczak, żółto-niebiescy 2011.

Henryk RYBA - bramkarz
Spójni, lewoskrzydłowy Arki.
Źródło: Maciej Witczak,
żółto-niebiescy 2011.

Brunon SZLAGOWSKI -
NAPASTNIK IZS Pruszcz
AZS Gdańsk, Lechii Gdańsk,
reprezentant Polski juniorów
i młodzieżowców. Źródło: Piotr
Chomicki, Piłkarskie Dzieje
Wybrzeża Tom I Gdańsk 2006.

Stefan SKONIECZNY -
wychowanek klubów
pruszczzańskich, radny miejski,
starosta gdański. Źródło:
archiwum Urzędu Miasta
Pruszcz Gdański.

Henryk CAŁKA - napastnik,
trener piłki nożnej. Źródło:
archiwum osobiste W. Wika.

Witold KULIK - obrońca,
wychowanek pruszczańskich
klubów, reprezentant Polski
juniorów, ligowiec, trener,
radny miejski. Źródło:
archiwum osobiste W. Wika.

Jarosław KARNATH
obrońca, trener, radny
powiatowy. Źródło: media
społecznościowe ZSO1

Adam BODO - wychowanek
MOSiR-u, grał od trampka do
seniora, radny miejski, Źródło:
archiwum Urzędu Miasta
Pruszcz Gdański.

Dwaj ligowcy w Polonii Gdańsk, którzy swoje piłkarskie podstawy kształtowali w klubach w powiecie gdańskim. Od lewej Maciej Zezula z Pszczótek w towarzystwie Dariusza Kusiaka z Pruszcza Gdańskiego. Źródło: Piotr Chomiccki, Piłkarskie Dzieje Wybrzeża Tom III Mielec 2019.

Krzysztof LISOWSKI - obrońca, radny miejski, trener piłki nożnej. Źródło: archiwum Urzędu Miasta Pruszcza Gdańskiego.

Sławomir MATUK - obrońca, trener piłki nożnej, reprezentant Polski juniorów, wychowanek MOSiR-u. Źródło: Praca licencjacka, Europejska Szkoła Hotelarstwa, Turystyki i Przedsiębiorczości, Szkoła Wyższa w Sopocie; Rafał Diduch, Historia piłki nożnej w Pruszczu Gdańskim od roku 1945 po lata współczesne 2007.

Mateusz BĄK - wychowanek Jantara, bramkarz, ligowiec w Lechii Gdańsk. Źródło: Praca licencjacka, Europejska Szkoła Hotelarstwa, Turystyki i Przedsiębiorczości, Szkoła Wyższa w Sopocie; Rafał Diduch, Historia piłki nożnej w Pruszczu Gdańskim od roku 1945 po lata współczesne 2007.

Rafał PAULEWICZ - pomocnik, ligowiec, wychowanek MOSIR-u, reprezentant Polski juniorów. Źródło: Praca licencyjna, Europejska Szkoła Hotelarstwa, Turystyki, i Przedsiębiorczości, Szkoła Wyższa w Sopocie; Rafał Diduch, Historia piłki nożnej w Pruszczu Gdańskim od roku 1945 po lata współczesne 2007.

Janusz SURDYKOWSKI - napastnik, ligowiec, wychowanek MOSIR-u, reprezentant Polski juniorów. Źródło: Praca licencyjna, Europejska Szkoła Hotelarstwa, Turystyki, i Przedsiębiorczości, Szkoła Wyższa w Sopocie; Rafał Diduch, Historia piłki nożnej w Pruszczu Gdańskim od roku 1945 po lata współczesne 2007.

Czesław LENC - ligowiec w Lechii, trener w Pruszczu Gdańskim. Źródło: Piotr Chomicki, Piłkarskie Dzieje Wybrzeża Tom I Gdańsk 2006.

Wiesław WIKI - trener w Pruszczu Gdańskim, Honorowy Prezes Pomorskiego Związku Piłki Nożnej, radny miejski. Źródło: archiwum osobiste W. Wiki.

Bogdan CZAPLEWSKI - pomocnik w Unii Tczew, trener w klubach pruszczańskich. Źródło: archiwum osobiste B. Czaplewskiego.

Kazimierz JASZCZERSKI - bramkarz Wisły Tczew, trener w klubach pruszczańskich. Źródło: Maciej Witczak, żółtoniebiescy 2011.

Edward BUDZIWOJSKI - pomocnik klubów pruszczańskich, trener Czarnych Pruszcz Gdański. Źródło: archiwum osobiste W. Wika.

Kazimierz IWAŃSKI - obrońca w Gedanii Gdańsk, trener Czarnych Pruszcz Gdański. Źródło: archiwum osobiste W. Wika.

Wojciech NIEDŹWIEDZKI - bramkarz w Arce Gdynia, trener w Czarnych Pruszcz Gdański. Źródło: Maciej Witczak, Żółtoniebiescy 2011.

Zygmunt PATYNA - dyrektor MOSIR-u, radny miejski. Źródło: archiwum osobiste W. Wiki.

Roman CIESIELSKI - prezes Czarnych Pruszcz Gdański, radny miejski. Źródło: archiwum Urzędu Miasta Pruszcz Gdański.

Boisko główne CKiS Pruszcz Gdański. Źródło: Praca licencjacka, Europejska Szkoła Hotelarstwa, Turystyki, i Przedsiębiorczości, Szkoła Wyższa w Sopocie; Rafał Diduch, Historia piłki nożnej w Pruszczu Gdańskim od roku 1945 po lata współczesne 2007.

Domek klubowy zespołów pruszczańskich - obecnie siedziba Centrum Kultury i Sportu. Źródło: Praca licencjacka, Europejska Szkoła Hotelarstwa, Turystyki, i Przedsiębiorczości, Szkoła Wyższa w Sopocie; Rafał Diduch, Historia piłki nożnej w Pruszczu Gdańskim od roku 1945 po lata współczesne 2007.

MIEJSKI OŚRODEK SPORTU I REKREACJI
W PRUSZCZU GDANSKIM

LEGITYMACJA Nr 14..

Krzysztof Lisowski
podpis posiadacza

Nazwisko LISOWSKI....
Imię KRZYSZTOF.....
Data urodzenia 1976.01.23
Adres PRUSZCZ GD.....
Data wstąpienia
Funkcja ZAWODNIK P.N.

Kierownik sekcji Dyrektor
Kierownik Biura Sportu **DYREKTOR**
Homiś
Edward Wersidaki **Maciej Zygmunt Patyna**

Legitymacja bez opłaconych składek członkowskich
jest nieważna.

Ważna legitymacja upoważnia do wstępu na im-
prezy organizowane przez MOSiR Pruszcz Gdański
zgodnie z regulaminem.

Legitymacja członkowska piłkarza MOSIR-u. Źródło: archiwum osobiste K. Lisowskiego.

Najlepsza „jedenastka stulecia” oraz zespół rezerwowy reprezentujące Pruszcz Gdański, złożone z zawodników, którzy zaczęli kariery piłkarskie w Pruszczu Gdańskim (w systemie 1-4-3-3).
Opracowanie schematu: Wiesław Wika.

I
drużyna

	Mateusz BAK	
Sławomir MATUK	Mariusz MALINOWSKI	Dariusz CIARCZYŃSKI
	Witold KULIK	
Adam SUTKOWSKI	Tomasz SOKOŁOWSKI	Łukasz PAULEWICZ
Dariusz KUSIAK	Bronisław SZLAGOWSKI	Janusz SURDYKOWSKI

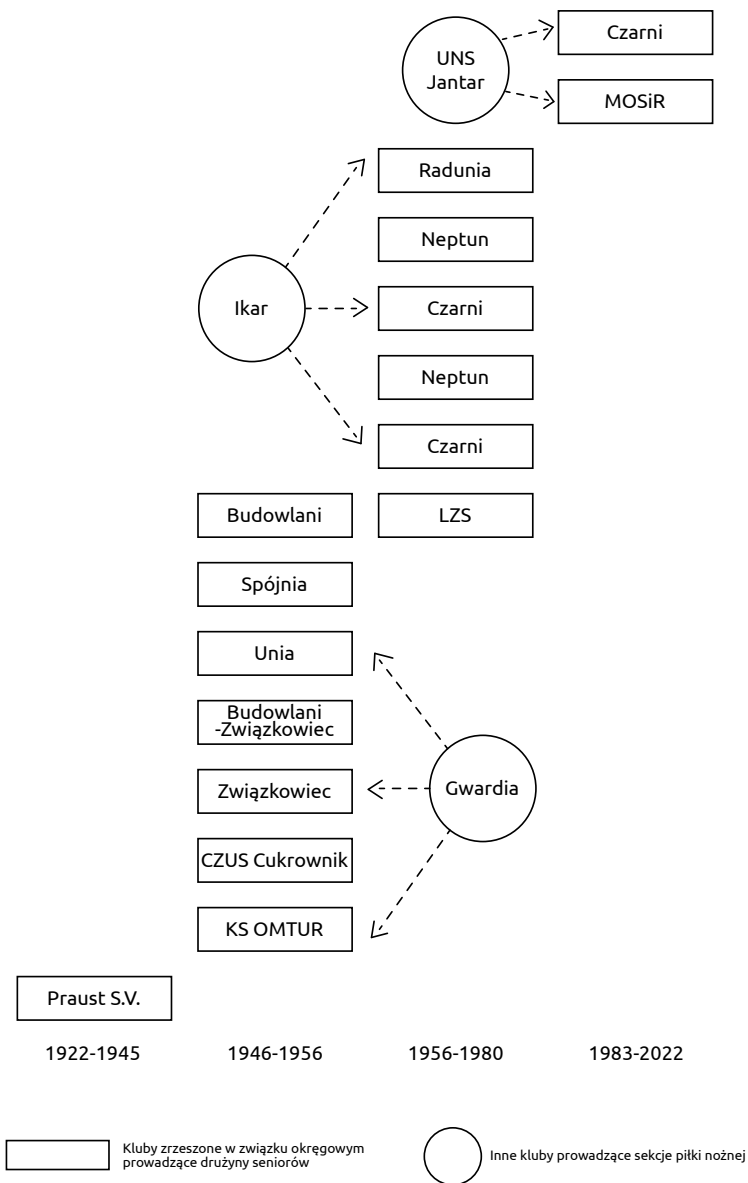
trener: Edward BUDZIWOJSKI

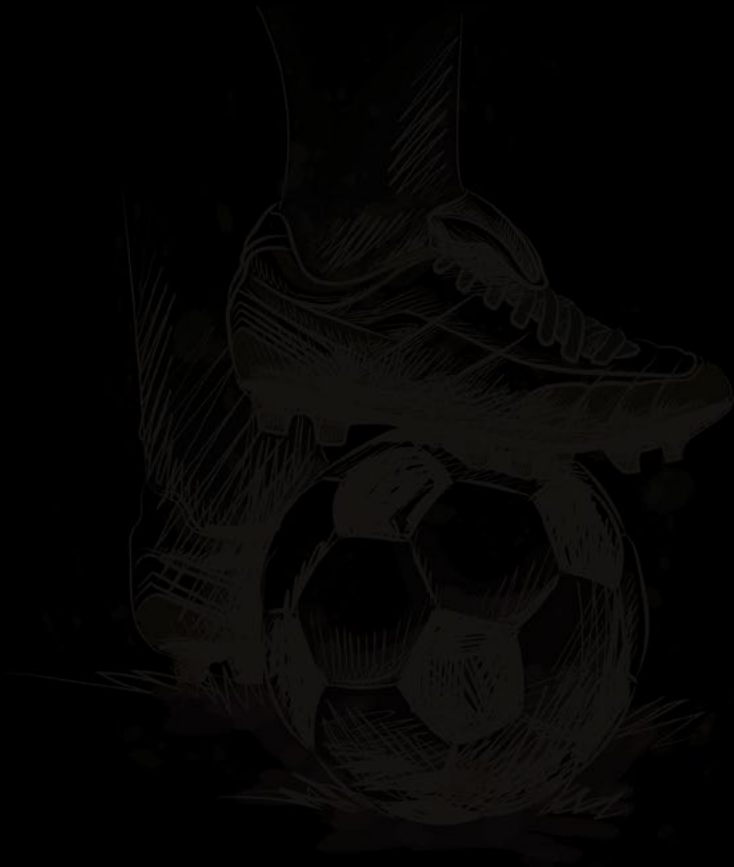
II
drużyna

	Zdzisław MIKLIS	
Grzegorz SULEWSKI	Krzysztof LISOWSKI	Marek SUTKOWSKI
	Jarosław KARNATH	
Henryk KWIDZYŃSKI	Eugeniusz TRACZYK	Karol DYMANOWSKI
Henryk RYBA	Grzegorz GROCHOCKI	Eugeniusz POLASIK

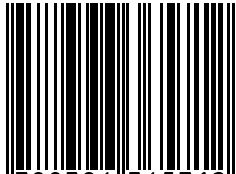
trener: Edward WARSIŃSKI

Kluby piłkarskie w Pruszczu Gdańskim, zrzeszone w związku okręgowym prowadzące drużyny seniorów i inne kluby piłkarskie - lata 1922-2022. Opracowanie schematu: Wiesław Wika.

ISBN 978-83-963657-1-2

9 788396 365712